

# DZIENNIK BYDGOSKI

Wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.  
Do „Dziennika“ dołącza się co tydzień „TYGODNIK SPORTOWY“.  
Redakcja otwarta od godziny 8—12 przed południem i od 5—8 po południu.  
Redaktor naczelny przyjmuje od godziny 11—12 przed południem.  
Rękopisów niezamówionych nie zwraca się.  
Redakcja i Administracja w Bydgoszczy, ulica Poznańska 29/30.  
Filje: w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 2 — w Toruniu, ul. Mostowa 17  
w Grudziądzu, ul. Groblowa 5.



Przedpłata wynosi w ekspedycji i agenturach 3.15 zł. miesięcznie, 9.45 zł. kwartalnie; przez pocztę w dom 3.54 zł. miesięcznie, 10.61 zł. kwartalnie.  
Pod opaską: w Polsce 7.15 zł., za granicę 9.65 zł. miesięcznie.  
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie, strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie pisma, a abonenci niemają prawa do odszkodowania.

Telefony: Redakcja 326, Naczelny redaktor 316, Administracja 315, Buchalterja 1374. — Filje: Bydgoszcz 1299, 699, Toruń 800, Grudziądz 294.

Numer 249.

BYDGOSZCZ, niedziela dnia 26 października 1930 r.

Rok XXIV.

## Im więcej konfiskat,

rewizyj, aresztowań działaczy i pogróżek — **tem więcej głosów na partje opozycyjne.** Tymczasem krajowi potrzeba **spokoju, pracy, kredytów.** Kto pragnie w Polsce rządu naprawę demokratycznego, **rządu pracy i rozważli** — głosuje na listę numer

# 19

## Czy rząd pomajowy starał się rozwiązać „historyczne problemy Polski współczesnej?” (Rachunek sumienia).

I.

Minister przemysłu i handlu Eugeniusz Kwiatkowski wygłosił 19 bm. w Katowicach przemówienie wyborcze, które wymaga gruntownego a nieuprzedzonego oświecenia. Uczynił to p. Michał Kwiatkowski, wydawca bardzo poczytnego „Narodowca“ dla wychodźstwa naszego we Francji i byłby poseł na Sejm z ramienia Chrześc. Demokracji. Przy wyborach do Sejmu w 1928 r. p. M. Kwiatkowski kandydatury swojej nie wysunął. Należał on do tych posłów, którzy posiadają głęboką wiedzę w sprawach gospodarczych. To też mowy jego czy to w pełnej Izbie czy komisjach, w których pilnie pracował, zawsze wzbudzały żywe zainteresowanie. A nie tylko znajomość przedmiotu cechowała jego mowy, lecz ponadto także wielka **rzeczowość**, z którą odnosił się do wszelkich projektów rządowych, czem różnił się od zasadniczej opozycji.

Z tego właśnie względu tem chętniej umieszczamy uwagi jego o mowie ministra Eugenjusza Kwiatkowskiego, które nam nadesłał, aby za pośrednictwem naszego pisma zainteresować nie mi opinię publiczną.

Oto co p. Michał Kwiatkowski pisze:

Obecnego ministra przemysłu i handlu, p. Eugenjusza Kwiatkowskiego, poznałem i nauczyłem się cenić, gdy jeszcze był dyrektorem zakładów azotowych w Chorzowie. Później, jako poseł tego okręgu, w którym obecnie p. Minister kandyduje, referowałem budżet jego ministerstwa.

Na mocy tego, co słyszałem, widziałem i stwierdziłem, miałem go zawsze za człowieka bardzo rozumnego, o wielkiej obowiązkowości i wysokim poczuciu odpowiedzialności. Niedzielne przemówienie wyborcze p. Ministra w Katowicach na temat „Historyczne problemy Polski współczesnej“, którego to referatu wysłuchałem uważnie przez radio, świadczyło równie korzystnie o referencie, tak, jak jego dawniejsze występy. Uznać to można i trzeba — nawet, gdy się nie we wszystkim zgodzić można z wywodami p. Ministra.

Rację miał niewątpliwie p. Minister, gdy mówił o tem, jak Polska w dawniejszych wiekach szukała rozwiązań najważniejszych zagadnień państwowych na drodze najmniejszego oporu i jak się to na Polskę zemściło. Wszystko to, co mówił o Sejmach dawnej Rzeczypospolitej, o wybujałym indywidualizmie i o **górowaniu interesu osobistego nad publicznym**, zgadza się z prawdą, do poszukiwania której także w czasach teraźniejszych wzywał p. Minister.

Biorąc przez pięć lat najżywszy udział w pracach Sejmu, bądź komisjach najważniejszych: budżetowej, skarbowej i handlowo-przemysłowej, bądź też na plenum, przemawiając w imieniu licznego klubu poselskiego, wi-

działem razem z moimi przyjaciółmi politycznymi i wielu innymi wszystkie te wady, na które wskazał p. Minister w swem przemówieniu. Dlatego każdy rząd, w którym wydawało się nam spójrzec szczerą chęć naprawy stosunków, miał zapewnioną naszą szczerą i najbardziej interesującą współpracę i po-

moc. Niejedna ustawa pożyteczna przeszła w Sejmie tylko dzięki naszej pomocy.

Pozwolę sobie wskazać choćby na to tylko, iż choć nie godziłem się na niektóre posunięcia p. Grabskiego, byłem referentem ustawy o pełnomocnictwach dla rządu p. Grabskiego, na mocy której kraj wyszedł z chaosu inflacyjnego, a prezes klubu, p. Chaciński, referował ustawę o zmianie konstytucji i pełnomocnictwach dla rządu pomajowego. **Stabilizacja większa rządu i stworzenie silnej władzy** było dawno przed wydarzeniami majowymi także naszym żądaniem.

W imię prawdy, do której poszukiwania Pan wzywał, czuję się zniewolo-

ny stwierdzić, że w Sejmie, którego kadencja skończyła się w r. 1927, była **większość do stworzenia konstytucyjnych podstaw stabilizowanego rządu i silnej władzy.** Tym czynnikiem jednak, który na to pójść nie chciał, był **właśnie ówczesny rząd pomajowy.**

Pan Minister z uznania godną rzeczowością nie zaprzeczał możliwości istnienia taktycznych i merytorycznych błędów, a nawet win obozu rządowego. O **tóż w fakcie, że rząd pomajowy, gdy przyszedł do władzy, mogąc stabilizować rząd silny przez legalną zmianę ustroju, tego nie zrobił, leży największy błąd i największa wina rządu pomajowego.** Z tej przyczyny doszło do dzisiejszego wielkiego i tak szkodliwego dla Polski zaognienia stosunków krajowych, dodajmy: w chwili najmniej odpowiedzialnej ze względu na sytuację zagraniczną. **Faktem tym rząd pomajowy zmniejszył sam wiarę we wolę i zdolność, by mógł się stać rządem naprawy Rzeczypospolitej.**

Słyszymy krytykę w formie najczęściej niezwyklej. Krytyka ta ubliża, jątrzy i rozdrażnia.

**Łączyć natomiast mogłyby tylko droga i cel jasno wytknięty sobie i społeczeństwu.**

Otóż na mocy tego, na co patrzymy od 4 i pół roku, wielka część społeczeństwa nabyła przeświadczenia, że ci, którzy chcą dziś rządzić społeczeństwem, **sami tej drogi jeszcze nie znaleźli i ciągle jej jeszcze szukają.** Społeczeństwo widzi **chęć utrzymania się przy władzy za wszelką cenę**, lecz rysem, wysuwający się siłą faktów na pierwsze miejsce, jest akurat tym rysem, który się zwalcza u tak zwanych partyjników. Doszedłszy do władzy w tak niezwyklej warunkach, trzeba było przez 4 i pół roku zupełnie inności, konstruktywnymi czynami usprawiedliwić rację swojego postępowania i swojego bytu.

Tymczasem przez blisko 5 lat rządy sanacyjne nawet własnego programu naprawy Rzeczypospolitej nie przedłożyły społeczeństwu. Sejm dał przecież swoje żyro na weksel, wystawiony w maju r. 1926, lecz weksla tego ani w pierwszym, ani w drugim roku nie wykupiono. Nie można w tych warunkach żądać ciągłej prolongaty bez coraz większej straty na opinii kredytowej.

Do powyżej wskazanego podstawowego błędu i winy rządu dochodzi cały szereg innych. Sejm w roku 1926 dał dowód, że rozumie pewne konieczności. **Zamiast przyciągać wszystkie elementy najlepsze kraju do współpracy nad naprawą Rzeczypospolitej, co byłoby dawno doprowadziło do konsolidacji stosunków, obóz rządowy rozpoczął walkę z wszystkimi i ze wszystkim.** Ta walka, którą nazwano walką z partyjnictwem, wysuwa się na pierwsze miejsce działalności obozu rządowego, podczas gdy na **pierwszym miejscu powinny być stać konstruktywne czyny, które byłyby najlepszą formą walki z szkodliwymi wybujałościami życia partyjnego.**

## Katastrofę w Alsdorf wywołał parowóz?!

Berlin, 24. 10. (PAT) Alsdorf i okolice miejscowości znajdują się pod znakiem żałoby, zarządzanej z powodu katastrofy. Przygotowania do pogrzebu są w pełnym toku. W kopalni, nawiedzonej katastrofą kontynuowane są prace nad uprzątnięciem gruzów i wydobywaniem ofiar, znajdujących się jeszcze w sypie. Ilość śmiertelnych ofiar katastrofy wzrosła do 258. W ciągu ubiegłej nocy zmarło w szpitalu dwóch ciężko rannych górników. Dziś wydobyto z szybu zwłoki maszynisty, leżącego obok szczątków parowozu kolejki. Parowóz ten odegrał ważną rolę w poszukiwaniu, gdyż jak przypuszczają, spowodował on wybuch gazów podziemnych. Liczba ofiar śmiertelnych nie jest jeszcze ostateczna. Według obliczeń, dokonanych na podstawie kartoteki, znalezionej pod gruzami znajduje się jeszcze około 20 zaspanych górników. W hali, gdzie ustawione są trumny ze zwłokami ofiar rozgrywają się wstrząsające sceny. Roz-

pacz rodzin, pozostałych po zabitych górnikach nie ma granic. Między zwłokami, złożonymi do kostnicy znajdował się również górnik niejaki Litthop, który w czasie eksplozji zapadł w ciężkie omdlenie i złożono go potem obok zabitych. Dopiero, kiedy sanitariusz chciał włożyć go w trumnę, odzyskał przytomność i dostał ataku spazmów.

## Żałoba w Prusiech.

Berlin, 24. 10. (PAT) W myśl rozporządzenia rządu pruskiego, w dniu jutrzejszym na znak żałoby z powodu katastrofy w Alsdorfie flagi na gmachach państwowych, komunalnych i na budynkach szkolnych opuszczone będą do połowy masztu. W dniu tym policja wydała zakaz urządzania koncertów i zabaw w lokalach publicznych, a również prezydent rejencji akwizgrańskiej zakazał urządzania przedstawień teatralnych i kinowych oraz koncertów.

## Katastrofa samochodowa pod Płońskiem.

Śmierć ppłk. dypl. Jana Tatary i radcy Stanisława Zaćwilichowskiego.

W dniu 24 bm. około godz. 7.40 rano, na szosie prowadzącej z Warszawy do Grudziądza, pod miejscowością Drobin wydarzyła się katastrofa samochodu, którym jechali służbowo do Grudziądza naczelnik wydziału w oddziale II sztabu głównego, podpułkownik dyplomowany Jan Tatar oraz radca ministerstwa spraw zagranicznych Stanisław Zaćwilichowski.

W pewnym momencie na skrajnie samochód, prowadzony przez szofera Zawistowskiego, ześlizgnął się z szosy i przewrócił się do góry kołami, wpadając jednocześnie do przydrożnego rowu.

Nadbiegli z pomocą mieszkańcy Drobin, wydobyli z pod samochodu ppłk. Tatara niedającego już znaku życia. Radca Zaćwilichowski okazał się ciężko ranny, mianowicie złamane obie nogi i poważnie naruszony kręgosłup.

Ppłk. dypl. Jan Tatar urodził się w r. 1897 w Wieliczce pod Krakowem,

ukończył gimnazjum, a następnie studium rolnicze uniwersytetu Jagiellońskiego. W dniu 14 sierpnia 1914 roku wstąpił do Legionów, z którymi odbył całą kampanię wojenną w 2 p. ułanów, odnosząc kilka ran. Całą wojnę polsko-bolszewicką przeżył sp. ppłk. Tatar na froncie, jako dowódca 9 p. ułanów.

Warszawa, 24. 10. (PAT) W dniu dzisiejszym o godzinie 17.30 w szpitalu Ujazdowskim zmarł na skutek odniesionych ran w czasie katastrofy samochodowej pod Płońskiem radca ministerstwa spraw zagranicznych Stanisław Zaćwilichowski. Sp. Zaćwilichowski pełnił ostatnio w gabinecie premiera **Kazimierza Bartla obowiązki szefa gabinetu prezesa Rady Ministrów.**

Zaćwilichowski urodzony 1902 r. w majątku Wałosowice ziemie Mińskiej, nauki pobierał początkowo w Warszawie, później w Wilnie.

## Konfiskata „Dziennika Bydgoskiego“ za podburzanie do walk klasowych?

W dniu wczorajszym komisariat policji państwowej wskutek zarządzenia starosty grodzkiego (nie prokuratora) zajął nam część nakładu „Dziennika“ i doręczył następujące pismo urzędowe:

Bydgoszcz, dnia 24 październ. 1930 r.

STAROSTA GRODZKI  
BYDGOSKI

L. dz. 3763/30 I.

Przedmiot: Tymczasowa konfiskata.

Za dowodem doręczenia.

Do

Redakcji „Dziennika Bydgoskiego“  
w Bydgoszczy.

Na mocy § 23 ustawy prasowej z dnia 7 maja 1877 r. orzekam tymczasową konfiskatę nr. 248 „Dziennika Bydgoskiego“ z dnia 25 października 1930 r., ponieważ w treści artykułu „Obóz chrześcijańsko-społeczny w Bydgoszczy zaprotesto-

wał przeciw zgubnym metodom sanacji“ — tkwi istota przestępstwa z § 130 kodeksu karnego i ponieważ zachodzi wyraźne niebezpieczeństwo, iż w razie zwłoki w konfiskacie, nawoływanie lub podżeganie połączniew za sobą bezpośrednio zbrodnię lub występki.

Od tej decyzji można wnieść odwołanie do Pana Wojewody Poznańskiego w Poznaniu przez tut. Starostwo w ciągu 14-tu dni, po dniu doręczenia. Odwołanie to zw. względu na interes publiczny nie ma mocy wstrzymującej.

Za Starostę Grodzkiego:

(—) Karpiński, referendarz.

\*

Do pana wojewody się nie odwołamy. Sprawa ta należy bowiem do kompetencji pana prokuratora i sądu, o czym p. starosta grodzki jako urzędnik powinien wiedzieć. — Redakcja.

## Marszałek Piłsudski tłumaczy się, dlaczego wbrew dotychczasowemu postępowaniu zgodził się dać swoje imię na wybory do Sejmu.

Marszałek Piłsudski, który trzy tygodnie temu w wywiadzie udzielonym red. Międzykulturowemu zaznaczył, że słowo „poseł“ przypomina mu... osła, tłumaczy się teraz temuż redaktorowi, dlaczego zgodził się na postawienie swojej kandydatury.

Marszałek Piłsudski zwierza się, że kiedy przy przeszłych wyborach stanął w szranki walki o mandaty t. zw. Blok Bezpartyjny — odmówił temuż Blokowi swoje imienia, — dlatego, że się bał, iż nie potrafi on nacisku partyjnicztwa wytrzymać.

Sejm nazywa „cloaca maxima“ (wielkim wychodkiem), połączenie się stronnictw opozycji sejmowej — połączeniem się wszystkich partyjnych wychodków, jak gdyby zostało rzucone hasło:

„Wszystkie lajdaki partyjne łączcie się, bo wspólne niebezpieczeństwo idzie“.

Potem jest mowa o lajdakach, szujach i „dureńkach“ oraz o tem, że ryba cuchnie od głowy — i gdy w centralnych instytucjach przeważa cuchnięcie, w kraju całym ten zapach przeważa także...

## Zwycięski koniec rewolucji w Brazylii.

Rio de Janeiro, 24. 10. (PAT.) Rewolucja w Brazylii zwyciężyła. Rząd został obalony, a prezydent republiki Luiz zrezygnował ze swego stanowiska.

Nowy Jork, 24. 10. (PAT.) Prowizoryczny rząd brazylijski utworzy się prawdopodobnie w najbliższych dniach pod przewodnictwem generała Barreto, szefa junty wojskowej i cywilnej, który panuje obecnie nad sytuacją. Wkrótce po północy wojska udały się do pałacu prezydenta, do którego dostęp został zamknięty. Generał Barreto jako komendant garnizonu stolicy udał się w imieniu junty do prezydenta Luiza z żądaniem podania się do dymisji. W ciągu kilku godzin prezydent opierał się temuż żądaniu, a także nie chciał przelać władzy w ręce przewodniczącego sądu najwyższego Dacunha, który w myśl obowiązujących przepisów jest jego prawnym następcą. W międzyczasie w wielu miejscach doszło do napałów na lokale prasy rządowej. Ruch w mieście ustał. Magazyny i bramy domów zostały zamknięte.

Nowy Jork, 24. 10. (PAT.) Według depesz radiowych z Rio de Janeiro bezpośrednią przyczyną upadku rządu był bunt wychowanków szkoły wojskowej w stolicy, kierowany przez kilku wyższych oficerów. Marynarka, która dotychczas zachowywała się lojalnie w stosunku do rządu, przystąpiła do rewolucjonistów. Wkrótce potem rząd zgłosił dymisję. Gdy wiadomość o tem rozeszła się po mieście, tłumy mieszkańców wyległy na ulice, manifestując na cześć rewolucjonistów. Na znak radości sklepy w mieście zostały dziś zamknięte.

Buenos Aires, 24. 10. (PAT.) Jak donoszą z Porto Allegro na podstawie informacji rewolucyjnego sztabu, armia i flota rządowa przeszły na stronę rewolucjonistów. Z Assomption donoszą, że minister finansów dr. Ayala został ciężko ranny przez napastników. Według ostatnich wiadomości dr. Ayala zmarł wskutek odniesionych ran. Z Rio de Janeiro donoszą, że oficerowie armji

i marynarki, w których rękach spoczywa władza od chwili dymisji prezydenta ogłosili proklamację, w której wzywają wszystkich Brazylijczyków tak stronników rządu, jak i rewolucjonistów do popierania ruchu pacyfistycznego. Proklamacja wzywa wojska obu stron do zaniechania wrogich wystąpień i domaga się, ażeby pełnomocnicy obu stron odbyli konferencję z rządem prowizorycznym w celu uspokojenia kraju. W Rio de Janeiro panuje ogromne wzburzenie. Wojsko usunęło policję i samo usiłuje utrzymać porządek w mieście. Na czele powstańców stoi generał Frago. —

## Stała rubryka.

### Aresztowania, rewizje, konfiskaty i przesiedlenia karne.

W Krzemieńcu (na Wołyniu) aresztowano b. posła ukraińskiej partji socjalno - radykalnej Semena Żuka, nauczyciela. (Nr. 671 — Uw. red.)

W Rumianie na Pomorzu aresztowany został Florjan Ulanowski, kierownik miejscowej placówki Młodych O. W. P. W Bratjanie aresztowano Rumanowskiego, a w Lubawie Franciszka Tykarskiego.

### Więzienia już przepelnione.

Do więzienia w Lublińcu przewieziono około 50 osób obojga płci, które aresztowano niedawno w Częstochowie.

Przewiezienie to zostało zarządzone z powodu przepelnienia więzienia częstochowskiego.

### Prezes Zjednoczenia Kolejowców Polskich Witkowski z Poznania — przeniesiony do Wilna.

Prezesa okręgowego Zjednoczenia Kolejowców Polskich (Z. K. P.) na dyrekcję poznańską Witkowskiego przeniesiono z Poznania do Wilna. Witkowski odważył się kandydować do Sejmu z państwowej „Listy Narodowej“.

### Aresztowanie 68-go posła.

W Białymstoku aresztowany został i osadzony w miejscowym więzieniu b. poseł Dominik Łoś.

## Kronika telegraficzna.

Warszawa, 25. 10. (PAT) Minister przemysłu i handlu Kwiatkowski przyjął w dniu wczorajszym posła sowieckiego Owsienkę, który przedstawił ministrowi nowego przedstawiciela handlowego w Warszawie Klimofina.

Warszawa, 25. 10. (PAT) W dniu wczorajszym przybyła do Belwederu delegacja 70 p. p. w osobach dowódcy pułku płk. dypl. Mozdyniewicza, dowódcy bataljonu mjr. Lipińskiego i adjutanta pułku por. Chrzanowskiego. Delegacja prosiła marszałka Piłsudskiego o przyjęcie odznaki pułku, oraz 1-dniówki wydanej z okazji wręczenia nowej chorągwi.

### Pogrzeb Perzyńskiego.

Warszawa, 24. 10. (PAT) Dziś o godz. 10.30 przed poł. w kościele św. Krzyża odbyło się nabożeństwo żałobne przy zwłokach ś. p. Włodzimierza Perzyńskiego. Na nabożeństwie obecni byli prócz rodziny i najbliższych przyjaciół zmarłego przedstawiciel Ministerstwa Wyznań Rel. i Ośw. Publ. prof. Wójcicki, sfery literackie, artystyczne oraz wielu przedstawicieli prasy. Po nabożeństwie kondukt skierował się na plac Teatralny, gdzie ze specjalnie ustawionej trybuny przemówił dyrektor Teatru Miejskiego Chaberski. Następnie kondukt pogrzebowy skierował się na Powązki. Nad

Czy znasz  
lampkę  
kieszonkową?



Centra Mikro

grobem pisarza wygłosili pożegnalne przemówienia: w imieniu p. ministra wyzn. rel. i ośw. publ. prof. Wójcicki, w imieniu kolegów autorów dramatycznych prezes Krzyszowski, w imieniu aktorów dramatycznych Pałewicz oraz w imieniu redakcji „Kurjera Warszawskiego“ Olchowicz.

## Radykalna walka z bezrobociem w Niemczech

### kosztem polskiego robotnika.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 25. 10. Pruska rada ministrów wystąpiła z szeregiem projektów do rządu Rzeszy, mających na celu zwalczanie bezrobocia w Niemczech. Pierwszym punktem tego programu rządu pruskiego jest wprowadzenie 40-tygodniowego tygodnia roboczego, polegającego na redukcji pracy bez zmniejszenia załogi do co najmniej 40 godzin w tygodniu, względnie 5-ciu zmian dziennych. Przez takie zarządzenie zapobiegłoby dalszemu wzrostowi bezrobocia. Równocześnie pruska rada ministrów projektuje przedłużenie obowiązkowo-

szkolnego o 1 rok, ażeby zatamować napływ młodych sił roboczych na rynek pracy. Wreszcie propozycje pruskiej rady ministrów idą w kierunku całkowitego zakazania zatrudnienia obcych robotników.

Zwraca się to w pierwszym rzędzie przeciwko polskim obywatelom i robotnikom sezonowym, którzy zatrudnieni są w rolnictwie i gdyby rząd Rzeszy postanowienia te wprowadził w życie, zamiany proponowane przez Prusy oznaczałyby złamanie polsko - niemieckiej konwencji emigracyjnej. AR.

## Katastrofy lotnicze we Francji.

### Pierwsza przypomina wypadek ppor. Karnickiego.

We Francji miała miejsce dnia 23 bm. katastrofa lotnicza, która spowodowała podobnie, jak tego samego dnia w Warszawie, oderwanie się skrzydła.

W pobliżu Leodjum runął na ziemię wojskowy samolot francuski. Mechanik i lotnik płk. Happe zginęli. Płk. Happe był komendantem eskadry w Reims, a podczas wojny jednym z najlepszych francuskich lotników.

Z powodu niezwyklej odwagi i licznych zwycięstw powietrznych Niemcy nazwali go korsarzem powietrza i wyznaczyli na jego głowę nagrodę 25.000 marek.

Paryż, 24. 10. (PAT) Dziś w południe wydarzyła się w Le Bourget straszna katastrofa lotnicza. Dwaj lotnicy Lane i Nicolas wzniesli się w powietrze, mając zamiar odlecieć do Addis Abeba. Wkrótce jednak samolot z niewyjaśnionych przyczyn wpadł na dom, który stał w płomieniach. Ciała lotników zostały zwłone. Istnieje obawa, że katastrofa pociągnęła za sobą więcej ofiar. Poza tem spłonęło jeszcze kilka domów.

### Francja wita swoich bohaterów.

Havre, 24. 10. (PAT.) Parowiec transatlantycki, wiozący Costesa i Bellonta, przybył tu wczoraj o godz. 2 w nocy. O godz. 7 rano lotnicy francuscy przyjęli szereg oficjalnych przedstawicieli świata lotniczego oraz prasy. Na pokładzie holownika lotnicy odpłyną do jednej z miejscowości nadbrzeżnej, której nazwa trzymana jest w tajemnicy. Uroczystości oficjalne rozpoczną się o godz. 16.

Havre, 24. 10. (PAT.) Dziś o godz. 16 przybyli tu słynni lotnicy francuscy Costes i Bellonte. Przyjęli ich przedstawiciele władz cywilnych i lotnictwa, oraz olbrzymie tłumy publiczności. Nad portem unosiły się eskadry aeroplanów. Uformował się pochód, który wśród niebywałego entuzjazmu zebranych ruszył do urzędu mera. Po wpisaniu się do złotej księgi lotnicy wzięli udział w przyjęciu, w czasie którego mer miasta powitał ich i złożył powinszowanie z racji wspaniałego lotu, który po raz pierwszy od czasu wyczynu Lindberga połączył drogą powietrzną Francję i Amerykę.



27351

## Przegląd religijny i społeczny.

### „Dogmaty“ narodowych socjalistów w Niemczech.

#### 1. W sprawie stosunku do religji.

Przed kilku dniami doniosły pisma, że biskupi moguncki i berliński ogłosili listy pasterskie, potępiające stronnictwo hitlerowców i zakazujące katolikom należenia i popierania tej partji. Potępienie to wywołało wielki odruch w obozie socjalistów narodowych. Odpowiedziano narazie atakiem w Reichstagu. Kto wie jednak, czy nie przyjdzie w Niemczech do nowego „kulturkampfu“, a właściwie do „barbarkampfu“, skoro hitlerowcy ujmą wyłączną władzę w swe ręce.

Warto zatem uświadomić sobie, jakie jest religijne i społeczne „credo“ partji, która przy ostatnich wyborach odniosła tak nieprzewidywane powodzenie.

Najwyższem Bóstwem dla socjalistów narodowych jest „Naród Niemiecki“, albo ściślej „Historyczna Rasa Niemiecka“. Piszemy to „bóstwo“ przez dużą literę, aby podkreślić, że czysto ziemską wartość stanowi dla hitlerowców początek i koniec wszechpolityki i wszechmoralności.

Zasadą moralną jest **utilitaryzm narodowy**. To co się wydaje dobre i pożyteczne dla narodu — jest dobre, — to zaś co się wydaje szkodliwe — jest złe.

Lud niemiecki jednak wyznaje dwie religje: katolicką i protestancką. Niech wyznaje. Nie trzeba mu w tem przeszkadzać, ni mieszać się do sporów wyznaniowych, jak Ludendorf niegdyś, ni tem więcej zakładać jakąś nową religję jak Dinter. Katolicyzm i protestantyzm są bądźco bądź ostoją pewnego porządku, podtrzymują tradycję narodową, trzeba je więc ochraniać. (To samo prawie głosił we Francji Maurras).

Jednakże ochrona ta nie jest zbyt łatwa, jeśli się nie wierzy a propaguje

raczej hasła przeciwne religji. A narodowi socjaliści to właśnie czynią. Głoszą bowiem np. że najwyższa dla nich trójca to „krew, wiara (zapał) i państwo“. Ów zapał opiera się na czci dla narodu, dla jego początków, legend i baśni bohaterskich daleko wcześniejsze niż kultura chrześcijańska.

Przytem w polemice z etyką katolicką, w czasie propagandy nie liczącej się ani z prawdą ani z powagą często wołają hitlerowcy do mas bezrobotnych: „Kościół stara się i mówi dużo o duszy, ale o ciało, które duszę nosi, Kościół nie troszczy się wcale“. (co jest oczywiście kłamstwem). Owszem, nic to Kościoła nie obchodzi, że coraz większe masy stają się proletarijuszami“.

Niedawno wyszła książka niejakiego

p. Schotta, p. t. „Das Volksbuch vom Hitler“, w której te i tym podobne fałszywe zasady można znaleźć.

#### 2. Stosunek do społeczeństwa.

Hitlerowcy łączą w sobie wszystkie ugrupowania skrajnie nacjonalistyczne, które oznacza się zwykle nazwą „rasiści“. Stara to już „wiara“ niemiecka. Teoretykami jej są taki Woltman, Ratzel, a zwłaszcza hr. Gobineau, który on z pochodzenia Franzus, czuje kult dla rasy germańskiej. O mało bowiem ma być rzekomo najczystsza ostoją rasy aryjskiej. Rasa aryjska zaś jest jedyną rasą prawdziwych ludzi. Wszystkie inne plemiona ludzkie to albo zwyródniały albo nieludzie.

Tę ogólną nienawiść do innych narodów, w ten sposób rzekomo uzasadnioną ograniczają socjaliści narodowi obecnie do dwu tylko ras: **do semickiej i słowiańskiej**. „**Bić żydów!**“ bo to pijawki rasy niemieckiej, czyhające wszędzie na dobrobyt niemiecki. Bić marksistów czyli komunistów, bo to twór żydowski,

w żydowskim mózgu się wylęgił i żydom tylko ma służyć. Robotnik niemiecki winien wiedzieć, iż przyczyną jego nędzy jest żyd, przyczyną jego niezgody z pracodawcą jest żyd, przyczyną bezrobocia jest żyd.

Łatwo sobie wyobrazić jak łatwo przyjmują się podobne symplistyczne hasła wśród mało uświadomionych mas!

Drugą ofiarą rasowej nienawiści Hitlerowców są narazie Słowianie, a więc przede wszystkim **Polacy**. Niemcy powinni panować nad Słowianami nie tylko dlatego, że Słowianie nie umieją się rządzić, ale przede wszystkim dlatego, że kultura słowiańska to w gruncie rzeczy kultura niemiecka! Ale Polska jest tylko w wyobraźni hitlerowców pomostem do potęgi Niemiec. Prawdziwy bowiem apetyt ostrzą sobie socjaliści narodowi dopiero na **Rosję**. Kraj ten powinien być oddany bezwarunkowo Niemcom. Oni zrobią tam wnet „porządek“, uwolnią olbrzymie obszary ziemi z pod panowania żydów i komunistów, zapewnią narodowi niemieckiemu rozwój i środki utrzymania. Wzamięn za Rosję pozostawiają. Niemcy nacjonalistyczne w pokoju Francję... przynajmniej na razie.

Zasadnicza bowiem teoria o wyższości przyrodzonej Niemców nad innymi narodami nie da im chyba wtedy pokoju, skoro ujrzą tę potęgę opartą z jednej strony o Ren, a z drugiej... o Ocean Spokojny!

I takie hasła głosi się w Niemczech parę lat po owej chwili, kiedy to ludzie kulturalni całego świata uważali sobie za ubliżenie podać rękę Niemcowi dlatego właśnie, że jest Niemcem...

Nie wdajemy się tu w krytykę religijnej i społecznej ideologii hitlerowców. Wystarczy ją tylko przedstawić, aby zrozumieć, dlaczego znaleźli się jednak odważni Niemcy, biskup z Moguncji i Berlina, którzy powagą katolickiego Kościoła potępiłi oszalałych nacjonalistów. **Tensam.**

### Staruszka, która liczy 109 lat.



Zdawaloby się, że są to trzy portrety, tymczasem jest to podobizna jednej i tej samej kobieciny, niejakiej Franciszki Levapresto, włoszki w Ameryce, mieszkającej w miejscowości Grant City w stanie nowojorskim. Obchodziła ona przed kilku dniami swoje 109-te urodziny. Staruszkę uczczono w ten sposób, że uderzono na jej cześć w dzwony wszystkich kościołów

Dr. Antoni Marczyński.

## Płynne Złoto

Powieść.

(Ciąg dalszy).

— Ależ... ależ proszę pani... zachodzi tu... — bąknął przerażony...

— Rozumiem pana, mistrzu, — przerwała szybko. — Odpooczywał pan, po trudach swego ciężkiego zawodu... Pański służący powiedział wyraźnie, że będzie pan przyjmował dopiero o jedenaście, to jest za pół godziny... Tak, lecz stało się... Zresztą jestem tu, to znaczy umyślnie przybyłam dzisiaj do Warszawy... Moja sprawa jest tak zagadkowa i niecierpiąca zwłoki, że musi pan zrobić dla mnie wyjątek... Dobrze? Zrobi pan wyjątek?

— Czy zrobię? — jęknął Rafał, podbity zupełnie czarującym spojrzeniem tych żywych, ciemnych oczu... — Ja najchętniej, ale...

— Dziękuję, mistrzu... Serdecznie dziękuję, — wtrąciła, rozpoczynając znów energiczny pochód naprzód, na skutek czego Rafał musiał rejterować w stronę biurka. Biurka Baltazara Szafrana!... Ach cudne oczy, patrzące z takim nabożeństwem na rzekomego detektywa! Jak karcąco, a może nawet pogardliwie zmierzają go te oczy, skoro wyjaśni nieporozumienie. Jednak należy je wyjaśnić bezzwłocznie, zaraz, natychmiast! — Dlaczego natychmiast? — zadał sobie w myśli pytanie, i nagle, duch przekory, jakiego nosił w swej niepokaźnej powłoce cielesnej podszeptła mu urwisowski pomysł, by nie de-

maskować się przedwcześnie, grać, jak się da najdłużej, narzuconą rolę, i wybadać, z jaką to wielce zagadkową i tajemniczą sprawą przyjechała do Warszawy, do wielkiego Baltazara Szafrana, taka ładna, młoda dziewczyna. — Kto wie, czy z tego nie będzie lepsza sensacja, niż z wywiadu z imię Baltazarem, — pomyślał, a ta perspektywa rozpruszyła ostatnie skrupuły...

— Nazywam się Ewa Turno, — rzekła przybyła siadając w głębokim fotelu, ustawionym po drugiej stronie ogromnego biurka, dokładnie naprzeciw klubowca „tronu“. — Jak pomyślał Rafał... Baltazara Szafrana. — A pan jest tym przesławnym pogromcą zbrodniarzy, naszą chlubą, naszym Sherlock-Holmesem, — dodała, ot, aby jakoś nawiązać rozmowę...

— Tak mnie zwą ogólnie, — potwierdził reporter ze skromnością, zajmując „swoje“ miejsce za biurkiem. — Jam jest Baltazar Szafran, — dorzucił, wyciągając rękę do uścisku. To przedstawienie się było całkiem zbyteczne, ale skorciło Rafała, by choć na kilka sekund przytrzymać w dłoni te smukłe, śniade paluszki...

#### Rozdział III.

#### PRAWDZIWI BALTAZAR.

Przy biurku, w obliczu szczerzącej zęby czaszki i równie grobowej miny Rafała, drżącego w duchu, by prawdziwy detektyw nie wrócił zbyt wcześnie, opuściła dziewczynę dotychczasowa swada i pewność siebie.

— Może pan teraz niema czasu? — spytała nieśmiało. Jęła też zaraz gorąco przeproszać, iż była tak natarczywa do tej pory.

— Istotnie, niezbyt wiele mam czasu — skinął głową poważnie. Położył przed sobą swój nikłowy zegarek i obwieścił z brwią groźnie zmarszczoną: Mogę pani poświęcić najwyżej 20 minut. Potem mam ważną konferencję z ministrem sprawiedliwości. Proszę zatem mówić zwięźle, krótko, treściwie... O cóż właściwie chodzi? —

— O ducha, mistrzu! —

— O duu... duchaaa??? — spytał przeciągle, rozczarowany tą odpowiedzią, ale dalsze słowa Ewy, która bardzo treściwie opowiedziała przebieg niesamowitej sceny nocnej, jaką przeżyła, usposobiły Rafała przychylniej. Zauważył też z odcieniem dumy: Nie chwalać się się, proszę pani, „duchy“ w kryminalistyce, to moja specjalność. Tak, nie jednego się już „zmaterializowało“, he, he, he, a upiór z Borów powiększył tę kolekcję oczywiście. Ja w tem, he, he, he... A teraz prrr —

Urwał wpół słowa. Zzieleniał z przestraszu, bowiem w momencie, kiedy chciał spytać petentkę o bliższe szczegóły, zadzwieczał telefon na biurku. Rafał namyślił się tylko sekundę, ale w ciągu niej przeżył rok. Co teraz? Śpioch-łokaj, który nie troszczył się o osoby wprowadzone do poczekalni i znów drzemał zapewne... nie zignoruje chyba telefonu. Wpadnie tu i... — wyspa, kłapa generalna! — dopowiedział reporter w myśli. — Nie! Jeszcze nie! — zbuntował się nagle i szybkim, błyskawicznym ruchem zerwał słuchawkę z widełek. Kto mówi? — spytał cichuteńko, zerkając trwoźnie ku drzwiom od kurytarza. — Tak, to ja, — dodał, kiedy rozmówca, nie wymienia-

jąc swego nazwiska zapytał, czy ma przyjemność z Baltazarem Szafranem. Chciałbym tylko nawzajem wiedzieć, z kim ja mam honor... —

Brawurował już teraz, czując na sobie rozmodlony wzrok młodej brunetki, wpatrzonej w „mistrza“, jak w tęczę.

I skamieniał od zgrozy. Petentem, zgłaszającym się telefonicznie do słynnego detektywa, był nie kto inny, tylko świeży „znajomy“ reportera Rafała Królika, poseł S! — Czytał pan zapewne o tej haniebnej prowokacji moich przeciwników politycznych, co? Czytał pan? — dopytywał pan poseł niecierpliwie...

— Czyczytaaaalem, oowwszem, — wyjąknął Rafał tremolando, poczem gwałtownie zakaszłał, aby zatrzeć wrażenie tak niemięsko brzmiącej odpowiedzi.

— Nie sądzi pan chyba, że moją żonę łączyło coś z tym głupkowskim reporterkiem. Tego matolka podstawiono umyślnie, bo trudno było zapewne znaleźć w Warszawie większego tchórza, idjotę, kabotyna, cymbała...

— Panie! — przerwał Rafał groźnie, — czego pan chce jeszcze odemnie właściwie?

— Chcę, by pan, panie Szafran, wyjaśnił tę sprawę i w tym celu za chwilę wpadną do pana. Omówimy ustnie wspólny plan działania... Musimy ustalić, czyjem narzędziem był ten mizerny Zajac... —

— Jaki Zajac? —

— Królik, chciałem powiedzieć, to wszystko jedno zresztą... —

(Ciąg dalszy nastąpi.)



## Z KRAJU.

**KATOWICE.** Ostrożnie z oszustami. Od dłuższego czasu grasuje na terenie województwa śląskiego szajka oszustów, trudniących się rzekomo wyżywianiem kredytu w Państwowym Banku Rolnym w Katowicach. Oszuści zjawiają się u osób, ubiegających się o pożyczkę i przedstawiają fikcyjne formularze do podpisania, a następnie zabierają je, celem rzekomego przedłożenia Bankowi. Za swe czynności pobierają od 25 do 30 zł tytułem kosztów manipulacyjnych.

**WARZAWA.** Nieostrożna jazda powodem katastrofy samochodowej. Na szosie podwarszawskiej pomiędzy letniskiem Pyry a Dąbrówką w katastrofie

samochodowej jedna osoba została zabita a 9 rannych. Katastrofa była spowodowana nieostrożną jazdą samochodu ciężarowego, który najechał na autobus.

**LWÓW.** Aresztowanie niesumiennego adwokata. Dzienniki donoszą z Radziechowa, że aresztowano tam adwokata Jarosława Selezinkę oraz jego żonę i odwieziono do więzienia w Złoczowie.

**Ukraińcy wtargnęli do sądu i spalili akta karne.**

**Stanisławów, 23. 10. (PAT)** W nocy z dn. 22 na 23 bm. do budynku sądu w Rożniakowie wtargnęli nieznanymi osobnikami, którzy porzucali akta, paląc część ich w piecu.

### Budują, tylko nie u nas!

**Warszawa, 23. 10. (PAT.)** Na Żoliborzu przy ul. Adama Mickiewicza odbyło się uroczyste poświęcenie fundamentów pod budowę domu im. marsz. Piłsudskiego. Dom ten posiadać ma około 250 mieszkań 1-2 i 3-pokojowych i będzie pierwszym z domów mieszkalnych, wznoszonych na Żoliborzu przez zakład ubezpieczeń pracowników umysłowych. W uroczystości wziął udział minister Prystor.

## Żydzi podejmują walkę o Palestynę.

**Londyn. (PAT).** Światowy związek sjonistów rewizjonistów, mający swą główną siedzibę w Londynie, ogłosił deklarację, potępiającą rząd angielski za niedotrzymanie — jak mówi deklaracja — danych obietnic. Deklaracja dodaje, że świat żydowski powinien poczynić usiłowania, aby nie dopuścić do zapowiedzianych zmian w zakresie stosunków w Palestynie. Deklaracja krytykuje też dotychczasowe kierownictwo wszechświatowego związku sjonistycznego, żąda pod tym względem odpowiednich gwarancji na przyszłość i zaznacza wreszcie, że chwilowy kryzys w sprawie żydowskiej nie powinien jednakże przeszkodzić temu, aby naród żydowski spełnił swą misję historyczną.

Uwaga Redakcji: Założycielem zwią-

ku sjonistów rewizjonistów jest Żabotyński, twórca legionu żydowskiego. Przyszłość Palestyny opiera on na biednym żydostwie z Polski, które żyje z pracy rąk na roli lub z rzemiosła. Ale właśnie tych żydów polskich rząd angielski nie wpuszcza do Palestyny. Żabotyński krytykował prof. Weismana za zbytne ustępstwa wobec Anglii. (b).

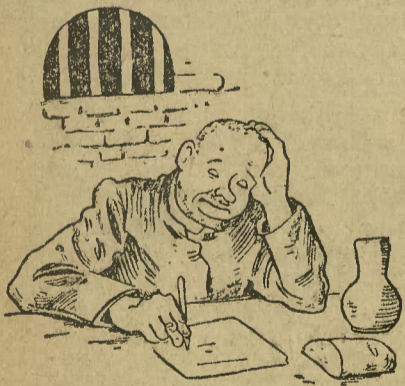
### Życi amerykańscy potępiają rząd angielski.

**Nowy Jork. (PAT)** Reuter. Na zebraniu sjonistów przyjęto rezolucję stwierdzającą, iż naród żydowski będzie opierał się ze wszystkich sił próbie rządu angielskiego unicestwienia mandatu palestyńskiego i uczynienia z deklaracji Balfoura świstka papieru.

## Polacy nie dają spać Niemcom.

**Berlin, 23. 10. (PAT)** W odpowiedzi na napastliwe ataki niemieckiej prasy nacjonalistycznej, usiłującej przypisać winę za demonstracje w czasie otwarcia Reichstagu dwóm Polakom, demokratyczna „Acht Uhr Abendblatt” donosi, że prezydium polskiej berlińskiej prowadzi dochodzenia, mające na celu wykrycie tajnej organizacji uczniowskiej, której dziełem miało być zorga-

nizowanie napadu na sklepy w śródmieściu. Kierownictwo partii hitlerowskiej dokłada wszelkich starań celem odparcia podejrzeń od organizacji młodzieży hitlerowskiej. Polacy, których prasa nacjonalistyczna posądza o udział w demonstracjach są kozłami ofiarnymi, upatrzonymi przez koła hitlerowskie, a zaproszone ślady prowadzą do wykrycia istotnych winowajców.



Jan

### Jacek Surdyga donosi:

Brześć nad Bugiem, 25 października. Szanowna Redakcjo!

Zadomowiliśmy się w baszcie na dobre. Tylko mnie cknę się za alkoholem, Witosowi za babą, a Korfantemu za gazetą. Pytał nas sierżant, czy chcemy iść do jakiej roboty, choć my tu dosyć roboty mamy z bi-ciem wszów i pluskwów. Robota idzie sporo, bo lby mamy ogolone i nie trzeba w kudłach długo grzebać. Ja deklarowałem się przed sierżantem do pracy w rozlewni, to jucha kazał mi obornik rozlewać po zakładowym warzywniku. Baćmaga, jak to już pisałem, chodzi do kuchni pyrki obierać, a Korfanty zamiata cele, i gdy śmieci miotłą przez próg wygarnia, to zawsze woła przystem: won Panacjal! Powiada chłopisko, że w ten sposób cholera z niego uchodzi. Lie-

bermann jest do pomocy felczerowi w więziennym szpitalu i cały dzień piguły kręci, a robi to z pasją, bo przy każdej imaginuje sobie, że to jest piguła dla pana Marszałka. Dębski, że to był wojewoda i ustawy zna, pomaga w kancelarii więziennej pisać, a Putek został Putzmeisterem od spluwaczek. Ks. Kunicki myje w kuchni nacznia i co tygodnia przybiera na wadze. Jest też tu jedna cela narychtowana dla Trampeczyńskiego, ale licho kto wierzy, aby go tu odstawili, bo już dawniej chciało go dwóch patryotów zakatrupić, naco jednak Dziadek nie pozwolił.

Wieczorem, po pracy, schodzimy się na korytarzu i wtedy czas bardzo przyjemnie nam upływa. Książk Kunicki, ponieważ przyniósł karty ze sobą, stawia pasjanse Dziadkowi, ale one dla Dziadka srogo źle wypadają. Korfanty bawi się w profesora historii i trzyma mowy przeciw Iwanowi Groźnemu. Mówił też sierżant, że buduje się kolejka dojazdowa do baszty, bo transport autami wojewódzkimi za dużo kosztuje, a im bliżej wyborów, tem większy ruch na tej linii się robi.

Po kolacji ja gram obertasy na mundharmonice, a Wites śpiewa do tego kuplety własnej kompozycji:

Jest z pana Marszałka okrutny wielmoża,  
lecz niż moc Marszałka  
większa jest moc Boża.

Gryźł Dziadek orzechy,  
szło mu jakoś gładko,

lecz gdy stracisz zęby,  
to co wtedy, Dziadku?

Mamy demokrację,  
bo to jest dziś moda,  
siedzą w jednej ciupie  
chłop i wojewoda.

Dostaniemy w Sejmie  
regulamin nowy:  
nieposłusznym posłom  
będą golić głowy.

Źle — kto szuka pluskwy  
i z Dziadkiem się wadzi,  
bo go Dziadek prędko  
między pluskwy wsadzi.

Chciało Dziadka połknąć  
wielu z wiary naszej —  
spróbuj teraz w Brześciu  
zjeść Marszałka w kaszy.

Był ci święty Józef  
cieśla w Panu wielki,  
nasz Józef dla posłów  
też chce ciosać belki.

Zabrali mi pasek  
choć wołałem veto,  
lecz mnie i bez paska  
portki nie obleta.

Pomnijcie, że Moskał  
gnębił naród wprzódy,  
aż Bartosz Głowacki  
zerznął szelmom dudy!

Dlatego  
produje  
wśródnie



Dlatego, że  
udoskonalone

### Śniegowce i kalosze

marki „Pepege”, mimo niskiej ceny, wyróżniają się bardzo gustownym wykonaniem zewnętrznym i długo zachowują początkową wspaniałość formy i barw. Są zatem bardzo lekkie i zawsze łatwe do włożenia.



ZADAJCIE WSZEDZIE  
TYLKO Z PODKOWĄ

PEPEGE

27352

## Niepowodzenie Labour Party w sprawie egipskiej.

### Nowa konstytucja. — Rozwiązanie parlamentu.

**Kair. (PAT)** Król Fuad podpisał nową konstytucję, oraz ustawę wyborczą. Jednocześnie rozwiązane zostały obie izby parlamentu. Termin nowych wyborów zostanie ogłoszony po sporządzeniu nowych list wyborczych.

**Kair. (PAT)** Rząd w swem sprawozdaniu, dotyczącem zmiany ustawy wyborczej zaleca m. in. następujące zmiany: Izba winna być wybierana w drodze dwustopniowych wyborów i składać się ma co najwyżej ze 150 posłów zamiasł, jak dotychczas z 235. 3/5 członków senatu ma być mianowanych a 2/5 wybieranych. Sesja parlamentu winna trwać 5 miesięcy zamiast jak dotychczas 6. Nietykalność poselska winna być

zniesiona w razie dopuszczenia się przez członka parlamentu przestępstwa obrazy majestatu lub oszczerstwa. Wyborcy muszą mieć 25 lat skończonych. Król mianuje najwyższych duchownych muzułmańskich. Sprawozdanie zaleca również zastosowanie pewnych przepisów w stosunku do członków kolegów wyborczych i kandydatów jak również zmiany ustawy umożliwiającej czasowe zawieszanie dzienników winnych przestępstw prasowych.

**Kair. (PAT)** Na linjach Kair-Aleksandria i Kair Assiunt krążą pociągi pancerne. Do ważniejszych ośrodków prowincjonalnych wysłane zostały oddziały wojskowe. Wszędzie panuje obecnie spokój.

Rozwiązanie parlamentu, a nade wszystko zawieszenie starej konstytucji i narzucenie nowej, ściśniającej prawa wyborców rzuca jaskrawe światło na rząd Mac Donalda. Mac Donald bowiem kazał przywrócić królowi Fuadowi prawa parlamentu egipskiego, zawieszzonego za rządów konserwatywnych. Zgodnie ze swoim opacznie pojmanym pacyfizmem Mac Donald kazał dać zupełną wolność nacjonalistom egipskim ze stronnictwa Wafd, którego żądania Labour Party popierała przeciw polityce Chamberlaina. Obecnie minister spraw zagranicznych w rządzie partji pracy Henderson, idzie dalej niż Chamberlain.

### Francuski lotnik w sowieckim więzieniu.

Francuski ambasador w Moskwie przeprowadził energiczną interwencję dyplomatyczną u komisarza dla spraw zagranicznych Litwinowa, żądając natychmiastowego wypuszczenia na wolność francuskiego lotnika Langerau, który podczas lotu Paryż-Tokio musiał wylądować wskutek defektu motoru na terytorjum sowieków i został aresztowany. Interwencja miała natychmiastowy skutek. Dziś już lotnik francuski mógł opuścić więzienie sowieckie. Przedstawiciel komisariatu dla spraw zagranicznych tłumaczył się tem, że lotnik francuski bez pozwolenia przelatował nad terytorjum Unji sowieckiej.

# List apostolski Ojca św. Piusa XI. do biskupów polskich.

(KAP) W odpowiedzi na adres hol-downiczy Episkopatu Polski, przesłany Ojcu św. podczas uroczystości Kongresu Eucharystycznego, Ojciec św. wystoso-wał następującej treści pismo, które po-dajemy w tłumaczeniu polskim:

„Do Ukochanych Synów Naszych, Augusta Św. Kościoła Rzymskiego Kar-dynała Hlonda, Arcybiskupa Gnieźnień-skiego i Poznańskiego, Aleksandra św. Kościoła Rzymskiego Kardynała Kakuwskiego, Arcybiskupa Warszawskiego i wszystkich innych Arcybiskupów i Bi-skupów Polski — Papież Pius XI.

Wielebni Bracia i Ukochani Synowie, Pozdrowienie i Apostolskie Błogosła-wieństwo.

Wspólny list, w którym z tą gorącą, jak zawsze, ku Nam miłością powiado-miście Nas o pomyślnem zakończeniu pierwszego Narodowego Kongresu Eu-charystycznego, który nie tak dawno od-był się w mieście Poznaniu, nappełnił duszę Naszą najwyższą radością. Do-nosiliście Nam mianowicie, że te uroczy-ste obchody zamieniły się w tryumf wiary ojców Waszych i w publiczne po-rywy wyznania miłości Waszej ku Prze-najświętszej Eucharystji, tak samo za-swiadczyliście i tym razem szczerą przekonani o Waszej i owczarni, powie-rzonej Wam, czynnem i bezwzględnem zjednoczeniu ze Stolicą św. Piotra.

I nie dziwiło nas to oświadczenie bynajmniej, ponieważ już dawno i po-wielokroć — zwłaszcza gdyśmy pośród was przebywali — doświadczyliśmy tych najbardziej szlachetnych uczuć i czei, jakie żywią ku Nam najukochańsi Nam synowie Polski. I to właśnie jest tą przyczyną, dlaczego zobopólnie z Wami się radujemy i, wspólnie wypowiadając Bogu najwyższe uczucia wdzięczności, rościmy stąd nadzieję, że ten powszechny zapał przy łasce Bożej przyczyni się do coraz większego wzrostu i pomnoże-nia pobożności i pomyślności Waszego Narodu.

Nie mniej również radości i zadowo-lenia sprawiły Nam oficjalne sprawo-zdania, któreście Nam, Ukochani Syno-wie Nasi i Czcigodni Bracia, z konferen-cyj biskupich, niedawno odbytych, zło-żyli; o przyczynach zwołania ich, o prze-biegu narad, jakoteż o uchwałach, na-nich zapadłych, donieśli Nam pilnie Czcigodny Brat Franciszek Marmaggi, Arcybiskup tytularny Adrianopoliński i równocześnie Nuncjusz Apostolski w Polsce. Gdyśmy te sprawozdania skwa-pliwie odczytali i rozważyli w umyśle Naszym, łatwo mogliśmy się przekonać, jak wiele poważnych spraw zaprzętało i dotąd zaprzęta Wasz czujny umysł i serce; słuszną przeto było rzeczą, jak należy, roztrząsnąć ich wagę i donio-słość ku pożytkowi owczarni, każdemu z Was powierzonych. Nam zaś przystoi abyśmy Wam później, przy odpowie-dniej okazji, o każdej z tych spraw z osobną myśl Naszą i zdanie wypowie-dzieli.

Narazie jednak nie możemy nie zwró-cić szczególniejszej uwagi i zaintereso-wania się na jeden punkt naprawdę wielkiego znaczenia, nad którym radzi-liście na konferencjach waszych: mamy na myśli Wszechświatowy Kongres Eu-charystyczny, który ma się odbyć uro-czyście w przyszłości w kraju Waszym. Zbyteczną zupełnie byłoby rzeczą, by-śmy zatrzymywali się nad wyjaśnia-niem szczególnej korzyści powziętego przez Was zamiaru, Wam — powtarza-my — którzy dobrze wiecie, z jak wiel-kim staraniem i troskliwością usiłow-ałszy wszędzie popierać wszelkie dowo-dy pobożności i miłości ku Najświęt-szemu Sakramentowi Ołtarza. A ponieważ Ojczyzna Wasza najbardziej wyróżnia się wspaniałą chwałą i wielkimi pomni-kami wiary chrześcijańskiej, odnoszą-cemi się zwłaszcza do czei Najświętszej Eucharystji, dlatego właśnie godną się Nam wydaje, by znowu wspaniałym tryumfem uczczoną być mogła. Bo cze-goż może nie dokonać wiara katolicka w duszach Polaków? Nietylko przeto ten projekt zgadza się z wolą Naszą, owszem, pożądaną byłoby dla Nas rze-

czą, by taki wszechświatowy Kongres Eucharystyczny był u Was uroczystie obchodzony.

Spodziewamy się, że ten czas, jaki jeszcze pozostaje, troskliwie zużyjecie nie tyle na szczegóły samego przygo-towania Kongresu, ile na te sprawy, i to w porozumieniu z innymi narodami, by wykonanie go szczęśliwie i pomyślnie wypadło.

Ponieważ w tem miejscu mówimy o publicznych sprawach Kościoła kato-lickiego w Polsce, nie możemy przy tej okazji pominąć milczeniem tego, coście na poprzedniej konferencji biskupów, przed kilkoma laty odbytej, radzili. Na tej konferencji powzięliście zamiar urzędzenia w odpowiednim czasie naro-dowego Kongresu Eucharystycznego, a więc wiemy, że w tej sprawie ustanowi-liście Komisję z pośród biskupów, któ-raby miała za zadanie w miarę możno-sci rzecz całą przygotować. Chociaż wy-konanie tego przedsięwzięcia napotyka-ło zaiste na wielkie trudności, które i dziś istnieć się zdają, nie jedną bowiem to sprawa i to wielkiego znaczenia i nie jeden powód zaprzętały umysły czcigo-dnych Pasterzy Polskich, mimo to je-dnak uznawali oni dla słuszych przy-czyn wagę i pożytek tej sprawy. Po-między kwestjami niepośledniej wagi była ta, która odnosi się do karności ko-scielnej, do ustaw i zwyczajów, panu-jących w różnych dzielnicach Polski, rozdartych i podległych przedtem każda innemu zaborowi i rządowi, a to w tym celu, by te nierówności wygładzić i upo-rządkować w miarę możliwości. Ponie-waż sprawa ta bardzo może się przyczy-nić do nowego pomyślnego wzrostu, przede wszystkim duchowego, ukocha-nego Narodu Polskiego, godnem jest za-prawdę, abyście w nią usiłowania Wa-sze i starania troskliwe włożyli.

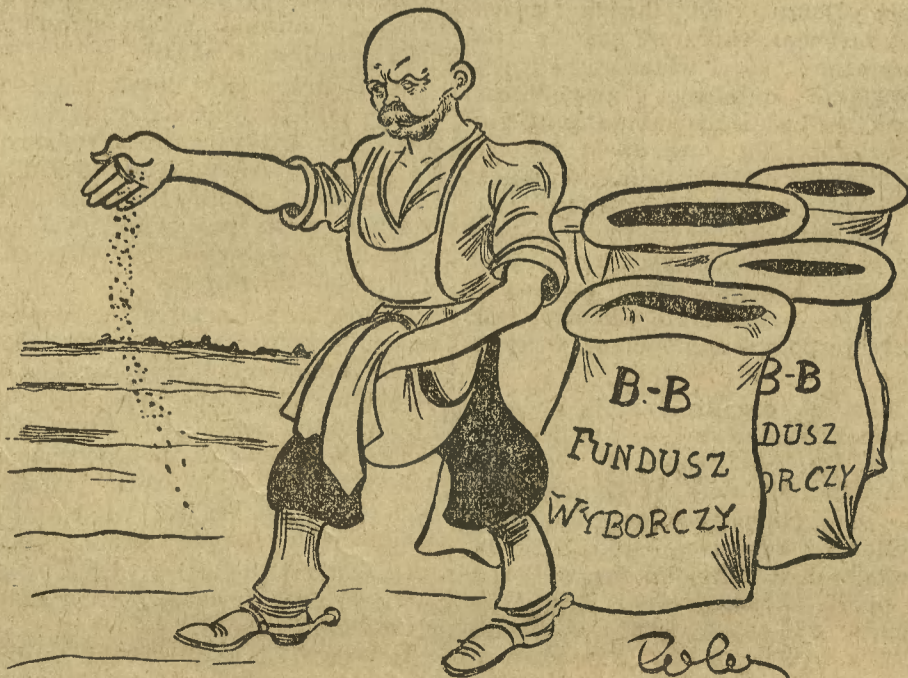
Boga tymczasem usilnie błagamy, by usiłowaniu Waszym i licznym trudom, którym bezustannie dla zbawienia dusz oddawajecie się, towarzyszyła i wspiera-ła je pomoc błogosławieństwa Bożego, którego to błogosławieństwa wyrazem i zapowiedzią, a Naszej ojcowskiej życi-liwości świadectwem niech będzie to błogosławieństwo, które Wam, Ukocha-ni Synowie i Czcigodni Bracia i trzodom Waszym i całemu Narodowi polskiemu z całego serca udzielamy. Dan w Rzy-mie, u św. Piotra dn. 18 m. września r. 1930, Pontyfikatu Naszego 9.

(— Pius PP. XI.)

## Belgia wzmacnia swe fortece.

Bruksela. (PAT) Dziennik „Le Soir“ do-nosi, że ministerstwo obrony narodowej za-żąda wstawienia do budżetu na rok przysz-ły kredytów w wysokości 30 milionów fran-ków na techniczne przeróbki niektórych fortów oraz umocnień fortyfikacyjnych w Namure.

## Głupich nie potrzeba siać...



Slawek: Przeciwnie trzeba ich siać, i to w pocie czoła!



CZYSTA JAK *Lilja*

powinna być cera kobiety. Można to osiągnąć przez stałe używanie mydła Favorit.

*Favorit* Daje ono nie-zwykle obfitą i delikatną pianę.

TANIE MYDŁO LUKSUSOWE

## Komuniści w Polsce otrzymali nowe wskazówki z Moskwy.

„Prawda“ — centralny organ komu-nistów w Moskwie — zamieszcza ob-szerne sprawozdanie z obrad V-go zja-zdu polskiej partii komunistycznej, któ-ry się odbył potajemnie w Rydze w dru-giej połowie września i ustalił program akcji komunistycznej w Polsce.

Zjazd stwierdził, iż rewolucja socjalna w Polsce jest kwe-stją najbliższej przyszłości, wobec czego P. P. K. powinna posiadać konkretny program sowietyzacji Polski oraz uzbroić masy robotnicze i wło-sciańskie celem utworzenia w Polsce gwardji czerwonej,

któraby dokonała przewrotu w drodze powstania zbrojnego.

Zjazd postanowił, iż ruchy narodowo-ściowe w Polsce, zwłaszcza ukraiński, należy skierować w łóysko komuni-styczne przeciwko panowaniu burżuazji zarówno polskiej jak i ukraińskiej ce-lem

oderwania Małopolski Wschodniej od Polski i przyłączenia jej do Sowietów.

Również Górny Śląsk powinien być według programu komunistycznego

przyłączony do Niemiec.

Zjazd uchwalił specjalne instrukcje w sprawie tworzenia bojówek komuni-stycznych oraz szerzenia propagandy w wojsku.

Na zjeździe ujawniła się silna opozy-cja prawicowa pod kierownictwem Próchnika, Stefańskiego i Krajewskie-go, którzy pod naciskiem większości złożyli deklarację skrucy. Zjazd nie u-znał tych deklaracji za zadawalniają-ce, wobec czego opozycjoniści zostali odsunięci od czynnej pracy w Polskiej Partji Komunistycznej. Przywódca opo-zycji prawicowej P. P. K., Koszrzewa i Warski nie wzięli udziału w zjeździe.

„Prawda“ podkreśla, że tylko dwie trzecie delegatów zostało wybranych na konferencjach okręgowych, przyczem w tych konferencjach w całej Polsce wzięło udział zaledwie

120 delegatów,

jedna trzecia zaś delegatów na zjazd nie była wybrana, lecz mianowana.

## Bolszewicy budują sterowiec.

Moskwa. (PAT) „Krasnaja Zwiezda“ do-nosi, że do dn. 20 października br. zebrano 200.000 rubli na budowę sterowca im „Klim Woroszyłowa“

## Kronika Niedzielną omawiająca wyborcze rozdroża.

Bydgoszcz, 25 października. Blżej wyborów, tem smętniejszą się dusza moja. Bo wierzę w Sanację, a głównie w dogmat nieomylną Marszałka i radnym, niby ten narnotrawny, wrócić na Sanację. Niechby już Sanacja nie biła biblijnym wołów i cieląt na moją ziemię. Ja wiem, że teraz każdy jest drogi i kto żyw, musi spieszyć się do wyborów. Ale liczyłem na to, że ona kiedyś w widomej i namacalnej formie.

Mimo tak pięknej perspektywy nie udało mi się do porozumienia. Ja mam dawać twardą, rzetelną wartość, a brać zato wątpliwą wartość. Ktoś, który w dniu płatności pod ładą takim pozorem może zostać zakwestjonowany? Ja lubię Fisch auf Tisch. Dlatego, abym nie miał zaufania do Pana Marszałka, tylko ponieważ mam rzyżka przewlekłych terminów. Ja już pod tym względem pewne doświadczenie. Bo raz zaprzedałem się przed trybuną ludu i w zamian dostałem synekurę. Trybuna zwyciężyła, a w parę miesięcy potem gniew tego ludu zmógł go z widowni politycznej i ja zostałem się na lodzie. A to się raz sparzył na trybunie ludu, a potem dmucha i na dyktatora. Postanowiłem więc pójść z głosem swojej idei i stanąć w szeregach partii, która zobowiązuje się dać sumę szczerą narodowi. I oto znalazłem się wobec zagadnienia: centrolew czy katolicki blok ludowy? Centrolew ma dla mnie dużo uroku. Przedewszystkiem przyrzeka pożyć to, co nas gnębi. Przyrzeczam więc, że ostrzy sobie kły na ministra skarbu Matuszewskiego. Bo to jest taki Herod narodowy. Stoi on na tem niesprawiedliwym stanowisku, że obywatel powinien maximum za siebie dawać, a minimum zato żądać. To jest strasznie wykrętna ideologia i

centrolew dobrze przysłużyłby się sprawie narodowej, gdyby pozarł takiego ciemniźciela. Tymczasem mówią, że centrolew chce pożyć system, a nie jego wykonawców. Kto zaś jest ucieleśnieniem tego systemu — o tem boję się i myśleć. Bo skoro we walce z tym systemem nawet bomby zawodzą, to cóż tu pomoże paszczyka drapieżnika politycznego, choćby i w najostrzejsze zęby uzbrojona!

Detonuje mnie tylko w mej orientacji Witos, który z biedą dał się namówić do listy państwowej centrolewa, choć on przecie tego centrolewa splodził. Ze

ojcami centrolewa byli PPS, Wyzwolenie i inni jeszcze porubcy polityczni, to niema nic do rzeczy. Historia uczy, że gdy chodzi o podtrzymanie rodu, to bierze się rycerzy i paziów do współpracy. Względy dynastyczne powinny zawsze być na pierwszym miejscu.

Nie jest też wykluczonem, że pójdę z panem Kirszbraunem. Antysemityzm to bardzo piękna rzecz, ale na wiecu albo w publicznem credo politycznem. W życiu prywatnem lepiej trzymać się żyda. Czy to nasi kupcy, którzy pro foro externo są największymi antysemitami, nie szachrują z żydami i na tem dobrze nie wychodzą? Także i chłop na kresach wschodnich jest urodzonym antysemitą, a bez żyda ani rusz. Ja mogę potępiać program pana Kirszsteina, ale przynigdy nie będę po-

tepiał żydowskiego mandatu. Zresztą pan Kirszbraun jest skromnym żydem. Warunki, jakie postawił za akces do Be-Be, są nawet dla nas bardzo zbawienne. Żąda on przedewszystkiem równouprawnienia dla żydów, na które ani Arabowie w Palestynie zgodzić się nie chcą. To też pan Kirszbraun stara się stworzyć nową Palestynę w Polsce. A ta jest tylko przy pomocy Bebe możliwa.

### Podatek zapłacił kapustą.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 24. 10. Na oryginalny sposób płacenia podatków wpadł pewien chłop z holsztyńskiego. Otrzymałszy wezwanie płatnicze, odpowiedział, czy nie może zapłacić zaległych podatków nie gotówką ale kapustą. Nie otrzymawszy odpowiedzi, pojechał furmanką pod urząd skarbowy i wyładował na jego dziedzińcu 80 centnarów kapusty, przedkładając jednocześnie kartę wagową. Chcąc nie chcąc naczelnik musiał przyjąć ten podatek w naturze. AR.

### Wystrzegać się oszusta.

Firma „Łódzki Eksport Włókienniczy” zawiadamia urząd śledczy w Toruniu, że na terenie województwa pomorskiego w szczególności w Toruniu i w okolicach Lubawy, Kowalewie, Nowogomiasta i Chelmży pojawił się jakiś wojażer Plotek Oskar, który przyjmuje zamówienia na towary i pobiera zaliczki na poczet zamówień, których wyżej wspomniana firma nie wykona, ponieważ Plotek od trzech miesięcy został z zajmowanego stanowiska zwolniony.

Plotek jest w posiadaniu kolekcji próbek materiału, którą firmie nie zwrócił. W wypadku napotkania Plotka należy o tem donieść najbliższemu poster. P. P.

### Odroczenie wyborów w Hiszpanji. Zamiast w grudniu termin będzie w lutym.

(Wiadomość własna).

Dnia 17 września 1923 r. ówczesny dyktator gen. Primo de Rivera rozwiązał kortezy tj. senat i kongres, czyli izbę posłów, zawieszając konstytucję.

Po 7 latach miały się wreszcie odbyć wybory do kortezów w dniu 21 grudnia. Tymczasem rząd ogłasza, że spisu wyborców nie zdąży na czas wykończyć i wybory odbędą się pod koniec stycznia

lub zgola w lutym. Mówią, że istotnym powodem odroczenia wyborów ma być wzmożony ruch republikański. Zwracają uwagę, że król odbywa podróże do różnych dzielnic kraju, aby w osobistym zetknięciu przekonać się o nastrojach i pozyskać ludność dla monarchji. (b.)

### Kłeska wyborcza socjalistów w Norwegji. Komuniści bez mandatów.

Niedzielne wybory do Izby posłów (Storting) w Norwegji pogrzebały nadzieje, jakie Międzynarodówka socjalistyczna pokładała w norweskiej partji socjalistycznej. Na 150 posłów Stortingu 59 należało do frakcji socjalistycznej, która była najsilniejszym klubem. Socjaliści mieli zawsze poparcie trzech posłów komunistycznych.

Ponieważ stronnictwa niesocjalistyczne były słabe i pokłócone (31 konserwatystów, 26 chłopów, 30 liberalów), tak że Norwegję od lat rządzą gabinety mniejszości liberalnej czy konserwatywnej na przemian, socjaliści liczyli, że razem z komunistami zdobędą 76 głosów a tem samem większość, która zagwarantuje im rządy przez 3 lata aż do następnych wyborów. Tymczasem socjaliści z 59 mandatów uzyskali tylko 46, a komuniści stracili wszystkie 3 mandaty.

Konserwatyści zamiast 31 mają 44 mandaty, liberalowie zamiast 30 weszli w siłę 33, a chłopci utrzymali się przy 26

mandatach. W 1924 r. komuniści mieli 30 mandatów, a socjaliści 8. Wówczas to sławetna Kollontajowa była posłem sowietów przy rządzie norweskim. (b.)

### Pielęgnowanie ust u dzieci

osiąga się w sposób prosty i przyjemny, przez staranne płókania ust Odolem. Płókać należy rano i wieczorem a możliwie również i po obiedzie. Dzieci przyzwyczajają się bardzo szybko do płókania ust Odolem, ponieważ Odol ma przyjemny smak i daje uczucie orzeźwiającej świeżości w ustach.



### Przegląd kobiecy.

Pokłosie ze zjazdu wszechpolskiego „Pani domu”. — Wezwanie do kobiet katoliczek całego świata.

Bydgoszcz, dn. 25. X.

W bież. tygodniu odbył się w Warszawie trzydniowy zjazd „Pani Domu” pod wysokim protektoratem p. Mościckiej, żony Prezydenta Rzplitej. Po nabożeństwie w kościele św. Krzyża rozpoczęto obrady w sali Stow. Techników w ub. wtorek, które trwały do czwartku włącznie. A oto pokłosie z obrad tego zjazdu. W warszawskim zjeździe wzięło udział powyżej 700 kobiet, przybyłych z całego kraju. Myśl i realizacja zjazdu wyszły od naczelnej Rady Organizacji gospodarczego wykształcenia kobiet.

Obrady zagailla krótkim przemówieniem powitalnem p. Mandukowa. Do prezydium weszły nast. p. p.: Dobrowolska z Poznania, I. Szumlakowska z Warszawy, K. Nitschówna z Katowic. Przewodnicząca gospodarczego wykształcenia kobiet p. I. Mandukowa wygłosiła referat wstępną pt.: „Cele i korzyści zrzeszenia się Pań Domu”.

Po wspólnym obiedzie wysłuchano z wielkiem zainteresowaniem i przyliczniejszym audytorem referatów pp. Ankiewiczowej, J. Hubertowej i Nitschowej, które mówiły o sprawie gospodarstwa domowego na terenie międzynarodowym. Drugi dzień obrad tego ogólnokrajowego zjazdu poświęcono opracowaniu podstaw organizacyjnych przyszłego Zrzeszenia Pań Domu”.

tami projektu przyszłej organizacji ciągnęła się przez 3 godziny. W Polsce jest przeszło 5 milionów gospodyń, zaś zrzeszonych w kolach studjów gospodarstwa domowego jest zaledwie kilkadziesiąt; te tysiące, które pragną gospodarstwo swoje oprzeć na podstawie samowystarczalności i chcą dążyć do jaknajdalej idącego usprawnienia trudnego zawodu gospodyni domu, te tysiące więc wejść będą w kadry powstającego Związku Pań. Nowopowstające zrzeszenie, oparte na zasadach najszerzej demokratyzacji, ustaliło w głosowaniu nazwę „Związek Pań Domu”.

Panią Domu jest każda gospodyni, zarówno korzystająca z pomocy płatnej, jak i własnoręcznie wykonywująca czynności gospodarcze. Związek ten będzie się składał z oddziałów obejmujących swą akcją poszczególne miasta, osady i wsie. Wysokość składki ustalono na 50 gr miesięcznie. Jako cele związku wysunięto: podniesienie poziomu życia rodziny polskiej, ulepszenie gospodarstw domowych, kształcenie gospodarcze kobiet oraz najszerzej pojęta samopomoc wzajemna.

Do komisji organizacyjnej Związku wybrano z Warszawy — pp.: M. Karczewska, Izę Mandukową, El. Czarnowska, I. Szumlakowska, z Górnego Śląska — p. K. Nitschową z Krakowa, p. A. Rollową z Sosnowca — pp. Zofję Jaguczewską i H. Mamelakową z Poznania, pp. T. Skorzewską i Z. Mycielską.

O godz. 12 udały się uczestniczki zjazdu z wycieczką do Państwowego sem. naucz. gospodarstwa i do warszawskiej szkoły pielęgniarek.

Popołudniowe obrady rozpoczęła p. Szumlakowa, redaktorka „Organizacji gospodarstwa domowego” i przewodnicząca Rady Instytutu Gospodarstwa Domowego w Warszawie bardzo ciekawym referatem o „Zawodach organizacji pracy w gospodarstwie domowym”.

Trzeci i ostatni dzień obrad był również pracowity, jak i poprzednie. Z wielkiem zainteresowaniem wysłuchano referatu p. Ireny Szumlakowskiej, która mówiła na temat: prawa naukowe w organizacji gospodarstwa domowego.

Specjalnie silnie podkreślona została konieczność jasno postawionego celu pracy i zdawania sobie sprawy z całości spełnianych zadań.

Celem pracy pani domu jest — stworzenie takich warunków życia domowego, aby każdy członek rodziny czuł się w domu dobrze i miał jaknajwiększą możliwość pełnego rozwoju. Temu właśnie celowi podporządkować należy pracę w poszczególnych działach gospodarstwa domowego.

Interesujące przezrocza unaocznily uczestniczkom zjazdu, jak przedstawiają się urządzenia gospodarskie zagranicą i jak winny one wyglądać w kraju.

Popołudniowe, ostatnie plenarne posiedzenie zjazdu poświęcone było uchwalaniu wniosków. Wniosków tych zgłoszono bardzo wiele, zarówno organizacyjnych jak i praktycznych.

Uchwalono również zwrócić się do miarodajnych czynników z następującymi dezyderatami:

1. Wprowadzenie nauki gospodarstwa domowego do szkół narodowi z nauką czytania i pisaniam;

2) zmienić program niższych żeńskich szkół rolniczych w kierunku pogłębiania wiadomości z dziedziny domownawstwa;

3) założyć uczelnie, kształcące instruktorki dla gospodarstwa domowego;

4) podjąć akcję w kierunku spopularyzowania wśród wychowawców szkół średnich i powszechnych — pracy gospodarstwa domowego.

Komitetowi organizacyjnemu Związku Pań domu polecono między innymi:

1) rozbudzić zainteresowanie dla ruchu spółdzielczego w gronie swoich członkiń;

2) propagować większe użytkowanie gazu zamiast węgla w gospodarstwie domowym, a to dla względów narodowo-gospodarczych;

3) wyjednywać zniżki prądu elektrycznego;

4) wpływać na utrudnianie przywozu zagranicznych wyrobów luksusowych;

5) unormować przywóz owoców zagranicznych do kraju.

Po uchwaleniu wszystkich wymienionych wniosków — wygłoszone zostały przemówienia pożegnane, poczem zjazd zamknięto.

Zarząd Unji międzynarodowej Katolickich Związków Kobietych prosi wszystkie członkinie stowarzyszeń zrzeszonych w Unji, by generalną Komunię św. w dzień Wszystkich Świętych ofiarowały na intencję przesładowanych przez komunizm i za wiarę. W ten sposób miliony kobiet katolickich, należących do Unji złączą się w błagalnej modlitwie o mięstwo i wytrwałość dla naszych braci i siostr, tak okrutnie przesładowanych

Jaza.

## Tygodniowy przegląd polityki zagranicznej.

Żydzi pokłócili się z Anglią. — Labour Party zamknęła Palestynę dla żydów. — Watykańskie koła a deklaracja Balfoura. — Socjaliści niemieccy posłali parlament na wakacje. — Amnestja dla morderców politycznych.

W Warszawie Żydzi demonstrowali przed ambasadą angielską, a w konsulacie angielskim wybili szyby. W Palestynie żydowska rada narodowa ogłosiła protest przeciw rządowi angielskiemu. W Londynie ustąpił prof. Weizman ze stanowiska prezesa biura wykonawczego sjonistów i zanoszą się na to, że biuro to będzie przeniesione z Anglii do Stanów Zjednoczonych Am. Półn. W Waszyngtonie radca Lepkowski, zastępujący ambasadora Filipowicza, który wtenczas wracał z Polski do Ameryki, podejmował śniadaniem delegację kongresu żydowskiego.

Cóż znaczy to zestawienie faktów?

W sierpniu 1924 r. bawiła w Polsce sekretarka oddziałów kobiecych Labour Party dr. Mañion Philipps i w rozmowie z podpisaniem wyraziła wielką obawę o całość państwa polskiego z powodu niezadowolenia mniejszości narodowych, szczególnie Żydów. Podpisany uspokoił ją, że niezadowolenie jest sztucznie podsycane przez Niemców, ale w najkrótszym czasie stosunki się ułożą i przykład lojalności innym dadzą Żydzi.

I oto mamy dziwną sytuację! Labour Party, której przywódcy w opozycji będąc, dali dowód szczerości swych przekonań pacyfistycznych i współczucia dla sprawy wolności, idąc nawet do więzienia, gdy przyszli do rządów, zmuszeni są trzymać w aresztach przywódców ruchu nacjonalistycznego w Indjach, Egipcie i zamknąć granice Palestyny dla Żydów polskich. Protestują w obronie Żydów Chamberlain i Baldwin, minister spraw zagranicznych, premier poprzedniego rządu konserwatywnego.

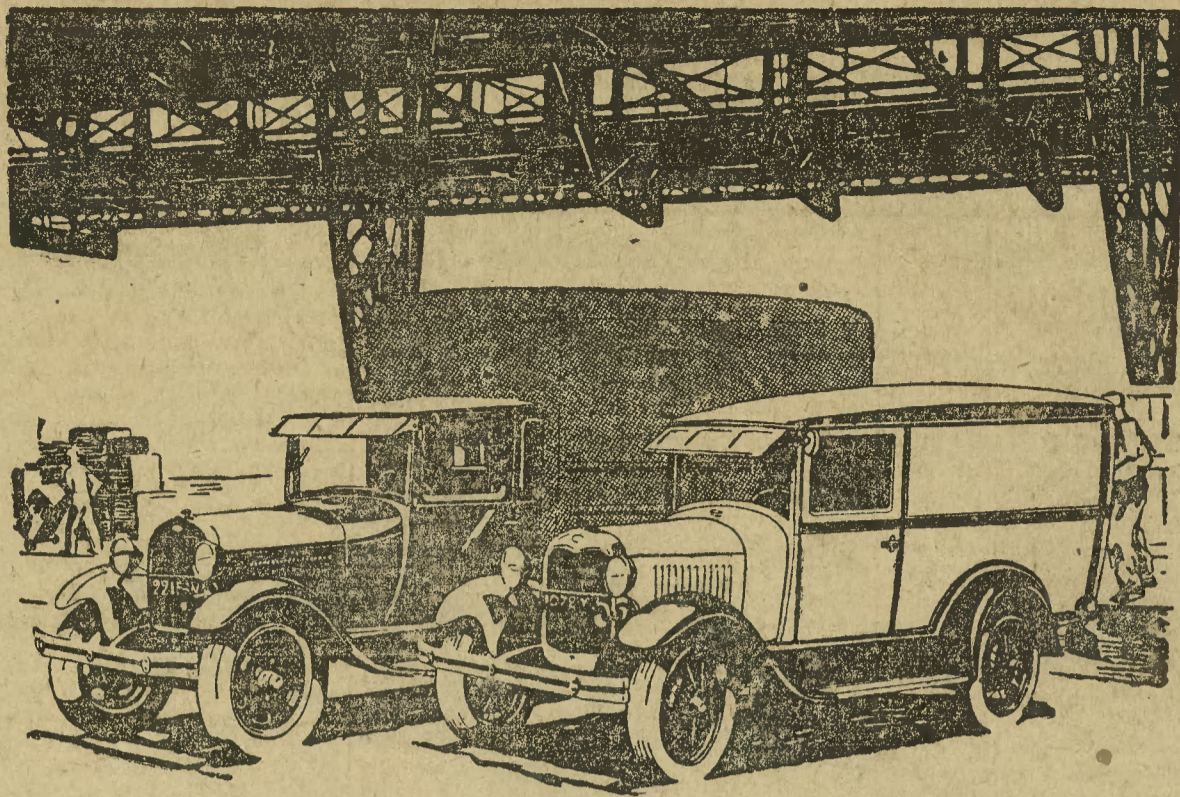
Zaznaczyć trzeba, że koła watykańskie nie były zadowolone z deklaracji Balfoura z r. 1917 r. w sprawie Palestyny, uważając, że ówczesny rząd angielski, dając prawa Żydom, równocześnie ustąpił podstępów sekciarskich, aby okroić prawa rzymskich katolików do Ziemi Świętej. Sprawę tę poruszył śp. ks. dr. Szczepański w specjalnej broszurze. Deklaracja Balfoura zrobiła zawód także Francji i Włochom, które chętnie byłyby przyjęły mandat nad Palestyną. Niewątpliwie więc pokłócenie się Żydów z Anglią w tych krajach nie zasmuca opinii.

Opinia polska nie jest szkodliwą. Z jednej strony rozumiemy że Labour Party przeciwna wszelkiemu wybujałemu nacjonalizmowi, nie wyłączając angielskiego, sprzyrzyła sobie sjonistów, jako objaw nacjonalizmu żydowskiego. Z drugiej jednak strony nie możemy milcząco cierpieć, aby skutki błędnej polityki angielskiej mieli ponosić obywatele polscy. Sjonisci z Polski z p. Grynbaumem na czele do Palestyny nie pragną się dostać, natomiast marzą o niej spokojni ortodoksi, którzy gotowi są uprawiać rolę lub jako rzemieślnicy zarabiać na życie. P. Grynbaum, który wspólnie z Niemcami wszędzie przeciw Polsce podżegwał, gdzie znajduje teraz sojuszników, którzy wytłumaczają Anglii niewłaściwość postępowania?

Jedynie Polska gotowa jest sprawę poruszyć spokojnie przed Ligą Narodów, bo nawet Żydzi z zachodu za Żydami polskimi się nie ujmą. Szczególnie haniebna jest rola Żydów niemieckich typu Rathenau'a, Wolffa z „Berliner Tageblattu” czy Bernharda ongiś z „Voss. Ztg.”

Żydzi w Polsce od kilku lat już przejrżeli nieuczciwość rzekomych swych adwokatów z zachodu. Pierwsi spotręgli Niemcy na Śląsku, że Żydzi wycofują swe dzieci, ze szkół niemieckich (mniejszościowych). Daje się nawet spoznać zanik książki niemieckiej.

Żydzi pisujący po niemiecku, jak niemawidzący Polski Emil Ludwig (Cohn) dla Polski wydają dzieła swe w tłumaczeniu polskim. Podczas gdy w Czechosłowacji Żydzi tamtejsi przyłączyli się do mniejszości niemieckiej, w Polsce olbrzymia przewaga Żydów zrozu-



## FORD ciężarowy i dostawczy są niezrównane

Konstrukcja ciężarówki Ford jest obecnie mocniejsza niż kiedykolwiek; każdy szczegół jest wykonany z myślą o zapewnieniu wieloletniej, niezawodnej pracy. Ponad 20 łożysk kulkowych ułatwia pracę i chroni mechanizm. Szersze i mocniejsze resory, większa powierzchnia hamowania, wzmocniona tylna oś — oto niektóre tylko z ostatnich ulepszeń ciężarówki Ford.

Fordy dostawcze na podwoziach model A są przeznaczone dla lekkich przewozów. Zadaniem ich — przedostawać się szybko przez ruchliwe ulice miasta.

Obydwa typy tych ciężarówek: model AA dla wielkich ciężarów i model A dla lekkich ładunków, nie mają współzawodników, gdyż Ford — to znaczy niezrównana trwałość.

LINCOLN  FORDSON

FORD MOTOR COMPANY.

27365

miała, że korzystniej jest przyjąć język polski jako język towarzyski. Nie wyczerpuje to zagadnienia żydowskiego w Polsce. Ale stwarzają się podstawy lojalnego rzopatrywania sprawy.

Bo nawet sjonisci do niedawna nieprzejednani wobec Polski, umięją ocenić stanowisko narodu polskiego i rządu naszego. Obecnie w sjonizmie upadł kierunek, którego przedstawicielem był p. Grynbaum, entuzjasta Prusaków.

Zagadka niemiecka została o tyle rozwiązana, że rząd niemiecki Brüninga, który przepaść w wyborach, zarządzonych celem pogrzebienia socjaldemokracji niemieckiej, utrzymał się dzięki poparciu socjaldemokracji. Wyzywają

w Niemczech na faszystów, a jednak parlament niemiecki posłano do 3 grudnia na wakacje wbrew przepisom konstytucji. W Prusach ministrem spraw wewnętrznych został Severing, uchodzący za bojowego republikanina. Zapowiadają, że Severing zabierze się do skóry hitlerowców. Oczywiście byłby to może dobry sposób ukrócenia anarchii niemieckiej, jednak umysły republikan niemieckich są niemniej anarchiczne niż hitlerowców. Zarzucają np. Hitlerowi, że złamał słowo honoru, dane przedstawicielowi partji rządzącej. Hitler odpowiada: w polityce słowo honoru nie obowiązuje. Rozumuje on zupełnie tak samo, jak Bethmann-Hollweg,

który powiedział, że traktaty międzynarodowe są skrawkiem papieru. A czy inaczej rozumuje „Germania” centrowa lub „Vorwärts” czy „Vossische Zeitung”? Hitler otwarcie i hurtownie wypowiada walkę moralności w polityce. Natomiast republikanie jak Brüning, Breitscheid, Koch-Weser w duchu kpią z etyki politycznej, ale jawnie liczą się z opinią zachodu i chcieliby na raty rozłożyć podkopywanie się pod zasady. A więc udają pokornych wobec Anglii i Francji, natomiast ludożercami są w stosunku do Polski. I ta właśnie nieuczciwość republikańskich stronnictw została wyzyskana przez zwolenników Hohenzollernów do umocnienia swych wpływów w armji. Severing i Wirth popierali tajne formacje, które mordowały Polaków na Śląsku. Pod okiem takich ministrów republikańskich odbudował się kościec monarchji. Republika niemiecka pozbawiona jest podstaw moralnych, a niema na widowni człowieka, któryby przepędził pogańskie duchy. Severing czy Wirth, żaden z nich nie uchroni republiki niemieckiej od upadku. A. P. B.

## „Możemy polemizować, ale trzeba podnieść poziom”.

Kto tak pisze? Nie kto inny jak pismo sanacyjne, a miało to być „Dziennik Poznański”. I przyznać mu trzeba, że w walce politycznej trzyma się granic przyzwoitości, czego o wielu innych piśmie sanacyjnych powiedzieć nie można. Sposoby walki, jakimi posługuje się BB (Bezpartyjny Blok Współpracy z rządem), muszą rumieńcem wstydu oblać twarze ludzi uczciwych w tym ugrupowaniu, bo niewątpliwie i tacy tam się znajdują. Napady bojówek sanacyj-

nych, kłamstwa i lżenie przeciwników należą do arsenału, z którego broń czerpią nieuczciwymi i nieodpowiedzialni agitatorzy.

Trudno nam o tych wszystkich sprawach pisać, bo nie chcemy pisma narażać na konfiskaty, a w dzisiejszych warunkach jesteśmy bezsilni. Stwierdzamy jednak, że cieszymy się, iż Chrześc. Demokracja nie idzie wspólnie z BB, bo musieliśmy się dziś rumienić za metody, którymi BB się posługuje

### Pamiętaj

o flocie narodowej i o statku „Bydgoszcz”!



# Z WIELKOPOLSKI i POMORZA



## Zamiast gminy Jastrzębie — Żołędowo.

Postanowieniem ministra spraw wewnętrznych nazwa gminy Jastrzębie powiatu bydgoskiego została zamieniona na Żołędowo.

## Obłąkana znalazła śmierć w płomieniach.

Z Kruszwicy donoszą: Podczas pożaru stodoły i obory we Wróblach znalazła śmierć pewna obłąkana dziewczyna. Dochodzenia prowadzi policja w Kruszwicy.

## Samobójstwo kupca żydowskiego w Inowrocławiu.

Z Inowrocławia donoszą: Po powrocie z Poznania popełnił samobójstwo we własnym mieszkaniu kupiec żydowski Maksymilian Zadko. Celem ustalenia okoliczności śmierci na miejsce wypadku przybyła komisja sądowo-lekarska. Szczegółów brak.

## Straszny wypadek rzeźnika-motocyklisty.

Ze Skarszew donoszą: Rzeźnik Gowitz z Nowej Karczmy, jadąc motocyklem, wjechał na drzewo. Zderzenie było straszne. Głowa Gowitza dosłownie została strzaskana i mózg wyprysł. Straszliwie zniekształcone zwłoki odwieziono do Skarszew.

## Woźny bankowy sprzeniewierzył 11.000 zł.

Z Poznania donoszą: Aresztowano tu niej. Władysława Panowicza, woźnego w pewnym banku poznańskim, który dopuszczał się systematycznie sprzeniewierzeń i to już od stycznia br. Sprzeniewierzenia sięgają sumy 11 tys. złotych. Panowicza odstawiono do więzienia sądowego.

## Niebezpieczny oszust skazany na więzienie.

Z Poznania donoszą: Na ławie oskarżonych sądu okręgowego zasiadł Józef Paluszkiewicz pod zarzutem popełnienia oszustw połączonych z fałszowaniem dokumentów. Niewiadomo w jaki sposób Paluszkiewicz doszedł do posiadania legitymacji Ministerstwa Skarbu, zaopatrzonej w pieczęć i podpisy i ciągnął z niej niemałe korzyści. Ustalono, że podsądny wyłudził obligacji na ogólną sumę 45 tys. zł. Prokurator wniósł o 3 lata ciężkiego więzienia i 10 lat utraty praw obywatelskich. Trybunał zasądził Paluszkiewiczowi na 3 lata i 9 miesięcy więzienia oraz na 5 lat utraty praw obywatelskich.

## Oszczędzaj

to pierwsze przykazanie życia ekonomicznego

## Oszczędzaj

to klucz do dobrobytu

## Oszczędzaj

to zapewnisz sobie i swej rodzinie przyszłość bez trosk. Jako rozumny człowiek ulokujesz zaoszczędzone pieniądze w znanym sobie i zasługującym na zaufanie banku, który daje gwarancję całkowitego zwrotu wkładu wraz z procentami.

Wkłady od 1 zł. począwszy przyjmują:

Bydgoszcz,	Spółdzielczy Bank Bydgoski
„	Bank Ludowy
„	Spółdzielczy Bank Kredytowy
Inowrocław	Bank Ludowy
Miasteczko	„
Nakło	Spółdzielczy Bank Kredytowy
Żnin	Spółdzielczy Bank Kredytowy

## 17-letnia dziewczyna morduje swoje dziecko.

Z Koźmina donoszą: W tych dniach rozszła się po mieście wiadomość o nieludzkim czynie małej dziewczynki S., która, porodziwszy niesłubne dziecko, utopiła je w dole kloacznym. Grozy powyższemu zdarzeniu dodaje fakt, że zbrodniarka, dotąd znajdująca się na wolności, liczy dopiero lat 17, a podług krążących wśród sąsiadów wersji, jest to wypadek nie pierwszy, gdyż już poprzednio wpłynęło do policji w Koźminie doniesienie, że wy-

## Gasawa.

Osobiste. Dnia 20. bm. obchodzili złote go-dy pożycia małżeńskiego pp. Józef i Wiktorja Gaczkowscy z Gasawy. W dniu tym odprawiono została uroczysta msza św. na intencję jubilatów.

Z urzędu stanu cywilnego. Urząd stanu cywilnego w Gasawie, notuje w miesiącu wrześniu: urodzeń 13, śmierci 2, zapowiedzi 3, ślubów 4.

## Z Inowrocławia.

Akademja „Dnia Katolickiego“ odbędzie się w niedzielę, dnia 26. bm. o godz. 5 po poł. w Domu Katolickim (dawniej kościół Najśw. Serca Jezusowego) z nast. programem: 1. Występ orkiestry kolejowej; 2. Zagajenie (dr. Gutowski) 3. Śpiew (chór kościelny przy kościele Matki Boskiej); 4. Referat „Czyn społeczno-katolicki“ (p. dr. Gutowski); 5. Deklamację chórową wykonają uczenie szkoły przemysłowo-handlowej; 6. Referat „Akcja Katolicka“ (ks. prob. Jaśkowski); 7. Śpiew wspólny „My chcemy Boga“ z orkiestrą.

Zebrań Cechu rzeźniczego. Zebranie śródkowe Cechu rzeźniczego miało przebieg rzeczowy i spokojny; przewodniczył p. Drogowski. Jako nowego członka Cechu przyjęto p. Jana Ziółkowskiego, jako czeladników wypisano pp.: Tadeusza Pogorzałę, Leona Zurawskiego, Teodora Michalskiego, Romana Pawlaczka i Jana Kielichowskiego. Wywiązała się szersza dyskusja nad komunikatami, które zarząd Cechu podał członkom do wiadomości. Omawiano m. in. sprawę niezatwierdzenia przez

## Warlubie.

Kradzież. Skradziono oberżyscie tutejszemu p. Teofilowi Wesolowskiemu wódek, papierosów i cukierków na 300 zł. Skradziono p. Fr. Słóarskiemu z mieszkania 2610 marek niemieckich przedwojennych w złocie, 140 zł bilonu i 100 zł w banknotach. W śledztwie przeprowadzonym przez policję, okoliczności wszelkie wskazywały na to, że sprawcą tej kradzieży był prawdopodobnie syn p. S. Maksymilian, którego aresztowano.

Państw. Urząd Kontroli Ubezpieczeń przy ministerjum skarbu — ustaw Tow. Ubezpieczeniowego na zasadzie wzajemności dla rożaczny i nierogaczny przy miejscowym Cechu rzeźniczym, który początkowo p. wojewoda poznański zatwierdził a następnie znów uchylił. Postanowiono zwrócić się z odpowiednim memorjałem do władz centralnych w Warszawie.

Prace niwelacyjne lotniska odbywają się w dni pogodne bez przerwy. Przyjęto dalszych 20 robotników. W tych dniach zwiedzili teren lotniskowy członkowie Magistratu oraz delegacja zarządu wojewódzkiego L. O. P. P., których wynik dotychczasowych prac całkiem zadowolili.

Kronika policyjna. Nikodem Lewandowski z Inowrocławia zgłosił kradzież konia wartości 200 zł. Sprawców kradzieży wykryto. Stanisław Kozłowski zgłosił kradzież konia, wartości 150 zł. Sprawców kradzieży wykryto. Zygmunt Łężyk z Inowrocławia zgłosił kradzież garderoby wartości 200 zł.

## Niesumienni urzędnicy Zakładu Ubezpieczeń w Poznaniu — skazani na więzienie.

Echa defraudacji 7.500 złotych.

Z Poznania donoszą: W środę dn. 23. bm. zasiadło na ławie oskarżonych w sądzie okręgowym dwóch oskarżonych o defraudację urzędników Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, w osobach kasjera Henryka Wierzy i jego pomocnika Głapińskiego. Wymienionym zarzucał akt oskarżenia defraudację 7500 zł, które nieprawnie sobie przywłaszczyli, nie ksiązkując wcale wpłat dokonanych przez Bank Ziemstwa Kredytowego, Bank m. Poznania oraz Warszawsko-Poznańskie Towarzystwo Ubezpieczeń.

Oskarżeni do winy się nie przyznali, twierdząc, że pieniądze zginęły w sposób im nie-

znany, przypuszczalnie wskutek tego, że w braku kasy ogniotrwałej miał każdy z niepowołanych urzędników do otwartej kasety z pieniędzmi dostęp. Wykretem oskarżonych nie dano jednak wiary. Prokurator poparł w całej rozciągłości akt oskarżenia.

W toku przeprowadzonej rozprawy doszedł sąd niezbitcie do przekonania, że oskarżeni działając w porozumieniu, zdefraudowali sumę 7500 zł.

O godz. 3 po południu ogłoszono wyrok, mocą którego każdy z obu niesumienych urzędników otrzymał karę 6 miesięcy więzienia.

## Dwa charakterystyczne procesy w Wągrowcu.

Z Wągrowca donoszą: Niezwykle zainteresowaniem cieszy się rozprawa sądowa przeciw dr. Kulińskiemu, ppik. rez. Proces rozpoczął się w ub. czwartek, przy tłumnym udziale publiczności.

Rozprawa, ze względu na rodzaj oskarżenia, winna się odbywać przed sądem okręgowym w Gnieźnie. Zdecydowano jednak odbyć ją przed sądem powiatowym w Wągrowcu, a to dlatego, że w procesie bierze udział znaczna ilość świadków i kosztą sprowadzenia tych świadków do Gniezna byłyby bardzo wysokie.

Świadców jest około 30. Na czoło wysuwają się ks. prob. Wróblewski, dr. Laskowski, lekarz Modrzejewski, dyr. Schlingler, dr. Szczyński, dr. Rattner oraz aptekarz Koszutski. Reszta świadków to przeważnie były pacjentki dra Kulińskiego.

Akt oskarżenia dzieli się na dwie części, z których pierwsza dotyczy zarzutu nieuczciwej gry w karty. P. dr. Kuliński — mówi akt oskarżenia — grając w pewnym towarzystwie w pokera, dobrał sobie nieprawidłowo kartę króla i w ten sposób wygrał stawkę, czem wyrządził szkodę współgrającym. Druga część aktu oskarżenia zarzuca p. dr. Kulińskiemu, jako lekarzowi Kasy Chorych, chęć przysporzenia sobie korzyści materialnych drogą likwidacji pieniężnej za wyjazdy i konsultacje, których w rzeczywistości nie było. Akt oskarżenia

kwalifikuje oba te przewinienia jako występki z par. 274 i 263 K. K.

Po przeprowadzonej rozprawie sąd skazał dr. Kulińskiego na łączną karę 1 roku więzienia.

W ub. poniedziałek stanął przed sądem okr. w Gnieźnie dyr. Kasy Chorych w Wągrowcu p. Kordon. Zarzucano mu, że jako kierownik instytucji, stojącej w swoim czasie w zatargu z lekarzami (znany strajk lekarzy!) pisywał do prasy artykuły, wydawał ulotki i rozpowszechniał gazety z artykułami, wymierzonymi przeciw postępowaniu dr. Kolańskiego. Po przeprowadzeniu rozprawy sąd wydał wyrok uwalniający oskarżonego Ludwika Kordona od winy i kary.

Oba procesy stanowiły nielada sensację dla świata wągrowieckiego.

## Bolączki Uniwersytetu Poznańskiego. Z wieca akademickiego.

Poznań, 24. 15. (Tel. wł.). Wczoraj wieczorem w obecności prof. Jaksy-Dybrowskiego, delegatów województwa, szefostwa D. O. K. VII. i L. O. P. P. odbył się w sali Collegium Minus wiec studentów wydziału matematyczno-przyrodniczego, lekarskiego i oddziału farmaceutycznego, w sprawie jak najszybszego przeniesienia pracowni chemicznej do nowego gmachu przy ul. Grunwaldzkiej. Szereg mówców w dobitnych słowach zobrazowało nieprawdopodobne wprost warunki, jakie istnieją w pracowniach chemicznych Uniwersytetu Poznańskiego. Pozbawione są one światła, urągają elementarnym zasadom higieny i bezpieczeństwa, przyczyniając się do rozwoju gruźlicy (w pracowni chemji organicznej 80% studentów zapadło w ubiegłym roku na gruźlicę), oraz są niesłychanie małe. Z tego powodu w ostatnich latach 77% studentów musiało przerwać stu-



**OMEGA**  
ZEGAREK NA CAŁE ŻYCIE

## Wielka kradzież w składzie futer w Poznaniu.

Z Poznania donoszą: Zuchwałego włamania dokonano w składzie p. Marjana Pławńskiego przy ul. Cichej 13. Skradziono tam 19 futer a mianowicie: karakułowe, obszyte skunksami, futro z wyder, karakułowe, obszyte popielicami i t. d. Złodzieje ominęli zreczenie alarmowe dzwonki elektryczne, założone bardzo gęsto w ogrodzie. Ciemna noc i deszcz oraz mgła sprzyjały złodziejom.

## Tragiczna śmierć kolejarza.

Przetokowy Leon Ksycki z Wągrowca zginął podczas przetaczania wagonów.

Z Wągrowca donoszą: Na tut. dworcu wydarzył się tragiczny wypadek, który pociągnął za sobą znowu jedno życie ludzkie. Zajęty przetaczaniem wagonów pociągu, przetokowy kolejarz Leon Ksycki, zamieszkały przy ul. Bartodziejskiej, został uderzony zderzakiem wagonu albo też ściśnięty dwoma wagonami. Sprawa jeszcze nie została wyjaśniona. Ciężko ranego zanesiono do lekarza p. dr. Kulińskiego, który udzielił ofierze tragicznego wypadku pierwszej pomocy, polecając go przewieźć do szpitala, gdzie po strasznych mękach z powodu krwotoku wewnętrznego zmarł, opatrzony przedtem Sakramentami św.

S. p. Zmarły liczył lat 36 i osierocił żonę i troje małoletnich dzieci.

## Z Państwowej Szkoły ogrodniczo-ozdobniczej w Poznaniu.

W dniu 18. bm. odbyły się końcowe egzamina w Państwowej Szkole Ogrodniczej wydziału ozdobniczego w Poznaniu. Egzamin złożyli i ukończyli szkołę: Zofja Kotnowska z Pabjanic, Jerzy Lebkowski z Warszawy, Romuald Smitkowski z Szubina, Zofja Sierosińska z Warszawy, Aleksandra Szczygielska z Bydgoszczy i Wincetyna Żurkówna z Częstochowy.

Do powstania tego nowego typu szkoły, który za granicą istnieje już od dawna, przyczynił się głównie dyr. Zembal, wywalczywszy potrzebne tereny pod ogrody, oraz potrzebne budynki i urządzenia dla tej tak świetnie rozwijającej się szkoły, która rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 8 listopada 1929 r. została uznana za wyższą uczelnię, a jej absolwenci mogą się ubiegać o stanowiska I. kategorii urzędników w służbie państwowej.

## ZMARLI.

S. p. Mieczysław Jeske, lat 41, adwokat z Katowic. Pogrzeb odbędzie się w Poznaniu.



## „Dziwy w Ubezpieczalni Krajowej”. Brozura dymisjonowanego urzędnika powodem sensacyjnego procesu.

Z Poznania donoszą:

Dobrze znana jest czytelnikom naszego pisma sprawa sensacyjnej brozury Franciszka Bartoszkiewicza, w której pan ten — dymisjonowany urzędnik państwowy — pod szumnym i wiele mówiącym tytułem: „Dziwy w Ubezpieczalni Krajowej”, usiłował ujawnić szereg rewelacyjnych szczegółów z za kulis tej tak ważnej i odpowiedzialnej zarazem instytucji społecznej.

Brozura, w treści swej ostro i bezwzględnie atakująca Ubezpieczalnię Krajową jako taką, stawia również pod pręgierz opinii publicznej działalność całego szeregu urzędników tej instytucji i osób luźno z nią związanych, m. in. zarzucia czyny nieetyczne i karygodne radcom Baumgartowi, Wybieralskiemu i dr. Hubertowi.

„Dziwy w Ubezpieczalni Krajowej” nie doczekały się jednak większej „popularności” w kręgach poznańskiego społeczeństwa i nie przysporzyły autorowi ani sławy ani też... pieniędzy.

Brozura, nie zgłoszona w wydziale prasowym Miejskiego Urzędu Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego, z miejsca została skonfiskowana.

Prokurator Rzeczypospolitej z urzędu wdrożył przeciwko Bartoszkiewiczowi postępowanie karne, a star. kraj., dr. Begale, w imieniu urzędników wniosł przeciwko autor. brozury oskarżenie prywatne. Osobne oskarżenie wniosł przeciwko autorowi brozury radcowie Baumgarten, Wybieralski i dr. Hubert.

„Dziwy w Ubezpieczalni Krajowej” miały jednak ten jeszcze skutek, że starosta krajowy dr. Begale, zarządził przeprowadzenie szczegółowego śledztwa w sprawie wszystkich zarzutów, postawionych w skonfiskowanej brozurze p. Bartoszkiewicza. Śledztwo przeprowadzał radca dr. Głowacki. Ze swej strony Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, powiadomione o treści brozury, wysłało do Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu specjalnego rewizora, w osobie radcy ministerjalnego dr. Horskigo. Śledztwo, przeprowadzone przez obydwóch tych panów niezwykle skrupulatnie, ustaliło, że „cała brozura p. Bartoszkiewicza jest ohydny paszkwilem i jednym wielkim oszczerstwem”.

Nie dziwnym się więc zbytnio olbrzymiemu zainteresowaniu poznańskiego społeczeństwa, z jakim przyjęło ono wiadomość o procesie autora „Dziwów w Ubezpieczalni Krajowej”, który rozpoczął się w sądzie powiatowym przy ul. Młyńskiej.

Przewodniczy sędzia Długolecki. Oskarża z urzędu asystent prokuratora Tustanowski. Bartoszkiewicza broni adwokat Howorka. — W roli oskarżycieli prywatnych występują starosta krajowy dr. Begale, dr. Rosner, dr. Krzyżankiewicz i adwokat Machciński.

Po stwierdzeniu personalii oskarżonego, sę-

## Regulacja granicznego odcinka rzeki Drwęcy kosztem Polski i Niemiec.

W dniu 23 bm. wyjechała nad rzekę Drwęcę celem zbadania stanu robót przy regulacji granicznego odcinka tej rzeki, specjalna komisja techniczna, złożona z kilku inżynierów ministerstwa robót publicznych, z naczelnikiem wydziału i inspektorem ministerstwa, inż. A. KonoPKą na czele.

Roboty regulacyjne wykonywane są na podstawie specjalnej umowy polsko-niemieckiej przez spółki wodne obu państw. Prace regulacyjne są już na wykończeniu. Inspekcja potrwa 2 do 3 dni.

## Z. O. K. Z. niepotrzebnie przybiera charakter urzędowy

Wielkopol, 23. 10. (PAT) Na ostatnim zebraniu dokonano reorganizacji powiatowego komitetu Związku Obrony Kresów Zachodnich. Wybrano nowy zarząd, na którego czele stanął starosta grodzki Henszel.

Puck, 23. 10. (PAT) Wczoraj zawiązało się tu Koło Związku Obrony Kresów Zachodnich. Prezesem został wybrany burmistrz miasta, Kamski.

## Brodnica.

W dniu 1 listopada 1930 r. odbył się zjazd delegatów Ch. Z. Z. i Ch. D. w Brodnicy w Domu Katolickim przy ul. Przykop.

Porządek obrad: 8,30 rano: msza św. w kościele farnym w Brodnicy; godz. 10,30: otwarcie zjazdu; wybór komisji matki; referat delegata zarządu okręgowego Ch. Z. Z. i Ch. D. o sprawach gospodarczych, politycznych i wyborach. Sprawozdanie sekretariatu Ch. Z. Z. w Brodnicy. Dyskusja nad referatami. Wolne głosy i zakończenie.

Wstęp tylko dla członków Ch. Z. Z. i Ch. D. za okazaniem specjalnej legitymacji wystawionej na zjazd.

Zarząd Okręgowy Ch. Z. Z.  
na województwo pomorskie.  
Tadeusz Odrowski, sekr. Albin Nowicki, prez.

dzia Długolecki przystępuje do meritum sprawy. Oskarżyciele prywatni domagają się odzroczenia świadków obrońcy, uważając, że dla sądu wystarczać powinno oświadczenie radców dr. Głowackiego i dr. Horskigo.

Adw. Howorka zbija wywody oskarżycieli prywatnych, twierdząc, że świadkowie przez niego podani przeprowadzą w całej rozciągłości dowód prawdy na wszystkie okoliczności, zawarte w skonfiskowanej brozurze jego klienta. Oświadczenie to wywołuje na galerji zrozumiałą sensację.

Sędzia Długolecki, wychodząc ze słusznego założenia, że dla sprawy konieczne jest, by oskarżony miał możność wyczerpać wszystkie możliwe środki na przeprowadzenie dowodu prawdy swoich twierdzeń, rozprawy odroczył, zarządzając sprowadzenie na następną rozprawę wszystkich świadków (około 60), podanych przez adwokata Howorkę.

## Z Torunia.

Nocny dyżur ma do dnia 31. bm. włącznie apteka „Pod Lwem”, Rynek Nowomiejski.

Z TEATRU TORUŃSKIEGO.  
W sobotę, dnia 25. bm. o godz. 5 po poł. (ceny najniższe) nowe „Bajki dla dzieci” pod wodzą J. Tatarskiewicza w barwnym i urozmaiconym programie.

W sobotę wieczorem o godz. 20 po raz 3-ci „Aby żyć” sztuce tej można śmiało wróżyć długie powodzenie.

W niedzielę, o godz. 15,30 (ceny niższe) raz jeszcze „Hamlet” Szekspira nie tracący po 14 przedstawieniach swej siły magnetycznej.

Wieczorem o godz. 20 po raz szósty najświetniejsza z reprezentacji operetkowych na naszej scenie — „Księżna Chicago” Kalmana. Na pierwsze dni listopada dyr. Benda przygotowuje natchnione arcydzieło Zorilla - Miłszewskiego „Don Juan Tenorio”.

„Księżna Chicago”  
operetka E. Kalmana — reżys. Zdzitowieckiego.

Po miesiącach posuchy na niwie lokalno-muzycznej Teatr Miejski wystawił nareszcie operetkę „Księżna Chicago”, która pod każdym

## Z Grudziądza.

Kalendarzyk teatralny.

Dnia 24. bm., piątek — „Nad polskiem morzem” dla kolejarzy.

Dnia 25. bm., sobota — o godz. 4 po poł. „Nad polskiem morzem” dla szkół.

Dnia 25. bm., sobota, o godz. 8 wiecz. — „Baron Kimel” wodewil.

Dnia 26. bm., niedziela, o godz. 4 po poł. — „Nad polskiem morzem”.

Dnia 26. bm., niedziela, godz. 8 wiecz. — „Czwarta z prawej”.

Kino „Gryf” wyświetla epokowe arcydzieło dźwiękowe w naturalnych kolorach, niemającego sobie równych. Wielka opera miłości realizacji Luther Reed, zdjęcia dźwiękowe Fryderyk Zelnik p. t. „Rio - Rita”.

Kino „Orzeł” wyświetla dwa filmy: I. film z czasów wojny p. t. „Na pokładzie łodzi podwodnej C. I” i II. „Noc poślubna” piękny dramat wiedeński.

Sanacja przy robocie. Bardzo popularną osobą staje się grudziądzki starosta grodzki p.

Małwił. Poznało go już drobne kupiectwo i rzemiasło z okazji starania się o kredyty, wżamian za co będzie trzeba głosować na listę sanacyjną. Obecnie poznało go grudziądzkie nauczycielstwo, na którego konferencji sobotniej wygłosił p. starosta grodzki referat p. t. „Zagadnienia niemieckie na Pomorzu”. Jak z tego wynika, akcja wyborcza rozwija się w całej pełni, a z nią agitacja na rzecz sanacji. Dziwna rzecz — dlaczego sanacja, która wskazuje niebezpieczeństwo niemieckie, sama rozbiła stronnictwa polskie i narodowe!

Firma Korzeniewski T. A. w Grudziądzu. W dzisiejszym numerze „Dziennika Bydgoskiego” podaje znany na Pomorzu Dom Towarowy W. Korzeniewski T. A. Grudziądz, Rynek 22/24 ogłoszenie, w którym poleca dla pań najnowsze modele, futra, płaszcze, suknie wieczorowe, wizytowe i wełniane. Wybór przeobrzymi. Zaznaczyć należy, że nadeszły nowości w jedwabiach, aksamentach, georgettach gładkich i deseniowych, koronkach na suknie wizytowe i wieczorowe. Dla panów i dzieci wielki wybór w ubraniach wszelkiego gatunku, płaszczy i t. p. Znane jest, że Dom Towarowy firmy W. Korzeniewski w Grudziądzu jest największy na całym Pomorzu i bodaj najtańszy, to też serdecznie polecamy uwadze Szan. Czytelników.

nieomal względem zasługuje na przychylną ocenę.

Partnerkę księcia była p. Rutkowska, dysponująca dobrym materiałem głosowym i rozległą skalą, szczególnie w rejestrze górnym. Grała, jak „Leonowianka”, która była przeciwieństwem sympatją Torunia. Pani Rutkowska powinna się jednak postarać o inny rodzaj śmiechu i uśmiechu, który robi obecnie wrażenie grymasu.

Pożądana byłaby w tej dziedzinie większa naturalność.

P. Zdzitowiecki pogłębił rutynę sceniczną, no i głosowo wcale, wcale.

Osobne słowa szczerego uznania należą się kapelmistrzowi prof. Wilińskiemu. Pomysł dekoracyjny wyzyskane dość szczęśliwie, szczególnie perspektywicznie.

Pan Ołędzki niech się nie gniewa za „szary koniec” ale... po księciu był najważniejszym filarem podtrzymującym strukturę operetki i wniosł element prawdziwego humoru na scenie. Jest to cenny nabytek dla naszej sceny.

Inne postacie mniej lub więcej epizodyczne bez zarzutu.

M. S.

## Walny zjazd Ligi Morskiej i Rzecznej w Gdyni.

Walny zjazd delegatów Ligi Morskiej i Rzecznej z całej Rzeczypospolitej rozpoczął się w Gdyni w dniach 25 do 27 bm. Zjazd ten ma zmanifestować wobec świata nierozzerwaność węzłów, jakie łączą całą Polskę z Pomorzem i jej portami Gdynią i Gdańskiem.

Program zjazdu przewiduje:  
W dniu 25 bm. po nabożeństwie otwarcie zjazdu, wybór prezydium i referat: „Praca Polski nad morzem”. O godz. 16 wybór komisji i dyskusja nad sprawozdaniami oraz obrady

komisji.

W dniu 26 bm. obrady komisji i referaty o sprawach kolonialnych, oraz o sprawach żeglugi.

W dniu 27 bm.: obrady komisji, wybór członków Rady Głównej i zamknięcie zjazdu.

Przewidziane jest zwiedzenie portu w Gdyni oraz ewtl. Gdańska, nadto łuszczarni ryżu i chłodni portowej. Komisarzem zjazdu wybrany został członek zarządu, adwokat Marjan Zięciak.

## Kupcy cukrownicy i czekoladowcy przeciw składom fabrycznym.

Od roku toczy się na terenie Wielkopolski i Pomorza zacięta walka między właścicielami niektórych zakładów fabrycznych a kupcami detalicznymi o zakładowanie w mieście Poznaniu, Bydgoszczy, Katowicach i Toruniu składów fabrycznych sprzedaży detalicznej, celem wyłączenia kupców z handlu i zagarnięcia rynku handlowego wyłącznie dla siebie.

Zatarg rozpoczął się w zeszłym roku między Związkiem Tow. Kupieckich względnie Sekcją kupców branży cukrów i czekolady, a firmą Wedla, która w roli nielojalnego konkurenta rozpoczęła walkę z pionierami własnych wyrobów.

Dopiero gdy kupcy poznańscy przygotowali grunt do zbytu wyrobów Wedla i pozyskali klientelę dla wyrobów tej fabryki, uznali jej kierownicy, że nadszedł czas wyłączenia z życia gospodarczego licznego zastępu kupców tej branży i otworzyli w Poznaniu skład wyrobów własnych sprzedaży detalicznej. (To samo w Bydgoszczy!).

Ostateczną decyzję o powodzeniu tego przedsięwzięcia ma w ręku kupująca publiczność. Ona musi zdać sobie sprawę z tego, czy omijając składy tutejszych obywateli, a kupując wprost ze składu fabrycznego, wychodzi na tem lepiej?

Walczący o swą egzystencję kupcy wywodzą argument, że wykładają na sprzedaż możliwie wszystkie wartościowe wyroby krajowe po cenach, które reguluje niezawodnie i bezsprzecznie konkurencja. Skoro się dopuści jedną fabrykę do zdobycia monopolu, będzie ona dyktowała ceny i jakość wyrobu.

Żłudnem jest więc przypuszczenie, że kupując w składzie fabrycznym, uzyskuje się lepszy towar po tańszej cenie. Ażeby tak nie było, nad tem czuwa siła wyższa, t. j. konkurencja,

która także chce żyć i będzie się broniła, aby jej nie zniszczono. Więc „tańsze” ceny w składach fabrycznych są fikcją.

Pozatem eliminowanie kupców zasiedziały z życia gospodarczego ma podłoże głębsze. Nie możemy obojętnie patrzeć na zniszczenie stanu, związanego tysiącem włókien z naszym społeczeństwem.

Jeżeli wyrażamy nadzieję, że kupująca publiczność zadecyduje ostatecznie o powodzeniu niezdrowych dążeń niektórych fabryk, nie żądamy od niej, aby zagłębiała się w zagadnienia społeczne tej imprezy, ale spodziewamy się, że interes własny każe jej solidaryzować się z uczciwym kupiectwem, które żyje z nami i uzupełnia harmonijny całokształt naszego życia gospodarczego.

z.



## Przykra sprawa.

Na Pomorzu, ściślej biorąc w diecezji chełmińskiej, mamy księży aż na trzech listach, które się nawzajem zawzięcie zwalczają. Są to listy BB, endecji i Centrolewu, którego kandydatem jest głośny ksiądz Panaś, były kapelan wojskowy a obecnie redaktor „Gazety Grudziądzkiej”.

Przykry to widok dla katolików. W innych diecezjach księżom kandydować nie wolno.

## Ks. Panasiowi nie dano przemawiać.

Z Grudziądza donoszą: W ub. czwartek miał odbyć się odczyt redaktora „Gazety Grudziądzkiej” ks. Panasia na temat „Demokracja a dyktatura”. Gdy na podium ukazał się prelegent ks. Panaś, duża grupa sanatorów zainitowała „Pierwszą Brygadę”. Ze względu na bezpieczeństwo policja zebranie rozwiązała.

—o—

## Wielki Komórsk.

Poświęcenie groty. W niedzielę, dnia 26. bm. o godz. 17 poświęcona będzie grota na cmentarzu, tuż obok kościoła katolickiego. Z okazji tej uroczystości odbędzie się wieczorem w sali p. Pukowskiego, uroczysta akademja.

Zebranie rekonstytucyjne S. M. P. męskiej. W ub. niedzielę w obecności prezesa okręgowego ks. Lehmana i patrona ks. prob. Grochockiego z Wielkiego Komórska, odbyło się zebranie S. M. P., którego działalność ostatnimi czasami zamarła. Mijamy nadzieję, że towarzystwo to rozwijać się jeszcze będzie.

## Konferencje nauczycielskie w Pucku.

Z Pucka donoszą: Z dn. 27 bm. rozpoczyna się pierwsze konferencje metodyczno-pedagogiczne w obwodzie puckim, które prawdopodobnie przeciągną się przez 6 dni. Na konferencjach tych prócz lekcji wzorowych będą wygłoszone odpowiednie referaty.



# KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 25 października 1930 r.

## KALENDARZYK.

Dziś: Kryspina m., Chryzanta, Darji.  
Jutro: Król Chrystus.  
Wschód słońca: godz. 6.44.  
Zachód słońca: godz. 16.43.

## DYŻURY APTEK:

- 1) **Apteka Centralna**, ul. Gdańska 19, tel. 994;
- 2) **Apteka pod Lwem**, Okole-Grunwaldzka 106, tel. 191.

— **Rozkład dyżurów lekarzy kolejowych** w niedzielę i święta:

Dr. Gadoński, lek. kolej., dnia 26 bm., ul. ks. Skorupki 103.

— **Muzeum Miejskie** przy Starym Rynku otwarte codziennie od 10—4, w niedzielę i święta od 11—2. Obecnie w Muzeum wystawa miejskiej galerii obrazów.

## Z TEATRU MIEJSKIEGO.

Dziś, sobota 25 bm. i jutro 26 bm. **niedziela** pierwsze dwa przedstawienia sławnej opery w 4 aktach (odsłonach) Józefa Verdiego „**Traviaty**“. Tytułową rolę Violetty śpiewać będzie znakomita primadonna Janina Okońska, Flory — Hanka Wańska, Alfreda — Tadeusz Laskowski, Germonta (ojca) — Hieronim Żuczkowski, Gastona — Jerzy Granowski, Doktora — Józef Andrzejewski. Nowe dekoracje i kostjomy wykonano w pracowniach własnych teatru według projektów Feliksa Krassowskiego. Układ baletów W. Morawskiego. Dyryguje kapelmistrz Leon Turkiewicz.

Następne przedstawienie „**Traviaty**“ dn. 1. XI, o godz. 8-jej.

## Popołudniówka niedzielna.

W **niedzielę** 25 bm. o godz. 4-jej po południu (ostatni raz) arcywesoła sztuka w 3 aktach Aleksandra hr. Fredry p. t. „**Damy i Huzary**“ po cenach niższych.

## Na marginesie.

Ze Sanacja per fas et nefas dąży do zdobycia jak największej ilości głosów wyborczych, to było łatwym do przewidzenia. Ale to nefas musi mieć swoje granice. Z łona rządu wyszła przecie odezwa o czystych i wolnych wyborach. A oto jak te przepisy respektują panowie sanatorzy:

W słynnym z powieści Sienkiewicza Zbarażu dyrektorem gimnazjalnym jest niejaki p. Mazur. Sanator do krwi i kości, czego mu nikt za złe nie bierze. Postanowił jednak ów pan dyrektor służyć swemu stronnictwu choćby i na zatrącenie duszy. W tym celu zaprosił rodziców wszystkich uczniów na nauczycielską konferencję, i oznajmił im, że ich synowie bardzo kiepsko się uczą, a wybory za pasem.

Jakiś śmielszy rodzic zapytał, jaki mają związek wybory ze złymi postępami uczniów?

A na to dyrektor:

— Te dwie na pozór niezależne od siebie rzeczy mogą się bardzo łatwo w ścisły związek połączyć...

W dalszym ciągu zaś mówił tak:

— Ja wychowuję moich uczniów w duchu ideologii marszałka Piłsudskiego. Byłoby przeto rzeczą dziwną, aby rodzice tych dzieci byli innych poglądów, i gdyby (tu pan dyrektor rąbnął pięścią w stół) na listę marszałka nie głosowali!

A potem:

— Nie zrozumiałbym tego ja, który stoję na stanowisku, że młodzież musi być wychowaną państwowo, musi być jednolitość w poglądach młodzieży i starszego społeczeństwa, tak jak tego przykład daje nam nasz sąsiad wschodni — Rosja.

Tu słuchaczom włosy zjeżyły się na głowie. Pan dyrektor zaś ciągnął dalej:

— Między rodzicami a dziećmi musi(?) panować zgodność przekonań politycznych. W Rosji np. odbiera się dzieci rodzicom, aby nie podlegały wpływom nieprzychylnym dla państwa. Tak samo należałoby robić i u nas.

Tego już było rodzicom maltretowanych uczniów za wiele. Zrobił się tumult i pan dyrektor z biedą wycofał się bocznymi drzwiami ze sali.

Czy on jednak zostanie pociągnięty do odpowiedzialności za szerzenie idei bolszewickich wśród dzieci?

Przedaj go order czeka niż — baszta,

# VII. Dzień Katolicki.

W Święto Chrystusa-Króla, w niedzielę 26 października br. urządzają organizacje katolickie miasta Bydgoszczy

## DOROCZNY DZIEŃ KATOLICKI,

który się odbędzie pod hasłem „Czyn Katolicki“.

### Program:

1. We wszystkich kościołach parafjalnych odpust poświęcenia kościoła. Suma uroczysta z kazaniem i wystawieniem Najśw. Sakramentu.
2. Kwesta uliczna przeznaczona na akcję katolicką.
3. Uroczyste akademie:

- a) w Domu Katolickim przy Farze po sumie: referat p. prof. Klóskowskiego
- b) w parafji św. Trójcy o godz. 16,30 w Teatrze Popularnym w ogrodzie Pałtiera: słowo wstępne ks. prob. Sko-

niecznego, referat p. prof. Wojtulewicz

- c) w parafji Serca Jezusowego o godz. 17 w Ognisku Kolejarzy, ul. Zygmunta Augusta: referat p. rektora Dachtery
- d) w parafji Matki Boskiej Nieust. Pomocy o godz. 18 w Domu Katolickim przy ul. Orła: referat p. rektora Ewald
- e) w parafji św. Wincentego a Paulo o godz. 16 w salce parafjalnej w Zakładzie ks. ks. Misjonarzy
- f) w Czyżkówku o godz. 17 w salce parafjalnej: referat p. prof. Mokrzyckiego.

Goście stosujemy apel do całego społeczeństwa katolickiego o gorliwe wzięcie udziału w uroczystościach Dnia Katolickiego, o wywieszenie chorągwi i o udekorowanie okien nalepkami Dnia Katolickiego.

## Hymn do Chrystusa Króla.

Niech zabrzmie okrzyk rzesz radosnych wielu,  
Niechaj zwiastuje dzwon spełnione sny:  
Do naszych serc i dusz, Odkupicielu,  
W jesiennych blaskach słońca idziesz Ty.

Ramiona Twe promienna zdobi szata,  
Pod stopą Twoją śmierci pryska cień,  
Przybywasz do nas dziś, o Władco świata,  
Królewskich godów święcić z nami dzień.

Bądź pozdrowiony! Twoja cześć i chwała  
Na skrzydłach pieśni niechaj płynie w dal!  
Oddaje Tobie pokłon ziemia cała,  
Twe Imię wielbi pean morskich fal.

W błękitów strop orkiestry ton uderza,  
Kadzidel wonnych dym ulata wzwzry,  
Jak święty znak Nowego praw Przymierza  
Złocistą glorią płonie jasny Krzyż.

O Chryste Królu! my. Twoi rycerze,  
U tronu Twego przyklękając stóp —  
Iż wiecznie trwać będziemy w ojców wierze,  
Na pamięć ich składamy Tobie ślub.

Tys szczęścia dla nas źródłem niewyschniętem,  
Co z Ducha prawd początek bierze swój, —  
Za Tobą pójdziem zwartym regimentem  
Na trud i lzy, na ciężki z życiem bój.

Za Twym sztandarem podążymy śmiało,  
Nie złamię nas piekielnych przemoc bram,  
Bo Twa Najświętsza Krew i Twoje Ciało  
Po wszystkie dni puklerzem będą nam.

Składamy Tobie hołd pochwalnym pieniem,  
O Panie nasz, co wśród słonecznych mżen  
Przybywasz dziś, by naszych snów spełnieniem  
Królewskich godów święcić z nami dzień.

Józef Leliwa Daszkiewicz.

## Okrety, łodzie podwodne i hydroplany. Na wszystko zbieramy, tylko żadnej akcji nie kończymy. Bydgoski Komitet Floty Narodowej przed likwidacją?

(n) W Poznaniu zawiązał się — z pominięciem przedstawicieli m. Bydgoszczy — **wojewódzki Komitet Floty Narodowej**, który zażądał rozwiązania okręgowego komitetu w Bydgoszczy i przekazania całej dotychczas na terenie północnych powiatów (Bydgoszcz, Wyrzysk, Szubin, Żnin, Strzelno i Inowrocław) zebranej gotówki — do Poznania. Gotówki jest około **sto tysięcy złotych**. Składano ją z wyraźnym przeznaczeniem na

### budowę okrętu handlowego „Bydgoszcz—Kujawy“.

Teraz przychodzi zachłanny Poznań i psuje pięknie zaczęte dzieło...

Zebranie przedstawicieli bydgoskiego Komitetu Floty Narodowej w dniu 22 b. m. postanowiło jednogłośnie **nie poddać się Poznaniowi**, lecz odnieść się do zarządu głównego w Warszawie — do gen. Zaruskiego — z prośbą o autonomię dla okręgu bydgoskiego.

Przy tej okazji pożądanym jest **uzgodnienie wysiłków**, a nie rozpraszanie energii na **coraz to nowe składki**. Od trzech lat pewne koła zbierają pieniądze na łódź podwodną im. marszałka Piłsudskiego. Ostatnio zaczęto zbierać na „**Odpowiedź Treviranusowi**“ — lecz wszystko to słomiany ogień, bo łódź kosztuje przeszło 8 milionów złotych. Zjawia się nagle Komitet Obrony Kresów Zachodnich, który zamiast upomnieć się stanowczo

o zwrot odszkodowań niemieckich

puszcza się na handel albumikami i urzędują na okazji „Tygodnia Pomorza“ nową zbiórkę — na kupno **hydroplanów bojowych**.

A tymczasem paraliżuje się akcje regionalne, najbliższe urzeczywistnienia. Słowem: zamęt, zawracanie głowy. Pieniądże powędrują znowu do stoczni zagranicznych,

### bezrobotni w Polsce

zgrzytać będą zębami i zaciskać kulaki.

Najpierw praca w kraju, potem dopiero zamówienia dla zagranicy. Dostyc tych komitetów przeróżnych, Komitet Floty Narodowej — jeden wystarczy. Nie utrudniajcie mu zadania.

— **Osobiste**. Chirurg naczelny szpitala miejskiego i powiatowego p. dr. Dziembowski powrócił z objazdu szpitali zagranicznych.

— **Osobiste**. W dniu 21. bm. w kościele parafjalnym w Boluminku ks. prof. Promiński pobłogosławił związek małżeński między por. rez. i str. sekretarzem I. Urzędu Skarbowego z Bydgoszczy p. Janem Różankiem i córką Janostwa Kraśkiewiczów z Dąbrowy Chełmińskiej, panną Lucją - voto Wrzesińska. Uczestników godów weselnych ze staropolską gościnnością podejmowali rodzice oblubienicy. O życzliwości przyjaciół i znajomych nowożeńców świadczy ilość 90 telegramów, które w dniu zaślubin otrzymali. Szczęść Boże na nowej drodze życia!

— **Jeszcze jedno wysokie odznaczenie bydgoskiej fabryki pianin**. Fabryka pianin O. Majewski w Bydgoszczy przy ul. Pomorskiej 65 wystawiła ostatnio na Międzynarodowej Wystawie w Brukseli, stolicy Belgii. Wyroby jej spotkały się tam z wielkim uznaniem czego najlepszym dowodem jest przyznanie jej **Grand Prix i Złotego Medalu**. Z tak wysokiego odznaczenia firmy O. Majewski winniśmy się cieszyć. Świadczy ono o wysokim poziomie rodzimej wytwórczości, która wybić potrafi się nawet tam, gdzie konkurencja jest bardzo wielka.

— **Związek Młodych Drogerzystów** przygotowuje na dzień 8 listopada br. wspaniały bal jesienny w salach Kasyna Cywilnego. Systematyczna praca przygotowawcza zarządu i komisji pozwolą już dzisiaj zapewnić, że będzie to prawdziwa w sezonie z bajki noc, która da uczestnikom wrażeń całą moc. Zaproszenia wysłane będą w najbliższych dniach. (27381)

— **Stowarzyszenie Służby Żeńskiej**. Przed rokiem założyło Stow. Służby Żeńskiej społeczne **biuro pośrednictwa pracy** dla służby domowej przy ul. Cieszkowskiego. Przy pomocy usilnych zabiegów ks. patrona udało się Stow. uzyskać inne większe mieszkanie przy ul. Śniadeckich 45, w którym mogą znaleźć w razie potrzeby nocleg osoby nie mające schronienia. Z całym zaufaniem zwraca się Stowarzyszenie do życzliwych pań obywaterek o łaskawe poparcie biura pośrednictwa pracy, korzystając z jego usług. Od dnia 1 listopada biuro czynne w nowych ubikacjach przy ul. Śniadeckich nr. 45 (w podwórzu).

**W razie przeziębienia, kataru, zapalenia gardła** przy bólach nerwowych i łamaniu w kościach, należy dbać o codzienne regularne wypróżnienie i w tym celu używać pół szklanki naturalnej wody gorzkiej „**Franciszka-Józefa**“. Żądać w aptekach i drogeriach. 27363

## W sprawie zatargów mieszkaniowych.

Na podstawie artykułu 11 ustawy prawowej zmuszeni jesteśmy do zamieszczenia następujących dwóch sprostowań:

W dziale kroniki lokalnej „Dziennika Bydgoskiego“ ostatnie **przykre zajścia na tle stosunków mieszkaniowych** przedstawiono jednostronnie, wobec czego wyjaśniamy, iż p. Ksawery Paprocki, właściciel domu przy ulicy Gdańskiej 112, nie pobit ani nie zadał urazu cielesnego służącej jednej z lokatorek, lecz z dziedzina, na którym się ona awanturowała, **lżąc właściciela domu i jego żonę**, wypchnął ją bezceremonialnie do sieni. Przeciw lokatorce wdrożono proces o eksmisję. Pan Lucjan Grabowski nie był uczestnikiem zajścia przy ulicy Gdańskiej 112.

W drugim przypadku właściciel domu p. Lucjan Grabowski (Sielanka nr. 1) eksmitując portjerkę, został **napadnięty przez sprowadzonych przez nią nieznaną ludzi i zraniony**. W obronie zagrożonego życia brata energiczna siostra p. Grabowskiego uderzyła jednego z napastników **pogrzbaczem w plecy**.

Kto jest brutalem, napadnięty gospodarz czy awanturnicy, niech czytelnicy osądzą sami.

Prosimy na przyszłość oszczędzić Redakcji nieprzyjemności i nie podawać opisów zatargów mieszkaniowych, gdyż ich nie zamieścimy. Dostyc tego! Idźcie do sądu!

## Żeńskie Tow. Gimnast. „**Tokół**“

urządza

w niedzielę, dnia 26 bm. w salach „**Strzelnicy**“ przy ul. Toruńskiej

## wielką wesele

połączoną

## z rewią mód firmy **Klimek**

Dla urozmaicenia występy drużyny z tańcami i monologami.

Wieczorem dancing. Początek o godz. 5-tej popoł. Wieczorem dancing.

## Nieszczęśliwy wypadek w ogrodzie W. Kujawskiego.

Skutkiem własnej nierozwagi doznał gość zgruchotania ręki przez niedźwiedzia.

W ogrodzie, przynależnym do restauracji p. W. Kujawskiego, przy ul. Fordońskiej 1, zdarzył się w tych dniach nieszczęśliwy wypadek, spowodowany własną nierozwagą poszkodowanego.

Pan Kujawski trzyma w klatkach w ogrodzie, piękne okazy niektórych zwierząt, a między niemi wspaniałego, brunatnego niedźwiedzia, który, będąc młodszym, odznaczał się dużą łagodnością, tak, że nawet dzieci się z nim bawiły, w miarę jednak dorastania, poczęła się w zwierzęciu odzywać jego dzika natura i stawało się ono coraz więcej niedostępne dla ludzi. Dlatego też prócz żelaznych krat w klatce, umieszczona została barjera, niedopuszczająca zbytniego zbliżania się publiczności do klatki.

Pan Stefan Wolniewicz, zamieszkały przy ul. Gdańskiej, będąc w podchmielonym nieco stanie i nie licząc się z niebezpieczeństwem, na jakie się narażał, przeszedł zabezpieczającą barjerę i zbliżywszy się do klatki niedźwiedzia, wcisnął przez kratę rękę, chcąc pogłaskać zwierzę. Skutek tej nierozwagi był fatalny, niedźwiedź bowiem, pochwywszy zębami rękę p. W., zatopił w niej swe kły, gruchocąc kości i przegrzając dłoń na wylot. Na krzyk p. W. nadbiegła służba i poskrómiwszy zwierzę, pomogła nieszczęśliwemu wydobyć zgruchotaną rękę z klatki.

Ofiarę własnej nierozwagi odwieziono natychmiast do szpitala miejskiego, gdzie przebywa na leczeniu. Czy jednak da się uchronić od trwałego kalectwa, jest rzeczą wątpliwą.

## Opiekun „Ogniska“.

Uwagi o przeniesieniu p. rektora Beyera do Borku.

W krótkim artykuliku pod tytułem „Zwycięzca i zwyciężony“ wskazaliśmy na to całej tej sprawie, która skończyła się przeniesieniem kierownika szkoły świętojańskiej p. rektora Beyera z Bydgoszczy do Borku. Nie ulega wątpliwości, że jest to przeniesienie równające się karze. Za co? Czy p. Beyer co zbroił? Nikomu nic o tem nie wiadomo. Wręcz przeciwnie, p. Beyer cieszył i cieszy się największym szacunkiem społeczeństwa — bez różnicy poglądów politycznych. Świadczy o tem fakt, że prawie cała Rada Miejska zaprotestowała przeciw jego usunięciu. To samo dzieje się na zebraniach, które nie są opanowane przez sanację, gdyż ona to jest wrogiem jego.

Jedną wadę ma p. Kazimierz Beyer a mianowicie, że był dotychczas zwolennikiem Chrześc. Demokracji, a nadto był i jest prezesem Chrześcijańsko - Narodowego Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Powszechnych. Były to u dzisiejszych władców nader silne argumenty przeciw p. Beyerowi, bo dziś w Bydgoszczy inspektorem szkolnym jest ogniskowiec, wielki protektor „Ogniska“ (Związku Nauczycieli Szkół Powszechnych), na którego czele stoją socjaliści, zwolennicy szkoły bezwyznaniowej. Jeden z nich p. Smulikowski kandyduje z listy państwowej BB.

Mamy przed sobą okólnik p. inspektora Łapińskiego, który polecał wszystkim nauczycielom w Bydgoszczy „bez wyjątku“ wziąć udział w zebraniu „Ogniska“ i wiadomo powszechnie, jaką czułą opieką p. Łapiński darzy to „Ognisko“, które biskupi polscy zgodnie potępił w zbiorowym liście, odczytanym z ambon.

Mieliśmy już sposobność stwierdzić, że p. Łapiński miał bardzo przykry zażalenie do ks. Prymasa ponieważ chodziło o sprawę religijne.

Dotychczasowe podręczniki szkolne dla dzieci są p. inspektorowi Łapińskiemu zbyt religijne (Ikerta). Dla tego poleca podręcznik Falskiego „jako najbardziej odpowiedni“, bo ten podręcznik wydało „Ognisko“, a jak taki podręcznik

## Bardzo ważne dla gospodarzy i hodowców trzody.

W czasie jesiennym przy paszeniu zieloną, liściemi buraczanami, wytlakami i wywarem każdy doświadczony rolnik wie, że domieszka prawdziwej „Centraliny Michałowskiego“ dla trzody jest nie tylko niezbędna, ale nawet konieczna.

Jak doświadczenia wykazały, wymienione pasze powodują rozwolnienie — Centralina Michałowskiego zaś wyrównuje takowe i reguluje żołądek, ułatwia trawienie, pobudza apetyt, wzmacnia kości, uodpornia cały organizm przeciw wszelkim chorobom, a co najważniejsze rozpuszcza powyższe pasze w żołądku i wchłania się w ciało i krew, a zatem więcej dochodu, a mniej odchodu.

Wyciąg pracy się już rozpoczął i pędzi błyskawicznie naprzód, a korzyści z tego wyciągu mają ci, którzy stale trzodzie do paszy dodają prawdziwej „Centraliny Michałowskiego“. Trzoda karmiona „Centraliną Michałowskiego“ została odznaczona na P. W. K. w roku 1929 wielkim złotym medalem i dyplomem, tak samo „Centralina Michałowskiego“ została premijowana wielkim medalem i dyplomem.

Żądać wszędzie tylko w oryginalnym opakowaniu, plombowanym, nigdy luźno. Gdzie niema, wysła St. Michałowski, Fabryka Centraliny, Poznań, ul. Dworcowa 9. (27380)

## Niewinnie przesiedzieli 7 tygodni w areszcie śledczym.

W nr. 159 „Dziennika Bydgoskiego“ z dnia 11 lipca 1930 r. donosiliśmy o aresztowaniu „pomysłowych oszustów, którzy sprzedawali drzewka morwowe i jajka jedwabników, których nie posiadali.“

Prokurator sądu okręgowego w Bydgoszczy po myśli art. 246 k. p. k. umorzył dnia 29 sierpnia br. dalsze dochodzenia przeciw Beno Krissowi i Ri-

chardowi Paegertowi o występki oszustwa na szkodę różnych rolników, albowiem przeprowadzone dochodzenia nie wykazały winy obwinionych. W szczególności brak jakiegokolwiek dowodu, że podejrzani zakładając w Bydgoszczy „Centralę hodowli jedwabników“ i zbiegając zamówienia nie mieli zamiaru sprzedanych drzewek morwowych dostarczyć, przeciwnie z zakwestjonowanej korespondencji stwierdził prokurator, że weszli oni w kontakt z firmą w Lipsku i zamówienia dokonać mogli. Również nie był uzasadniony zarzut puszczania przez B. Krissa czeków bez pokrycia, gdyż wystawił on jedynie czek i to z płatnością 1. 7. 1930 r. — który z powodu aresztowania go nie został w porę pokryty.

— Ofiara. Koło Absolwentów Szkół Handlowych Bydg. 20 zł na łódź podwodną „Odpowiedź Treviranusowi“.

— Z walnego zebrania „Bratniej Pomocy“ Miejskiego Konserwatorium Muzycznego. W czwartek 9 bm. o godz. 20 odbyło się walne roczne zebranie Brat. Pom., które zajął prezes p. Nowina-Sroczyński. Omówił on działalność Brat. Pom. w pierwszym roku swego istnienia. W skład nowego zarządu weszli jako prezes p. Kłobucki Józef, wiceprez. p. Sozański, sekretarka p. Okoniewska, zast. sekr. p. Stefaniakówna, skarbnik p. Pasiński William, bibliotekarz p. Sergotówna, zast. bibliotekarza p. Sergot, ławnicy p. Janicka, p. Lubiowski, rewizorzy p. Szwegzdo, p. Weber.

Podnieść należy, że Brat. Pom. założona z inicjatywy p. dyr. Jahnkiego dopiero przed rokiem posiada już własną bibliotekę, która stale się powiększa. Regularnie odbywają się zebrania, na których ohocho pracuje się w kierunku podniesienia ducha muzycznego.

## Na marginesie rozprawy sądowej Henzel contra Heidel.

Dnia 21 bm. odbyła się w tutejszym sądzie powiatowym rozprawa karna, z oskarżenia prywatnego p. Maksa Henzla, właściciela firmy przy ulicy Gdańskiej, przeciw p. Fryderykowi Heidelbergowi, kierownikowi niemieckiego biura sejmowego, o obrazę honoru.

Mianowicie p. Heidel na zebraniu, które odbyło się w lokalu niemieckiego biura sejmowego, dnia 29 marca br. nazwał p. Henzla denuncjantem, gałganem, świńskim psem i t. d. Za użycie tych słów p. Heidel został skazany wyrokiem sądu na jeden miesiąc więzienia.

Inne dwie sprawy, wytoczone przez p. Henzla o obrazę honoru p. Heidelbergowi, odbędą się 6 listopada br.

Jakkolwiek mało nas obchodzi spory prywatne tych panów, to jednak piszemy o tem dlatego, że rozprawa ujawniła szczegóły, cha-

rakteryzujące jaskrawo stosunek obywateli polskich narodowości niemieckiej, do państwa polskiego.

Mianowicie, gdy firma Kreski w Bydgoszczy wywiesiła Trzeciego Maja chorągwie polskie narodowe, denuncjowano o to p. Kreskiego do niemieckiego towarzystwa kupców „Lundbergerbund“ w Essen, do którego to towarzystwa należą tutejsi kupcy narodowości niemieckiej. Pan Kreski widocznie otrzymał surowe upomnienie, że „osiemnił się“ wywiesić chorągwie polskie, bo wziął się od b. posta p. Graebego poświadczenie, iż jest „bardzo dobrym Niemcem“, udał się natychmiast do Essen, aby się z tego wytlómaczyć.

Denuncjacja wyszła ze sfer niemieckich w Bydgoszczy. Komentarzy już chyba żadnych do tego dodawać nie potrzeba.



## U golibrody.

— Panie redaktorze, niech pan napisze dla bidnego Katzendreck nekrologu, i ogłosi na cały świat, że Jehowa zabrał mi na swoje łono. Ja wole być taki fałszywy nieboszczyk, niż żyć w czągłym strachu, że Sanacya capnie mi za karku. Pan wi, że uni zamkli już przeszło sto politycznych bandytów. Gdyby mnie byli zamkli pierwszego i potem zrobili mi w baszty golibrodem, to byłby interes. Pomiszlij pan tylko: ogolić sto głowy za gotówki! Ja za głowy samego pana Korfanty wystawilibym rachunku na trzynaście złotych. A wi pan redaktor, dlaczego ausgerechnet trzynaście? Bo to jest pana marszałkowski szczęśliwy liczby. Niech on by miał całe życie takiego szczę-

ście, jakie miał z panem Korfantym. Niemiał z nim szczęścia, pan miszli? Miał. Bo mogło sze stać odwrotnie: że pan Korfanty szedziałby w Belwederu, a pan Marszałek spacerowałby teraz nad Bugu.

Na jaki listy ja bede głosować, pan chce wiedzieć? Pan mi zna, że ja niechce z nikim psuć sobie dobry komitywy. Ja robie taki kombinacyi, żeby wszyscy powiedzieli: Katzendreck jest porządny człowiek! Więc umiszliłem takiego podziału: ja oddam listy sanacyjny, moja żona bedzi głosować na pana Teski, a mój praktykant Moryc Watterkloset odda swojego głosu na Centrolew. W ten sposób moja firma bedzi kryty na wszystkie boki. Pan Teski dostanie ode mnie damskiego głosu, Fein, co?

Pan redaktor nimoże mieć pojęcie, jaki ja jestem czekawy, kto dostanie smary. O Pana Marszałku ja sze nie boje. Kto ma kasy rządowy i baszty, ten już wygrał. Z takim programem ja pobije na szmierz każdego przeciwnik. To też centrolwu i panu Teski nie jest do szmichu. Jaby nie chciał zostać wybrany z dewizy: przez baszty do Sejmu!

Czy ja już dał składki na funduszu wyborczego? Naturalnie że dałem. Ale nie gotówki, tylko kwesł. Przyszedł do mnie taki pan ze Sanacyi z arkuszem składkowym i pita: Pan pozwoli zrobić rewizyi w interesu, czy pani nima bomby? Pan redaktor słyszał coś podobnego? Więc ja go spitałem: Pan daruje, ile sze należy? I ja mu dałem kwesł, ale ze strachu podpisałem sze: Jojne Dreck. Szczęście, że ja sze nie podpisał kwesłu Jojne Bebedreck...

## LUNA-PARK

Poznański

przy ul. Król. Jadwigi obok Dworcowej

Codziennie otwarty od 6-tej popoł. w niedzielę od 2 pp. do 12 w nocy.

Wejście 50 i 30 gr.

26687

## Komitet „Dnia Katolickiego“ na miasto Bydgoszcz.

UROCZYSTA AKADEMJA

z okazji VII. Dnia Katolickiego

odbędzie się w parafii Św. Trójcy w niedzielę, 26 bm. o godz. 4.30 po poł. w Teatrze Popularnym w ogrodzie Patzera. Wstęp wolny. Miejsca zarezerwowane 1.— zł.

Program jest następujący:

1. Śpiew chórowy: „Niech żyje Chrystus Król“ — Słowa M. Jeza, muzyka Fr. Masłowskiego.
2. Słowo wstępne — Ks. prob. Skonieczny.
3. Deklamacja solowa: „Chrystus Król“.
4. Deklamacja chórowa: „Modlitwa do Chrystusa Króla“.
5. Referat: „Czyn Katolicki“ — p. prof. Wojtulewicz.
6. Deklamacja uscenizowana: „Cześć Chrystusowi — Marja Czeska-Maczyńska.“
7. Pieśń pracy — deklamacja chórowa ze śpiewem chórowym — Marja Konopnicka.
8. Wspólny śpiew: „My chcemy Boga“. Śpiew chórowy wykona Tow. Śpiewu „Moniuszko“ pod batutą dyryg. p. Fr. Masłowskiego. Deklamacja chórowe wykona zespół amatorski S. M. P. „Promyk“.

Uprasza się o liczne przybycie.

Komitet Dnia Katolickiego parafii Św. Trójcy.

— Chorągiewki żałobne na Dzień Zaduszny. Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia przy parafii ks. ks. Misjonarzy św. Wincentego a Paulo na Bielawkach donosi, że chorągiewki żałobne do udekorowania grobów na Dzień Zaduszny nabyć można w kancelarii kościelnej i w zakrystji oraz przed kościołem w dzień Wszystkich Świętych. Dochód przeznaczają się na gwiazdke dla najbiedniejszych z parafii św. Wincentego a Paulo.

— Kradzież pługa. P. Franciszkowi Mazurkowi, zamieszkałemu przy ulicy Leszczyńskiego 36, skradziono pług, wartości 80 zł. Mocno podejrzany o dokonanie tej kradzieży jest niejaki G. J.

Z dniem 25-go bm. przejęliśmy wyłączną sprzedaż pierwszorzędnych

## PIANIN

polskiej fabryki K. Chamski i Ska - Bydgoszcz

Ceny zdumiewająco niskie

Okazja zaopatrzyć się w dobry instrument.

## „MUSICA“

BYDGOSZCZ, Dworcowa 90

(27511)

— **Propagandowy Teatr Polski** w niedzielę dnia 26 bm. w sali Teatru Popularnego odegra dramat w 4 akt. p. t. „Grób Nieznanego Żołnierza”. Akt 4 jest żywym protestem przeciw zakusom niemieckim na Ziemi Zachodniej z udziałem wojska, chóru i orkiestry. W przerwach przygrywać będzie orkiestra wojskowa. Początek o godz. 8.15 wieczorem.

— **Przedszkole „Betezda” przy Polskim Zborze Ewang. Augsburg.** podaje do wiadomości, że zapis dzieci przymuje się codziennie od godz. 9—12 w poł. u kierowniczki przedszkola, ul. Libelta 8. Przedszkole korzysta z fachowej pomocy lekarsko-dentystycznej.

— **O wyrobach „Axela”** pisze m. in. znany i poza granicami Wielkopolski dyplomowany specjalista kosmetyki, właściciel instytutu kosmetycznego „Irnis” p. Z. T. Zebrowski z Poznania co następuje: „W odpowiedzi na pismo Sz. Pana z dnia 17 maja b. r. komunikuję, iż stosując środki Sz. Pana od dłuższego czasu, każdorazowo otrzymywałem wyniki bardzo dobre. Z posród środków wyrobu krajowego Sz. Pana preparaty uważam jako jedne z najlepszych, a w szczególności „Axela-krem” przeciw plegom i opaleniznie, który może w zupełności zastąpić podobne kremy zagraniczne”. Wyroby „Axela” są do nabycia w aptekach, drogerjach, składach aptecznych i perfumerjach.

— **Zarząd Klubu Sportowego „Polonia”** składa najserdeczniejsze podziękowanie ks. dziekanowi Pacewiczowi za łaskawe odprawienie mszy św. na intencje klubu oraz za wzniesienie kazania, siostrze przełożonej zakładu św. Florjana za łaskawe użyczenie kaplicy, dalej przedstawicielowi Magistratu p. radcy śpikowskemu, kierownikowi M. K. W. F. i P. W. p. por. Matuszewskiemu, oraz wszystkim przedstawicielom prasy, delegatom związków i towarzystw za łaskawe przybycie na uroczyste zebranie oraz wszystkim sympatykom, gościom i członkom klubu, którzy przyczynili się do uświetnienia jubileuszu 10-lecia klubu.

— **Obowiązek uczęszczania do Publicznej Szkoły Doksztalującej Kupieckiej.** Wobec dowolnego interpretowania przez pracodawców ustawowego obowiązku posyłania uczniów i uczennic kupieckich do szkoły, a zwłaszcza wobec faktu, że w ostatnim czasie szereg firm żąda zwolnienia uczniów ze szkoły oświadczając, że skracają uczniom praktykę, Kuratorium O. S. Poznańskiego pismem z 16 października b. r. nr. 39896/30 wyjaśnia:

„Do 18 lat życia każdy młodociany pracownik winien do szkoły uczęszczać niezależnie czy jest uczniem kupieckim, czy został wyzwolony, natomiast uczniowie w wieku ponad 18 lat winni uczęszczać do szkoły do chwili ukończenia nauki w zawodzie.”

Zawiadamiając o powyższem przypominam, że od obowiązku tego zwolnieni są tylko absolwenci szkół handlowych, natomiast absolwenci szkół wydziałowych, oraz ci, którzy ukończyli kilka klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub równorzędnej, uczestnicy kursów drogeryjnych i innych nie są zwolnieni od obowiązku uczęszczania do szkoły doksztalującej i takich należy bezwarunkowo w ciągu trzech dni po przyjęciu zgłaszać do szkoły i regularnie posyłać na naukę w wyznaczone dni.

## Nowa gałąź przemysłu na Pomorzu. Pończochy jedwabne damskie i skarpetki wyrabiane w Bydgoszczy, prześcigają wyroby zagraniczne.

(n) Przypadkowo wyczytaliśmy w jednym z pism amerykańskich, że mechaniczna fabryka pończoch Gustawa Rittera w Bydgoszczy otrzymała od Ministerstwa Handlu i Przemysłu w Warszawie dyplom uznania za wprowadzenie w naszej okolicy nowego działu produkcji i za wybitne zalety swoich wyrobów. Jako „lokalni patrioci”, żywo zainteresowani rozwojem rodzimego przemysłu, zainteresowaliśmy się tą — przynajmniej szczerze — mało u nas znaną fabryką. W biurze adresów wskazano nam jej adres — ulica Fordońska 75. Właściciel fabryki, p. Gustaw Ritter, Polak z Łowickiego, pracował za młodu w przemyśle tkackim w Zyrardowie i Łodzi, następnie wyemigrował do Ameryki, gdzie lat zgórą 35 był konstruktorem maszyn tkackich oraz instruktorem fabryk pończoch w Filadelfii, Nowym Jorku i Alabamie. Powróciwszy w 1925 r. do kraju założył p. Ritter fabryczkę w Bydgoszczy, którą rozwinął do rozmiarów poważnych. Zdawałoby się, że pracowników spro-

wadził z Łodzi, przeciwnie, znalazł ich na miejscu, w Bydgoszczy. Miejscowi pracownicy, nie wyłączając kobiet, wykazali taki talent, że wprost dumnymi być możemy z ich postępów. Wyroby opatrzone marką fabryczną „Geer” (z pajakiem złotym) w kartonach pięknych z napisami francuskimi — to właśnie wyroby bydgoskie. Specjalne maszyny przerabiają surowiec (jedwab, wełnę, bawełnę) na półfabrykaty i gotowe wyroby, które się farbują, suszy i prasuje na miejscu. Eleganckie pończoski jedwabne i skarpetki męskie w najmniejszych deseniach wyrabiane są masowo; produkcja wynosi do 200 tuzinów par tygodniowo. Wyroby Rittera mają wyrobioną markę i cieszą się dużym popytem. Na wystawie wzorów podziwiliśmy „nowość” — skarpetkę kotonową patryjną, trzymającą się na nodze bez podwiązeczek.

Bydgoszcz może naprawdę poszczycić się nieznaną dotychczas gałęzią przemysłu.

## Iluminujcie okna!

Nalepki na „Dzień Katolicki” po 10 gr są do nabycia w wszystkich kancelariach parafjalnych oraz w następujących księgarniach: J. Idzikowskiego, pl. Wolności 1, Braci Bazańskich, Gdańska 13, N. Gieryna, plac Teatralny 3, J. Cirockiej, Dworcowa 18a, M. Czajkowskiej, św. Trójcy 22a, K. Wesółowska, Gdańska 1, oraz w administracji „Dziennika Bydgoskiego”.

— **Pocztowe biblioteki wędrownie.** Pan Minister Poczt i Telegrafów w zrozumieniu potrzeb kulturalnych pracowników pocztowych zarządził zorganizowanie pocztowych bibliotek wędrownych. Biblioteczki takie obejmują po 100 dzieł i wydzielane są urzędem w większych ośrodkach, a korzystać z nich mogą pracownicy także sąsiednich urzędów i agencji pocztowych. Organizacja sieci bibliotecznej, zapoczątkowana w r. 1929 na Kresach Wschodnich, okazała się celową, wobec czego Ministerstwo Poczt i Telegrafów przystąpiło w bieżącym roku do rozszerzenia tej sieci na Kresy Zachodnie. W ostatnich dniach otrzymały takie biblioteczki w obrębie Dyrekcji Poczt i Telegrafów w Bydgoszczy narazie urzędy pocztowo-telegraficzne: Gdynia, Wejherowo, Kartuzy, Puck, Kościerzyna, Chojnice, Chojnice 2, Czersk, Tuchola i Sępólno.

— **Zjazd uczestników walk o Wilno.** W dn. 10 i 11 listopada br. odbędzie się w Wilnie zjazd b. uczestników walk o Wilno w latach 1918—1920. W zjeździe wezmą udział b. uczestnicy formacji wojskowych i innych, które przyczyniły się do wywalczenia ziemi wileńskiej dla Polski i związania jej z Polską. Tak więc reprezentowane będą na zjeździe P. O. W. wileńskie, samoobrona wileńska, dywizje legjonowe, dywizje litewsko-białoruskie, kolejarze wileńscy, oddziały ochotnicze grupy majora Kościalkowskiego, 6. harcerski pułk piechoty, Zw. Bezpieczeństwa Kraju i grupa likwidacyjna pasa neutralnego. Wszyscy otrzymują ulgi kolejowe przy przejazdach. Zgłoszenia na zjazd należy kierować pod adresem komitetu zjazdu b. uczestników walk o Wilno, — Wilno, urząd wojewódzki.

— **Sprzeniewierzenie.** Pan Maksymilian Krause, zamieszkały w Mroczy, powierzył niejakiemu E., list z zawartością 500 zł w gotówce, oraz jeden weksel na sumę 500 zł, z prośbą o doręczenie listu firmie „Impregnacja” w Bydgoszczy, przy Placu Teatralnym. Jednak E. listu nie oddał, a znajdujące się w nim pieniądze i weksel przywłaszczył sobie. Sprawa oparła się o kompetentne władze.

— **Wypróżnili komórkę.** W nocy z 22 na 23 bm., nieznanymi sprawcy włamali się zapomocą oderwania kłódki do komórki, będącej własnością p. Jana Jankowskiego, zamieszkałego przy ul. Kaplicznej 5 i skradli jeden rower męski, 5 kur, które na miejscu zabili oraz dwa króliki.

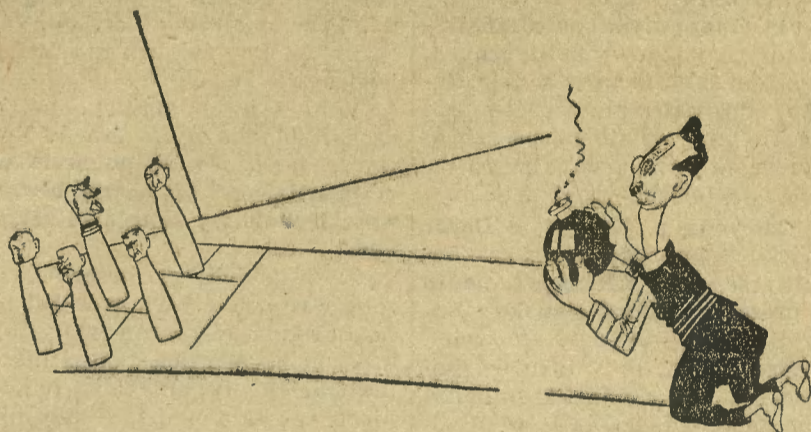
## Oszust i uwodziciel niewiast przed sądem.

Przed izbą karną tut. sądu okręgowego odbyła się rozprawa przeciw 30-letniemu Stanisławowi Wiatrowi, stolarzowi z Poznania, zamieszkałemu w Bydgoszczy, oskarżonemu o szereg oszustw.

Akt oskarżenia zarzucał obwinionemu Wiatrowi, że w celach zysków materialnych, wyrządził kilku osobom szkodę, zwołując je fałszywymi faktami i ukrywając fakta prawdziwe. Oszukał on kilku mężczyzn i kilka kobiet razem na kilka tysięcy złotych.

Sąd skazał go za to na dwa lata ciężkiego więzienia.

## Nieudały kręglorzut,



czyli poseł Niedziałkowski próbuje szczęścia na politycznej kręgielni.

## List do Redakcji.

Żywa reklama w oknach wystawowych niedozwolona?

Z kół czytelników otrzymaliśmy następujące pismo:

Każdy kupiec, zdawałoby się, może udekorować swe okno wystawowe, jak mu się podoba, o ile wystawa nie sprzeciwia się dobrym obyczajom, a więc nie wykracza przeciwko moralności oraz ustawie o nieuczciwej konkurencji. Niewątpliwie okno wystawowe to po prostu wizytówka danego interesu. Każde ma swój indywidualny charakter i różni się jedno od drugiego pomysłowością, harmonijnym układaniem towarów, lub bezładem, zależnie od słownia kulturalnego właściciela sklepu.

Co do pomysłowości i silniejszego zwrócenia uwagi na jakikolwiek przedmiot wystawiony w oknie, posługują się w większych miastach zachodniej Europy oraz Stanów Zjednoczonych wybitniejsi kupcy reklamą żywą. Angażuje się młode, oczywiście ładne dziewczęta, które ruchem automatycznym reklamują towar (naturalnie też i siebie). W Bydgoszczy spróbował przed kilku dniami obuwnik p. Koczorowski z ulicy Gdańskiej zastosować taką żywą reklamę, na co otrzymał zezwolenie ze strony starostwa grodzkiego. Sensacja to była niełada! Przed oknem gromadziły się tłumy osób. Jednakże w kilka godzin później Starostwo grodzkie cofnęło nagle wydane zezwolenie i kupiec chcąc nie chcąc musiał wycofać żywą reklamę.

Trudno naprawdę zrozumieć, dlaczego właśnie starostwo nie pozwala kupcom amerykańskim i utrudnia wystawienie sprytnie zrobionej reklamy, tembardziej, gdy chodzi o propagandową akcję popierania wyrobów przemysłu krajowego. Krepowanie swobody w Polsce, przynajmniej jeżeli chodzi o wykonywanie zawodu kupieckiego, przy tak ciężkim kryzysie gospodarczym jest naprawdę nie na miejscu. Nie cofajmy się, lecz kroczmy naprzód!

O ile nam wiadomo, „żywa reklama” wzbroniona została ze względów bezpieczeństwa publicznego. Przy ulicy Gdańskiej, która akurat w tem miejscu jest wąską, gromadziła się przed sklepem p. K. wielka liczba osób tak, że łatwo mógł być zdarzyć się nieszczęśliwy wypadek, gdyż właśnie tam przejeżdża cały szereg wozów tramwajowych i samochodów. — Redakcja.

**Chcesz być na żołądek zdrowy — Jedz tylko chleb pszenno-razowy**  
z T-my (26409)  
**Tomasza Warmurowicza, Żoźowy Rynek nr. 11.**

leciński, F. Gettha, J. Sadoński, St. Grodzka, A. Domagalanka, M. Świątkowska, A. Szmoń, E. Puchowski, St. Szmoń, K. Jaworska, T. Piędzierska, St. Kempinski, N. Janiszewska, J. Kuczkowski, E. Anderson, B. Hoppe, B. Kachelski, U. Popiółkiewiczówna, A. Boniński, J. Trzebiatowski, P. Tarkowski, W. Krzyciak, T. Świnecka, K. Rydlewski, T. Ruzówna, T. Świnecki, Z. Magdańska, St. Majewski, Z. Zbrożkówna, J. Dessen, A. Feltyński, G. Wardówna, M. Hassówna, Z. Frankowska.

Z powiatu: Z. Fischbach - Ostrów, H. Michalak - Jarocin, K. Otulakówna - Zbierno, H. Janowska - Mogilno, F. Polasik - Wiecbork, E. Antoszewska - Nowemiasto, St. Śledzikowski - Gdynia, K. Krzywosadzka - Łabiszyn, M. Günter - Klonowo, A. Pierucki - Ślesin, St. Jarząbek - Lubcza, L. Gruss-Pozdrowiński - Grabowo, W. Fudziński - Kozmin, I. Winecki - Trzemeszno, Z. Sosnowski - Leśn. Czyste, K. Kuśnierek - Leśn. Czyste, A. Czyprych - Toruń, H. Sikora - Łobżenica, M. Izatecka - Inowrocław, A. Flatow - Tczew, Ł. Grzegorzewska - Budzyn, T. Nowaczyk - Witkowo, W. Przybylski - Inowrocław, A. Wilczyński - Serock, T. Tomsią - Jaksice, K. Wilczycka - Serock, A. Koczyński - Pleszew.

Nagrody w drodze losowania otrzymali:  
1) Florjan Gettha, Bydgoszcz. „Ostatni Mohikanin (I. Fenimore Cooper).  
2) Henryk Sikora, Łobżenica. „Chłopey z Placu Broni” (Fr. Molnar).  
3) Urszula Popiółkiewiczówna, Bydgoszcz. „Dzielny Chłopiec” (Z. Kowerska).  
4) Halina Janowska, Mogilno. „Brat Ociemniały” (H. Green).



Nr. 114.

Jestem tak blisko, że każdy spostrzeże,  
Jednak daleko — to mówię ci szczerze;  
Jestem malutka, a jednak ogromna,  
Piękna jak złoto a jednak tak skromna,  
Ze się w dzień kryje, jak rybka gdzieś w morzu;  
Lekkam, bo bujam, jak ptaszek w przestworzu.  
Ciężką też, — nikt mnie podźwignąć nie może,  
Chyba Ty jeden, Wszchemocny nasz Boże!

Nr. 115.

Wszak wszyscy znacie  
Tę owadą,  
Co w górze buja —  
Na kwiatkach siada,  
Zmieni samogłoski  
W środku wyrazu,  
Zrobi się z tego  
Kruszec odrazu

Nr. 112: Zapalka. Nr. 113: Materace.

Traine rozwiązania szarad nadesłali:  
Miejscowe: P. Szmoń, St. Kowalski, T. Ga-

## Piosenka biednego urzędnika.

(Na nutę: „Książ mi zakazał”).

Szeł mi nakazał,  
bym jawnie głosował  
na „rdzenie”, na „rdzenie”  
na „rdzenie” —  
lecz ja zagłosuje,  
jak mi nakazuje  
sumienie, sumienie,  
sumienie.

Nawet za Germanów  
nikt nas jak baranów  
wieść nie mógł.  
(i t. d.)  
bo czystość wyboru  
miał za punkt honoru  
nawet wróg.  
(i t. d.)

Dzisiaj szef z urzędnika  
robi niewolnika  
swych panów  
(i t. d.)

dla własnej kariery  
zmienia nasze sfery  
w baranów.  
(i t. d.)

Chcą nas wieść be-bięta,  
jak głupie cieleta  
pod strażą,  
(i t. d.)

byśmy głos oddali  
na wyborczej sali,  
jak każa.  
(i t. d.)

Lecz my pokażemy,  
że się nie wyprzemy  
sumienia,  
(i t. d.)

zagłosujem składnie:  
żaden głos nie padnie  
na „rdzenia”, na „rdzenia”  
na „rdzenia”.

Jotus („Polonia”).

Największy film wszystkich filmów niemych i dźwiękowych pod tyt.

„W sidłach kłamstwa” z Emilem Janningssem

wkrótce w kinie P A W.

— Zginęła bez śladu. Dnia 20 bm. wydalila się z domu swych rodziców, zamieszkałych przy ulicy Reja 3, 21-letnia Pelagia Tomaszewska i dotychczas nie powróciła. Przez kilka dni pracowała ona w Lunaparku, skąd odeszła bez żadnego powodu. Stroskani rodzice, w obawie przed jakim wypadkiem, upraszają każdego, ktoby wiedział co o ich zaginionej córce, aby zechciał o tem donieść rodzicom pod powyższym adresem lub policji. Jest ona wysoka 168 ctm., szczupła, ciemno-blondyna, o zdrowej cerze, niebieskich oczach w okularach, ubrana w granatową sukienkę, w granatowy płaszcz, beżowe buciki i szary kapelus.

— Poszukiwani. Władze policyjne poszukują Teodorowicza Mitara, liczącego lat 38, oraz 20-letniego Steso Stenkowicza, obywateli tureckich, którzy w połowie bieżącego miesiąca zabrali na szkodę właściciela cyrku bawiącego na Pomorzu Pero Stankowicza, dwa tresowane niedźwiedzie. Osobnicy ci będą prawdopodobnie produkować się z niedźwiedziem po podwórzach domów i ulicach, przeto uprasza się każdego, aby o pojawieniu się osobników, niezwłocznie powiadomił najbliższą policję.

— Złodzieje skradli wóz, naladowany gliną. Dnia 22 bm. woźnica firmy Glükel, Bartłomiej Gołata, zamieszkały przy ul. Orła 4, zwożąc wozem parokonnym glinę pod budowlę przy ul. Kopernika, z powodu spóźnionej pory, zmuszony był wóz naladowany gliną, pozostawić na placu budowy, a z wyprężonymi końmi wracać do domu. Gdy dnia następnego wczesnym rankiem przybył na plac, aby glinę wyładować i wóz zabrać, ku wielkiemu zdziwieniu, wozu już nie zastał na miejscu. Nieznani złodzieje skradli wóz wraz z gliną. Woźnica, mimo usilnych poszukiwań, wozu nie odnalazł, przeto zgłosił wypadek w policji.

— Pokąsany przez psa. Dn. 14 bm. pies p. Kaczyńskiej, zamieszkałej przy placu Teatralnym 3, pokąsał 16-letniego Bronisława Fundamenta, zamieszkałego przy ulicy Ugory 41.

— Ogień w mieszkaniu. Dn. 19 bm. o godz. 18 w mieszkaniu Leona Mittelstaedta przy ul. Gdańskiej 130 powstał pożar, od szmat, któremi był zatłoczony komin. Nim przybyła straż pożarna domownicy ogień ugasiłi. Straty minimalne.

— Kradzież silnika. P. Edmundowi Pawińskiemu, zamieszkałemu przy ul. Dworcowej 35, skradł jakiś nieznany złodziej silnik elektryczny.

Dzieją się w życiu rzeczy...

Dzieją się w życiu nieraz dziwne rzeczy  
O których nawet mędrcom się nie śniło.  
Ten, ów nabroi, lecz bezczelnie przeczy,  
Że jest niewinny, że go tam nie było...

I nędznik taki widzi zdźbło u innych,  
Choć sam bezsprzecznie nie jest bez przywary;  
Oskarża wszystkich Bogu ducha winnych,  
Odsądza ich od wszelkiej czci i wiary.

A kiedy prawda na wierzch się przebija  
Spychając kłamstwo z zabagnionej drogi,  
On niby lis przed prawdą się przewija,  
Kpiąc z paragrafów i sędziowskiej togi.

Dzieją się w życiu nieraz dziwne rzeczy,  
Których nasz rozum pojąć już nie może...  
Nim kiedyś ludzkość z błędów się wyleczy,  
Śmierć ją wykosi, jak żniwiarze zboże.

Jan Kauczor.

Tajemnica zamachu morderczego w kościele lubawskim wyjaśniona.

Fatalna pomyłka. — Mąż chciał pozbyć się własnej żony. Namówiony zbir przez pomyłkę targnął się na Kowalską.

Jak już donosiliśmy w piątkowym numerze „Dzien. Bydg.” w kościele Farnym w Lubawie popełniono zamach na niej. Kowalską z Bydgoszczy. Obecnie korespondent nasz donosi nam nast. sensacyjne szczegóły:

W kościele farnym w Lubawie 17-letni Prusakowski Franciszek silnem uderzeniem kłoda w głowę pozbawił przytomności 54-letnią Klementynę Kowal-

ską z Bydgoszczy. Jak wykazały dochodzenia Prusakowski namówiony został przez Dreiwsa do zamordowania jego żony, za co miał otrzymać 1000 złotych nagrody. Kowalska padła ofiarą omyłki Prusakowskiego, który sądząc po stroju, przypuszczał, iż ma przed sobą Dreiwsovą. Dochodzenia są w toku. Kowalską w stanie groźnym odwieziono do szpitala, zaś sprawcę napadu aresztowano.

— Zwracamy uwagę... Czytelnikom naszym zwracamy uwagę na ogłoszenie w dzisiejszym numerze naszego pisma o otwarciu „Składu Ludowego” w Bydgoszczy przy ul. Długiej 47. Osoby, które otwierają powyższy skład bławatów i konfekcji, są nam znane i godnie poparcia. Prosimy zatem przekonać się i odwiedzić „Skład Ludowy” przy ul. Długiej.

— Ujęty za kradzież drobiu. Policja ujęła 26-letniego Antoniego M., zamieszkałego przy ulicy Kossaka, za kradzież drobiu u leśniczego Schmidta i gajowego Sujki, przy ulicy Terasy.

Nowość! Uwaga! Nowość!  
Wypożyczamy aparaty fotograficzne na dogodnych warunkach.  
Najtańsze źródło zakupu. Wydajemy bony gratyf.  
Agencja Fotograficzna „KAZIA”  
Marszałka Focha 31. — Telefon nr. 1519.

PROGRAM W KINACH.

CORSO. Tylko dziś i w niedzielę poraz ostatni najweselszy film sezonu w 10 aktach, ilustrujący arcyzabawne przygody dwóch laźników, poszukujących pracy, p. t. „Pat i Patachon w Lunaparku”. W nadprogramie świetna komedia p. t. „On zarabia”, oraz Tygodnik. Razem 14 aktów.

KRYSTAL. Dziś poraz ostatni „Złotowłosa anioł”. Jutro wchodzi na ekran pierwszy polski film dźwiękowo-spiewny i mówiony „Niebezpieczny romans” według powieści znakomitego pisarza Andrzeja Struga „Fortuna kasjera śpiewankiewicza”. Udział biorą: Bogusław Samborski — polski Jannings, Betty Amann, Krukowski i inni. Rzecz świetnie ujęta i wykonana technicznie i dźwiękowo. Piękne piosenki i muzyka, mocne sceny dramatyczne, brzmienie ojczystej mowy i piękne tło, śpiewy chóralne, orkiestra jazzbandowa, wywołują zachwyt i uznanie dla rodzimej twórczości.

MARYSIENKA. Dziś premiera uczuciowego o głębokiej treści dramatu p. t. „Szalona dziewczyna”. Na pierwszy plan wysuwa się graniczące z szaleństwem bohaterstwo pięknej pani, walczącej w szeregach szturmowych. W roli głównej Eleonora Boardman.

NOWOŚCI wyświetla zasługujący na uznanie, przesiąknięty najwyższym artyzmem dźwiękowiec szwedzki p. t. „Student z Sztokholmu”. Film efektowny, bardzo urozmaicony i pomysłowy, ma dzięki znakomitemu wykonaniu i genialnej reżyserji żywe tempo. W nadprogramie piękne widoki Cieszyna i Beskidów Śląskich.

OKO wyświetla w dalszym ciągu „Przekleństwo krwi”, wspaniały dramat życiowy, rozwiązujący najciekawsze zagadnienia dzisiejszej doby. Nadprogram komedia. Na scenie wystę-

py pierwszorzędnych artystów kabaretu „Barberina” (dawniej Maxim).

PAW wyświetla ostatnie 2 dni najnowszy przebój z Olgą Czechową i Igo Symem p. tyt. „Słodczy zwycięstwa”. Krzyżowa droga kobiety-matki i jej dziecka wzruszają do głębi widza. Nadprogram komedia z bandą wesolych łobuzów.

WOJSKOWE wyświetla dnia 25 i 26 bm. emocjonujący dramat z czasów wojny światowej p. t. „Orły wojenne”. W roli głównej Raymond Keane, pamiętny porucznik Orłów z „Białych nocy”, przedstawia bohaterkie walki nieustraszonych lotników na froncie francuskim. Nadprogram wesoła komedia. Dziś dnia 25 bm. o godz. 17, osobny seans dla członków P. W. i W. F. po cenie 20 groszy.

Sprawa unieważnienia listy

Katolickiego Bloku Ludowego w Toruniu.

Jak się dowiadujemy, Okręgowa Komisja Wyborcza w Toruniu rzekomo dla tego ma zamiar unieważnić listę Katolickiego Bloku Ludowego, ponieważ zgłaszający listę miejsce zamieszkania przy swym podpisie nie wypisali własnoręcznie. Ponieważ wedle § 45 ord. wyb. zgłoszenie powinno być podpisane przez 50 wyborców, co w niniejszym wypadku ma miejsce, będzie to oczywiście i dostatecznym powodem do unieważnienia wyborów w okręgu toruńskim na wypadek, gdyby Okręgowa Komisja Wyborcza miała swój zamiar urzeczywistnić.

Zgon wielkiego artysty sceny polskiej.

Wczoraj około godziny 12-tej w południe zmarł w Warszawie wybitny aktor polski, ś. p. Stanisław Zawadzki, liczący lat 72. Ś. p. Knake - Zawadzki zламаł podczas gościnnych występów w teatrze bydgoskim przed pięciu laty nogę.

Jakie suknie nosić będą w karnawale?

Na to pytanie odpowie wenta Żeńskiego „Sokoła”, na której znana firma Klimek (Stary Rynek) urządza wielką rewję mód i pokaże w formie niezwykle wykwintnej, praktykowanej w królestwie mody — w Paryżu, płaszcze zimowe i suknie karnawałowe. Podążcie więc w niedzielę (26 bm.) do „Strzelnicy” na wenta Żeńskiego „Sokoła”.

— K. S. „Amator” urządza dziś w sobotę, z okazji 13-tej rocznicy, w salach p. Kleinerta przy 4-tej śluzie, wielką zabawę taneczną, na którą gości i sympatyków uprzejmie zapraszamy. Orkiestra 62 p. p. Początek o godz. 19-tej. — Zarząd. (27454)

Stan pogody.

Dzień wczorajszy nie przyniósł zasadniczych zmian w stanie pogody w Polsce; było chmurno i mgliście, a temperatura była w dalszym ciągu dość wysoka: rano od 7 do 14°, po południu od 9 do 14°, po południu na zachodzie Polski zanotowano niezbyt silne deszcze. Drobne deszcze padały wczoraj na wybrzeżach Bałtyku, obfitsze na zachodzie Niemiec i we Francji południowej; w Anglii panowała pogoda zmienna z silniejszymi wiatrami i przelotnym deszczem. We Włoszech było zmiennie i dość chłodno, zwłaszcza na północy.

MILJON  
1.000.000 zł.

największa wygrana 22. Polskiej Państwowej Loterii Klasowej.

Dalsze większe wygrane:

400.000.- zł.

300.000.- „

200.000.- „

100.000.- „

75.000.- „

50.000.- „

25.000.- „

20.000.- „

15.000.- „

10.000.- „ i t. d.

Ogólna suma wygranych wynosi 32.000.000 zł.

Co drugi los wygrywał

Cena losu:

1/1 = 40.-, 1/2 = 20.-, 1/4 = 10.- zł.

Ciągnięcie 18 i 20 listopada.

Zamówienia listowne uskutecznią się odwrotnie.

Kolektura Loterii Państwowej

M. Rejewska

Bydgoszcz, Dworcowa 17 - telefon 27.

P. K. O. 207963.

25649)

Twój los leży w mej ręce...

dlatego zamów jeszcze dziś 1/4 losu I klasy 22 Loterii Państwowej za 10 zł, 1/2 losu za 20.- zł. lub 1/1 za 40.- zł. w znanej jako szczęśliwej, największej i najstarszej kolekturze na Pomorzu

Pawła Billerta w Toruniu

przy Rynku Nowomiejskim, a wygrać możesz

1 milion złotych. (27496)

PROGRAM RADJOFONICZNY.

NIEDZIELA, 26 PAŹDZIERNIKA.

WARSZAWA. 12,10: Poranek symfoniczny z Filharmonji Warsz. 14,50: Muzyka z Wilna. 15,40—16,00: Program dla dzieci. Transmisja z Wilna. 16,20—16,40: Muzyka gramofonowa. 17,15—17,30: „Wiadomości przyjemne i pożyteczne” (transmisja na wszystkie stacje polskie). 17,40: Koncert Reprezentacyjnej Orkiestry Policji Państwowej m. Warszawy. 20,30: Koncert popularny. 21,25: Dalszy ciąg koncertu. 22,15: Recital fortepianowy Zofji Naimskiej. 23,00—24,00: Muzyka taneczna.

POZNAŃ. 8,45—9,30: Koncert poranny w wyk. orkiestry klubu mandolinistów „Sempre vivo”, pod bat. p. Fel. Kapaiy. 10,15—11,45: Uroczystość Chrystusa Króla. Nabożeństwo z Katedry poznańskiej; konsekracja biskupa śląskiego ks. Stanisława Adamskiego. 16,30—17,00: Audycja dla dzieci. 17,00—19,00: Uroczysta akademja z okazji „VII. Dnia Katolickiego”. 19,15—20,00: Koncert ludowy. Wykonawcy: chór „Echo”, pod batutą prof. F. Nowowiejskiego. 22,15—

24,00: Muzyka taneczna z kawiarni „Wielkopolanka”.

PONIEDZIAŁEK, 27 PAŹDZIERNIKA.

WARSZAWA. 11,58—12,10: Sygnał czasu z Warsz. Obs. Astronom. 12,10—13,10: Muzyka z płyt gramofonowych. 15,00—15,20: Komunikat gospodarczy. 16,15—16,45: Program dla dzieci starszych. 16,45—17,15: Muzyka gramofonowa. 17,45: Transmisja muzyki lekkiej z „Gastronomji”. 18,45—19,10: Rozmaitości. 20,30: Operetka „Manewry jesiennie” E. Kalmana. 23,00—24,00: Muzyka taneczna.

POZNAŃ. 13,00—13,05: Sygnał czasu z obserwatorium astronom. U. P. 13,05—14,00: Koncert gramofonowy lub muzyka filmu dźwięk. z kina „Apollo”. 14,00—14,15: Notowańa giełdy pien. i zboż.-tow. 17,45—18,25: Recital organowy prof. Feliksa Nowowiejskiego. 18,25—18,45: Pieśni religijne w wyk. Franciszki Kaniewskiej (sopran). 18,45—19,00: Nadprogram w wyk. Bisa 10,15—22,00: Akademja czeska z okazji święta narodowego republiki czechosłowackiej. 22,15—22,30: „Z nad krawędzi” (wygl. Brat Cezary).

Kino „PAW”  
Krasieńskiego 3.  
Pocz. o 7 i 9, w niedz. o 3, 5, 7 i 9.

Ostatnie 2 dni demonstrujemy przebojowy film

z Olgą Czechową i Igo Symem

P. t. SŁODCZY ZWYCIĘSTWA

Wzruszająca tragedia kobiety-matki i jej dziecka.

**Marusińska**  
 Początek o godzinie 7 i 9,  
 pocz. w niedzielę 3<sup>15</sup>, 5<sup>15</sup>, 7<sup>15</sup> i 9<sup>15</sup>  
 Bilety wolnego wstępu do ponie-  
 działku włącznie **nieważne**.  
 Zniżki ważne tylko na l. przedst.

**Dziś w sobotę  
 premiera**  
 I-go dźwiękowego  
 olbrzyma z czasów  
 Wielkiej Wojny  
 pod tytułem

# Szalona Dziewczyna

Wytwórnia: UNITED ARTISTS. (27491)

Wzruszający do głębi duszy ten arcyfilm w realistycznej formie zdarzeń i naturalizmie towarzyszących dźwięków, przedstawia wojnę taką jak przeżywalimy ją w rzeczywistości. Widzimy tutaj zarazem historię pięknej pani, nie tylko wlewającej otuchę w serca podupadłych na duchu ale kobiety bohaterki bojowej, mającej serce naocześnie otwarte i dla swoich i dla wroga.  
 W roli tytułowej ELEANORA BOARDMAN. W nadprogramie dźwiękowy tygodnik.

## Ostatnie wiadomości.

**Warszawa, 24. 10. (PAT).** Według danych Państw. Urzędu Pośredn. Pracy, ostatni tydzień sprawozdawczy z rynku pracy za czas od 11 do 18, października br. wykazuje 163.689 bezrobotnych, zarejestrowanych w P. U. P. P., w tem 35.573 kobiet. W stosunku do poprzedniego tygodnia sprawozdawczego bezrobocie zmniejszyło się o 1.185 osób.

### Dopiero teraz przesłuchują Korfantego?

**Warszawa, 25. 10. (tel. wł.)** Celem ostatniego wyjazdu do Brześcia prokuratora Michałowskiego oraz sędziego Demanta jest według wszelkiego prawdopodobieństwa, przesłuchanie Korfantego. Niedawno bowiem prokurator Tokarski z Katowic bawił w Warszawie u prokuratora Michałowskiego i odstąpił mu akta sprawy Korfantego.

**Warszawa, 25. 10. (tel. wł.)** W poniedziałek rozpocznie się w Sosnowcu proces b. posła Jana Kwapińskiego. Obroncy Kwapińskiego adwokaci Berenson i Rudziński wyjeżdżają dziś do Sosnowca celem porozumienia się z uwięzionym posłem przed procesem.

### Zbrodnia pod Słupcą.

„Kurier Łódzki“ podaje wiadomość, że Słupcy, że wykryto tam potworną zbrodnię, o której doniósł pewien człowiek, podbiegłszy do autobusu, jadącego w stronę Słupcy i powiadomił jadących autobusem, że niedaleko na szosie leży ofiara morderstwa, a sprawcy uciekają wozem. Jadący autobusem inspektor Policji Państw. Brożyński i komendant powiatowy Fichna udali się na miejsce zbrodni, gdzie znaleźli dogorywającą ofiarę morderstwa. Sprawców zbrodni dopędzono i ujęto. Z przeprowadzonych dochodzeń wynika, że między zabitym Józefem Nowakiem a sołtysiem Tomaszewskim wynikła na tle majątkowym sprzeczka, w czasie której towarzysz sołtysa uderzył deską obezwładnionego Nowaka, który osunął się na ziemię, a wówczas sołtys olbrzymim kamieniem rozbił Nowakowi głowę.

### Mąż zabija żonę i podpala samochód.

**Rouen, 24. 10. (PAT)** Dyrektor jednej ze szkół w towarzystwie żony powracał w nocy do domu automobilem. Nagle latarnie samochodu zgasiły i wóz wpadł na słup od przewodów elektrycznych, przy czym jadący stwierdził, że żona jego wskutek doznanego wstrząsu zemdląca. Dyrektor szkoły wysiadł z automobilu i udał się na poszukiwanie pomocy. Kiedy jednak powrócił, wóz stał w płomieniach, a ciało rannej żony jego zostało zupełnie zwęglone. Ponieważ istniała pogłoska o nieszczęśliwym pożyciu małżeńskim dyrektora, władze sądowe przeprowadziły szczegółowe badanie, w wyniku którego dyrektor przyznał się, że zamordował swą żonę i następnie podpalił samochód w celu zatarcia śladów zbrodni. Następnie oskarżony poprosił o pozwolenie udania się do swego mieszkania, ażeby zabrać potrzebne mu rzeczy przed udaniem się do więzienia.

W czasie drogi do domu pod eskortą oskarżony zażył trucizny, wskutek czego zmarł niemal natychmiast.

### Chadecja w Austrii przeciw zamachowi stanu.

**Wiedeń, (PAT)** „Die Stunde“ donosi, iż w obozie Heimwehry tylko drobna grupa oświadcza się za zamachem stanu. Jest to grupa monarchistów z Gracu, na której czule stoi generał Elissen. Kanclerz Vaugoin poczynił zarządzenia, aby uniemożliwić wszelkich zamiarów Elissena. Oświadczenie kanclerza w komisji parlamentarnej i odwołanie manifestacji Heimwehry na życzenie rządu uspokoiły opinię publiczną, co znalazło wyraz w zwykle austriackich papierów procentowych i niższem dyskontem prywatnym w Wiedniu. Prywatne dyskonto w Berlinie jest o 1% wyższe niż w Wiedniu.

### Demonstracje komunistów we Wiedniu.

**Wiedeń, (PAT)** Komuniści urządzili pochód bezrobotnych przez Ringstr., w czasie którego niesiono tablicę z napisami przeciwko burżuazji i socjal-demokratom. Przed uniwersytetem doszło do zamieszania, ponieważ studenci niemiecko-narodowi wznosili okrzyk na cześć hitlerowców i śpiewali „Deutschland, Deutschland über alles!“ Policja nie dopuściła do starcia między wrogimi grupami.

### W aferę szpiegowską w Rumunji

wmieszani cudzoziemcy.

**Bukareszt, (PAT)** Władze bezpieczeństwa podały do prasy listę zawierającą nazwiska 30 głównych agentów szpiegowskich, którzy przyznali się do winy. Szefem organizacji szpiegowskiej był Fryderyk Klauda, posiadający paszport austriacki na nazwisko Gustava Matha, przedstawiciela centrali szpiegowskiej w Wiedniu. Do organizacji należeli przeważnie cudzoziemcy, których narodowości nie udało się w niektórych wypadkach ustalić. Wśród członków organizacji jest jeden oficer, kpt. Verzaru, jeden podoficer i 3 żołnierzy, którzy pełnili służbę informacyjną. Zamieszani w aferę są też jeden funkcjonariusz lotniczej służby fotograficznej, funkcjonariusz ministerstwa wojny, archiwista min. spraw zagra-

nicznych oraz b. archiwista tegoż ministerstwa i 4 kobiety, 10 oskarżonych pozostawiono tymczasem na wolności. Prócz tego dokonano 40 aresztowań, które ze względu na śledztwo trzymane są w ścisłej tajemnicy. Organizacja miała w Bukareszcie 5 ośrodków, uchodzących za przedsiębiorstwo handlowe.

Ministerstwo Wojny zaprzecza pogłoskom, które ukazały się w niektórych dziennikach, że organizacja szpiegowska posiadała rozgałęzienia, sięgające aż do sztabu głównego. Ministerstwo stwierdza, że żadna z osób, zamieszanych w aferę nie pracowała w sztabie.

### Min. Curtius zachorował.

**Berlin, 25. 10. (tel. wł.)** Rozeszła się wiadomość, że minister spraw zagranicznych Rzeszy D. Curtius zachorował poważnie na grype.

### Giełda warszawska

dnia 24 października 1930.

#### Papiery Państwowe i obligacje

4-proc. pożycz. inwest. . . . . 060,00 103,00 102,00  
 3-proc. pożycz. bud. . . . . 000,00 000,00 050,00

#### Akcje w złotych.

Bank Polski . . . . . 156,00—155,50  
 Częstocice . . . . . 00,00— 37,00  
 W. T. F. Cukru . . . . . 00,00— 35,00  
 Lilpop . . . . . 000,00—022,25  
 Norblin . . . . . 000,00— 35,00  
 Ostrowieckie Zakłady . . . . . 00,00— 46,00  
 Rudzki . . . . . 00,00— 10,50  
 Haberbusch . . . . . 105,50—106,50  
 Tendencja niejednolita.

### RESTAURACJA „ZAGŁOBA“

Gdańska 155 właściciel M. Grabowski Gdańska 165

### OBIADY I KOLACJE

świeże i smaczne z 3 dań 1,50 — Kuchnia pod kierown. kucharza p. Zabrockiego.  
 Codziennie od godz. 6 koncert radiodźwiękowy.  
 Lokal otwarty dzień i noc. 2746

### Bank Polski płaci 25 października za:

dolary amerykańskie	8,90 1/2—8,89 1/2
funty szterlingów	43,18
franki szwajcarskie	172,55
franki francuskie	34,87
marki niemieckie	211,69
guldeny gdańskie	172,65
szylingi austriackie	125,29
liry włoskie	46,53

### Notowania Giełdy Zbożowej i Towarowej w Poznaniu.

POZNAŃ, dnia 24. 10. 1930 roku.

placono za 100 kg. w zł.

Zyto . . . . .	17,50—18,00
Pszenica . . . . .	23,25—25,00
Jęczmień przemysłowy . . . . .	19,00—21,50
Jęczmień browarowy . . . . .	25,00—27,00
Owies . . . . .	17,00—19,00
Mąka żytnia 65 proc. . . . .	00,00—28,50
Mąka pszenna 65 proc. . . . .	42,50—45,50
Otręby żytnie . . . . .	10,50—11,50
Otręby pszenne . . . . .	12,00—13,00
Otręby pszenne (grube) . . . . .	14,00—15,00
Rzepak . . . . .	45,00—47,00
Groch Viktorja . . . . .	28,00—33,00
Groch polny . . . . .	00,00—00,00
Groch Folgera . . . . .	00,00—00,00
Ziemiaki jadalne . . . . .	2,00— 2,30

# W. Korzeniowski Tom. Akc.

## Grudziądz

Rynek 22-24 telefon 898.

Największy  
 Dom Towarowy Pomorza

Polecamy  
**dla pań**  
 najnowsze  
**modele:**  
 futra  
 płaszcze  
 suknie  
 wieczorowe, wizytowe i melniane

Ostatnie  
**nowości**  
 w jedwabiach, aksami-  
 tach, georgettach gład-  
 kich, deseniomych  
 i koronkach  
 na suknie wizytowe i wieczorowe.

**Największy wybór!!  
 Najniższe ceny!!**




**OTWIERAMY**  
w sobotę, dnia 25 października br. w Bydgoszczy przy ul. Długiej 47 skład białawotów pod firmą  
**SKŁAD LUDOWY**  
gdzie wedle życzenia obsłużymy Szan. Klientów towarami pierwszej jakości i po cenie rzetelnie fabrycznej. — Prosimy o łaskawe poparcie naszej firmy chrześcijańskiej. Z poważaniem  
27461 **N. Letkova i E. Preissowa.**

nadaje zębom śnieżno biały wygląd.  
**Darmo szklankę do płukania ust** przy zakupie dużej tuby. Wydają odnośne składy, dopóty zapas starczy.  
**Kaliklora**  
27412

**Czytajcie Dziennik Bydgoski!!!**

**Z życia towarzystw.**

**Bydgoskie Towarzystwo Wioślarskie.** Plenarne zebranie odbędzie się w czwartek, 30 bm. wiecz. o godz. 8,15 w hotelu Lengninga. Uprasza się o punktualne i liczne przybycie.  
**„Sokół“ Żeński Bydg.-Jachcice.** Zawody lekkoatlet. gniazdowe odbędą się w dniu 26 bm. (w niedzielę) o godz. 11 przed poł. Zgłoszenia przyjmuje drh. prezesa.  
**Stow. Kobiet „Jutrzenka“.** Zebranie zarządu i pań starszych w poniedziałek, 27 bm. o godz. 17-ej w salce przy kościele św. Trójcy. Zebranie plenarne nie odbędzie się w niedzielę, lecz dopiero w poniedziałek 3 listopada o godz. 17, w salce przy kościele św. Trójcy.  
**Okręg S. M. P.** Strzelanie o mistrzostwo miasta odbędzie się w niedzielę 26 bm. na strzelnicy garnizonowej. Druhowie, którzy pragną wziąć udział w strzelaniu o mistrzostwo miasta, stawiają się na zbiórki dziś w sobotę, 25 bm. o godz. 6 po poł. w salce przy kościele św. Trójcy.  
**Tow. śpiewu „Św. Wojciech“.** W niedzielę, 26 bm. śpiewa chór już na mszy św. o godz. 9.

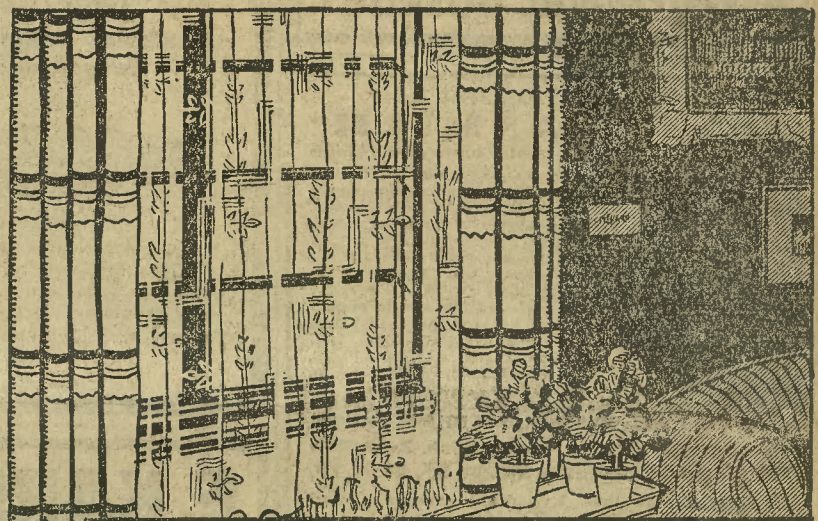
**Koło Absolwentów Szkół Handlowych.** Wycieczka do Kruszwicy odbędzie się 26 bm. o godz. 8 rano. Zbiórka przy dworcu autobusowym. Zgłoszenia uczestnictwa przyjmuje się jeszcze dziś w sekretariacie przy ul. Śniadeckich 18.  
**Tow. Kupców Detalistów branży spożywczej.** Zamówienia na cukier i inne artykuły przyjmuje Bank Ludowy do środy dnia 29 bm. do godziny 13. (27270)  
**K. S. A. „Siła“.** Dziś w sobotę o godz. 20 trening w sali gimnastycznej przy ul. Konarskiego 6. Z powodu zawodów klubowych, prosimy wszystkich członków o przybycie na trening, celem omówienia bardzo ważnej sprawy. Również na miejscu przyjmuje się nowych członków.  
**Bydgoski Chór Męski.** W niedzielę 26 bm. o godz. 12 śpiewa chór w kościele farnym. Komplet pożądaný.  
**Tow. Powstańców i Wojaków „Macierz“.** Zbiórka zawodników do marszu 25 klm. w niedzielę, dnia 26. bm. o godz. 8,30 rano na dziedzińcu koszar 62 p. p. Komplet zawodników pożądaný.

**S. M. P. „Wolność“.** W niedzielę zbiórka zawodników o godz. 9, na boisku im. Światły. Zebranie zarządu o godz. 14.  
**Tow. śpiewu „Św. Cecylja“.** W niedzielę 26. bm. po sumie w salce parafjalnej zebranie plenarne.  
**K. S. „Astorja“.** Dziś w sobotę w lokalu „Bagatela“, ul. Jagiellońska 50 decydujące strzelanie z wiatrówek o nagrody. Początek o godz. 20.  
**Koło Absolwentów Szkół Wydziałowych.** We wtorek, 28. bm. o godz. 19,30 zebranie zarządu w auli szkoły wydz. Konarskiego 7. Proszeni są także członkowie kom. rewizyjnej. Uprasza się o przybycie wszystkich członków zarządu, gdyż omawiane będą ważne sprawy.  
**Tow. śpiewu „Odrodzenie“.** Jutro w niedzielę próba o godz. 10, w salce XX. Misjonarzy.  
**Tow. oświat. „Lech“.** Zaproszenia na zabawę jesienną odbierać można u p. Jakuszkowicka, ul. Jagiellońska 6 (skład papieru), p. Załachowskiego, ul. Zduny 11 (drukarnia), p. Rybki ul. Hetmańska 31 l. p. pr. i p. Krokowskiego, ul. Warszawska 23 (skład przyb. krawieckich).

**I. K. S. Kabel — I. O. P. N. Sokół V.**  
W niedzielę 26 bm. ciekawe zawody piłki nożnej o mistrzostwo kl. „C“ o godz. 15, na boisku im. Światły.

**ODPOWIEDZI REDAKCJI.**  
**Pan S. K.** Zakłady poprawcze dla dziewcząt istnieją w Szubinie, Antoniewie, Jarocinie i Nowej Cerekwicy. Zwracamy jednak uwagę na to, że zakład poprawczy bezpośrednio żadnych wniosków nie przyjmuje. Wniosek o umieszczenie dziecka w zakładzie poprawczym zgłosić może rodzic, władza duchowna albo świecka, do sądu opiekuńczego, który przeprowadza rozprawę, słucha świadków i wychowawców, i wydaje na podstawie materiałów wyrok.  
**J. K. Strzelec.** Radzimy zwrócić się do Okręgowego Urzędu Ziemskiego w Poznaniu z odpowiednim wnioskiem.  
**J. S—ak. Starogard.** Mamy już własnego korespondenta.

Dnia 23-go października br. zginął śmiercią lotnika w Warszawie nasz kochany syn, brat i bratanek ś. p.  
**Jerzy Karnicki**  
ppor. pilot-obszawator  
lat 25, o czym zawiadamiają pogrążeni w nieutulonym żalu  
**Rodzice, rodzeństwo i rodzina.**  
Pogrzeb odbędzie się w niedzielę, dnia 26-go bm. o godzinie 14-ej z cerkwi garnizonowej w Bydgoszczy (ul. 3-go Maja). 27255



**Lśniące i wonne story,**  
firany i firanki wnoszą błogi nastrój w dom. Należy zachować ich piękny wygląd przez Persil!  
Przez zamoczenie w letniej wodzie, lekkie wyciśnięcie w letnim rozczywie Persilowym i staranne wypłókanie znowuż w letniej wodzie wyczyszczą się gruntownie i delikatnie. Barwne materiały należy prać na zimno, wypróbowawszy wprzódy trwałość koloru na narożniku sztuki.

**Persil to Persil**

**Bank Ludowy w Bydgoszczy**  
Spółdz. z nieogr. odpow.  
Stary Rynek nr. 11  
przyjmuje wkłady oszczędnościowe w złotych i dolarach za wysokim oprocentowaniem.  
Złatwia wszelkie czynności bankowe.  
25614

W piątek, dnia 24. bm. o godz. 7 rano zasnął w Bogu po krótkich lecz ciężkich cierpieniach, opatrzony Sakramentami św. mój najdroższy mąż, ojciec, teść i dziadek ś. p.  
**Władysław Balcer**  
przeżywszy lat 56, o czym donosi w ciężkim smutku pogrążona  
**Rodzina.**  
Bydgoszcz, Oplawiec, dnia 24. X. 1930 r.  
Pogrzeb odbędzie się dnia 27 b. m. o godz. 15.30 z domu żałoby ul. Na Wzgórzu 53 na stary cmentarz. 27450

W sprawie odroczenia wypłat z majątku firmy Morgenstern & Stoiński, właściciele Kazimierz Morgenstern, Ludwik Gregrowicz, Ludwik Nowicki w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 88, zatwierdza się układ zapobiegawczy zaproponowany przez dłużniczkę, albowiem za układem wypowiedziała się większość wierzycieli i kapitału zgodnie z artykułem 52 i 56 rozporządzenia z dnia 6 marca 1928 r. (27492)  
Bydgoszcz, dnia 18 X. 1930 r. Sąd Powiatowy.

**Sprzedaż przymusowa.**  
W poniedziałek dnia 27. 10. br., o godz. 9-tej przy ul. Jagiellońskiej 5, wchód z ul. Konarskiego sprzedawać się będzie w drodze licytacji publicznej za gotówkę następujące przedmioty:  
kufer i 20 swetrów, walizę z warsztatem reparacyjnym oraz przyborami zegarmistrzowskimi większą ilość pończoch, skarpetek i tow. krótkich.  
27478) **Urząd Skarbowy.**

**4-cyl. motor benzynowy**  
około 40 K. M. w dobrym stanie korzystnie na sprzedaż. Zgłoszenia  
**DRUKARNIA BYDGOSKA Sp. Akc.**  
Poznańska 29/30.

Niniejszem mam zaszczyt powiadomić, że z dniem 23 października 1930 r.  
**otwieram**  
przy ulicy Dworcowej 82  
**fabryczny skład**  
wyrobów kosmetycznych, perfumeryjnych, przyborów toaletowych, artykułów gumowych oraz specjalny dział dla pp. Fryzjerów.  
Powyższe wyroby można nabyć po cenach bardzo korzystnych i zapewniłam rzetelną obsługę.  
Do dnia 15 listopada 1930 r. każdy kupujący najmniej za zł. 2.— otrzyma premję.  
Polecając się uwadze Szan. Klienteli pozostaje  
z poważaniem **S. Kudrycki.**  
27514

Dziś rano o godzinie 8-mej zmarł w Bogu nasz ukochany i najstarszy synek  
**Zbyszek Nowicki**  
w 9 wiosnie życia, o czym donoszą smutni  
**Rodzice i siostrzyczka.**  
Bydgoszcz, 24. X. 30. Cieszkowskiego 3.  
Pogrzeb odbędzie się w poniedziałek o 3-ciej z domu żałoby ul. Cieszkowskiego 3 na nowy cmentarz par. Serca Jezusowego. (27448)


**Licytacja**  
przy ul. Grodzkiej 23 na śpichrzu.  
We wtorek, dnia 28 bm. o godz. 12-tej przed południem sprzedawać będą  
**maszyny do krajania wędlin „Berkei“**  
jak nową z nożem pionowym.  
**M. Piechowiak**  
zaprzysiężony licytator i taksator.  
Grodzka 23 i Długa 8. Telefon 1651.

**Licytacja**  
przy ulicy Grodzkiej 23, przed śpichrzem.  
We wtorek, dnia 28. bm. o godz. 1/2 12-tej przed południem sprzedawać będą  
**samochód osobowy**  
marki Fiat 4 cylindrowy gotów do jazdy.  
**M. Piechowiak**  
zaprzysiężony licytator i taksator.  
Długa 8, Grodzka 23. Telefon 1651.

**Baczność!!!**  
Sprzedam lub wydzierżawię zaraz moją (27505)  
**śrótownię i sieczkarnię**  
z elektr. zapędem, śrótuje się 25—30 ctr. w godzinie. Największa śrótownia Bydgoska tylko Nowy Rynek 3.

**Nauki**  
księgowości, korespondencji i stenografji u dziela (15953)  
**G. Vorreau**  
rewizor ksiąg  
Bydgoszcz  
ul. Marszałka Focha 43.

**SIWE WŁOSY**  
farbuje naturalnie i trwałe nieszkodliwa farba na włosy „REWAX“ w kolorach: blond, chatain, brązowym i czarnym. Karton zł. 6.—  
Pierwotny kolor włosów przywraca stopniowo „AKELA“ REGENERATOR włosów, butelka 3.— zł. W Bydgoszczy do nabycia w następujących drogeriach: Fr. Bogacz, Dworcowa 94; W. Heydemann, Gdańska 20; B. Kiedrowski, Długa 64; Kaźmierski, Gdańska 5; A. Schiefelbein, Bocienowo 1. W Osiu w drogerji A. Kloniecki. W Tucholi w drogerji St. Wawrzynowicz. (27359)



**Chcesz otrzymać posadę?**  
MUSISZ UKOŃCZYĆ  
**KURSY FACHOWE KORESPONDENCYJNE im. PROF. SEKUŁOWICZA**  
Warszawa, ulica Żurawia 42.  
KURSY WYUCZAJĄ LISTOWNIE buchalterji, rachunkowości kupieckiej, korespondencji handlowej, stenografji, nauki handlu, prawa, kaligrafji, języków obcych: angielski, francuski, niemiecki, pisanie na maszynach, pisowni, gramatyki polskiej, oraz ekonomji. Po ukończeniu **EGZAMIN I ŚWIADECTWO.** Żądajcie prospektów.  
**Chcesz otrzymać posadę?**

**Zegarek kryty „ANKIER“**  
ze złota amerykańskiego z trzema kopertami za zł. 12.63 (zam. 65), nie różniące się od prawdziwego złota 14 kar. wysyłamy na listowne zamówienie zegarek praktyczny, modny dla każdego człowieka tak dla robotnika jak inteligenta, ochraniają od kurzu jak i od rozbięcia się szkła, płaski wyr. do minuty „Anker“ (według niniejszego rys.) z 10 let. gwar. 2 szt. 25.47, lep. gat. 18, 18, 22, 28, 35, 40, 50, te same odkryte 8, 10, 15, 20, 25, 33, 35 i 50 zł. Zeg. męski lub damski na rękę 12, 14, 16, 18, 25, budziki 10, 12, 14. Dewizki z amer. złota zł. 2, 4, 6, 8. Za koszty przesyłki płaci kupujący.  
Adresować: Światowa firma Genewskich Zegarków **Józef Jakubowicz, Warszawa, Sienna 27, Oddz. 29.**  
Firma egzystuje od roku 1900. Nagrodzona wieloma złotymi medalami i krzyżami. Mnóstwo listów dziękczynnych. Z powodu braku miejsca zamieszczamy niektóre.  
Niniejszym zamawiam zegarek z am. złota. Jest to już trzeci zegarek. Z poprzednich jestem bardzo zadowolony. Teodor Bławat, kierownik szkoły Klonia.  
Dobry zegarek kupisz tylko w znanej we wszystkich dzielnicach kraju firmie **J. Jakubowicz, Warszawa.**  
Wyciąć! Zachować! Rekomendować! (27349)



**5 DNI NA PROBE**  
wysyłamy do każdej miejscowości na najdogodniejszych warunkach kamgaray, bostony, rypsy, jedwabie, kołdry watowe, płótno pościelowe, stolowe i na bieliznę, gotowe ubiory i t. d. z warmiemiem odesłania z powrotem, gdyby się towar nie podobał. Towary sprzedajemy na dogodne spłaty miesięcznie od **zł. 10.** Żądajcie cennika bezpłatnie. (26851)  
ŁÓDZKI EKSPORT WŁÓKIENNICZY, ŁÓDŹ II., Piotrkowska 37.

**SZLIFOWANIE CYLINDRÓW**  
najnowocześniejszej i najdokładniejszej szlifowni w całej Polsce.  
**Autoarma Bydgoszcz** Śniadeckich 45, telefon 18-24.



**Motory elektryczne**  
sprzedaż, kupno, zamiana i dzierżawa.  
**Stockmann & Bloy, Gdańsk, Schäferei 16**

**Sprostowanie.**  
Nieprawdą jest jakoby ostrzeżenie p. Kazimierza Figurskiego polegało na prawdzie o do realności mojej przy ul. Gdańskiej 71.  
Natomiasz prawdą jest, że p. Figurski sprzedał realność przed 10-ciu laty w dniu 12. 3. 20 r. u notariusza Wierzbickiego p. Dużyńskiego Władysławowi za cenę 375.000 mk. i całą cenę kupna otrzymał. Realność powyższą kupiłem od p. Dużyńskiego dnia 27. 10. 26 r. u notariusza dr. Jagielskiego w Poznaniu i całkowicie eme kupna zapłaciłem. Powyższą sprzedaż następnie czterema oddzielnymi aktami notaryjnymi p. Figurski potwierdził i zrzekł się wszelkich pretensji do wspomnianej realności.  
Jest prawdą, że p. Figurski dwukrotnie wnosil skargę do Sądu, a ostatnio Sąd Okręgowy w Bydgoszczy uchwałę z dnia 4. 10. 26 r. u notariusza dr. Jagielskiego p. Figurskiego do mej realności jako nieuzasadnione, zruśnione i pociągnięte.  
Za oszczerstwa p. Figurskiego i szantażowanie mnie jego rzekomymi pretensjami sprawę skierowałem do Prokuratury a za wymuszenie i oszczerstwa do Sądu.  
**Jan Szudarek** właściciel domu Gdańska 71. (27236)

Z dniem 20. X. br. przy ul. Śniadeckich 45 tel. 11-74 otworzyłem  
**Warsztaty elektrotechniczne**  
Specjalność: nawijanie generatorów, motorów, transformatorów, starterów i t. p. nawinięć. - Naprawa wszelkich aparatów.  
Wykonanie fachowe - ceny niskie.  
**Sprzedaż motorów i transformatorów.**  
26762) Z poważaniem Fr. Wakowski

Wielki wybór  
**PIANIN**  
  
w doskonałym gatunku poleca  
**B. Sommerfeld**  
Największa w Polsce fabryka pianin  
**BYDGOSZCZ**  
ul. Śniadeckich 56 - tel. 883 i 458  
Filja: **GDĄSK, Hundegasse 112**  
Filja: **GRUDZIĄDZ, ulica Groblowa 4**  
Dostawca Państw. Konserwatorium Muzycznego w Katowicach 28975

Z wielką przyjemnością zapoznałem się z pianinami polskiego wyrobu marki „Sommerfeld“ z Bydgoszczy. Pianina te posiadają ton pełny i szlachetny a mechanizm jest zupełnie zadawalniający. Zastępują więc na poparcie szeroki sfer polskiego społeczeństwa.  
(-) Artur Rubinstein.

**E. KARPOWICZ**  
Bydgoszcz, ul. Długa 66, nar. Podwale, tel. 899.  
Poleca: palta i garnitury męskie oraz okrycia damskie, materiały na garnitury i palta męskie i damskie, bieliznę ciepłą, swetry, płótna, barehany i obuwie.  
Za gotówkę i na spłaty. (26189)

**PIECE**  
w rozmaitych gatunkach tylko wyrobu krajowego  
poleca po przystępnych cenach  
**Fa. JULJ. MUSOLFF**  
Tow. z ogr. poręką (23397)  
ul. Gdańska 5 BYDGOSZCZ Tel. 26 i 1650


**Mechaniczna stolarnia Józef Eken i Syn**  
Bydgoszcz, Ślaska 3  
wykonuje wszelkie prace w zakresie stolarstwa.  
Specjalność: pokoje stolowe i męskie w pierwszorzędem wykonaniu. (10628)  
Przyjmujemy wszelkie obróbki drzewa.

**ZASTĘPCA**  
posiadający własny samochód względnie powózkę który zabieraby dla klientów wiejskiej dobry atrykut, poszukiwany. Możliwość wysokiego zarobku. Zgłoszenia tylko dzielnymi i rzukich panów (jub firm) z podaniem dotychczasowej działalności oraz referencji nadsyłać do Biura Ogłoszeń „DEVERA“, Gdańsk pod „Nr. 527“. (27358)

**Samochód „Ford“**  
dobrze utrzymany i ogumiony, gotowy do ruchu za cenę zł. 1.150.— na sprzedaż.  
**E. Stadie - Automobile, Bydgoszcz**  
Gdańska 160. Tel. 1602 i 2163. (27329)

**Limuzyna „Morris“**  
bardzo dobrze utrzymana tanio na sprzedaż.  
**E. Stadie - Automobile, Bydgoszcz**  
Gdańska 160. Tel. 1602 i 2163. (27330)

**Chcesz milion złotych?...**  
— — — kup nasz szczęśliwy los w Kolekturze  
**Śląski Dom Handlowy**  
Katowice, ul. św. Jana 11.  
Pomimo zwiększenia wygranych, a mianowicie do  
**zł. 1.000.000.—**  
.. 400.000.— (27410)  
.. 300.000.—  
.. 200.000.— it. d.  
cena losów pozostała niezmienną i wynosi  
**1/1 los zł 40.— 1/2 losu zł 20.— 1/4 losu zł 10.—**  
**Ciągnięcie I. kl. już dnia 18 i 20 listopada br.**  
..... Tu wyciąć i przesłać w kopercie .....  
**Do Kolektury Śląski Dom Handlowy Katowice św. Jana 11**  
Niniejszem zamawiam ..... całych losów po zł 40,— ..... połówek po zł 20,— ..... ćwiartek po zł 10.— Należność zł. .... uiszczę natychmiast po otrzymaniu losów blankietem P. K. O. na Nr. 300 649 przez W. P. załączonym — — — — —  
Imię i nazwisko: .....  
Adres dokładny: .....

„Własna osada“  
  
**Udzielamy bezprocentowych pożyczek na budowę i na spłatę hipoteki!**  
Potrzebny własny kapitał 10—15% od kwoty pożyczkowej, który oszczędzić można w małych ratach (1913) miesięcznych, amortyzacja 6—8%  
**„HACEGE“ e. G. m. b. H. Gdańsk, Hansaplatz 2b.**  
Informacyj udziela: W. Biehler, Bydgoszcz, Marsz. Focha 23/25

**!! Tanio z własnej pracowni !!**  
Eleganckie  
**Plaszcze damskie, plaszcze męskie, plaszcze dziecięce**  
**Ubrania męskie i chłopięce - Kapelusze damskie duży wybór**  
Wszelkie towary z metra **firany, kapy** i inne.  
Firma Chrześcijańska! (22242) Firma Chrześcijańska!  
**Anna Dorożyńska, Bydgoszcz, ul. Długa 32.**

**Tartak Zimnewody**  
Gustaw Kobelt  
Toruńska 48, Tel. 2148  
dostarcza jako specjalność:  
**suche deski podłogowe**  
heblowane i szpundowane oraz wszelki tarty materiał budowlany i stolarski. 15107

**Obrazy, lustra**  
najlepiej, najtaniej kupuje się za gotówkę i na raty w firmie 24222  
**Józef Mruk, Bydgoszcz**  
Długa 51, w podwórzu  
Także szklarnia, oprawa obrazów i luster

**Kafle**  
przedniejszego gatunku, białe, brązowe, zielone i niebieskie poleca po cenach przystępnych 23292  
**„Impregnacja“ Bydgoszcz**  
składnica  
**Chodkiewicz 8-18**  
tel. 1300 i fabryka Nakło tel. 58.

**Bawelne drzewna**  
oddadzą każdą ilość bardzo tanio (26848)  
**Bracia Schlieper**  
Bydgoszcz  
ul. Gdańska nr. 99.  
Telefon 306 i 361.

**FUTRA** męskie skunksy i jonaty okazjnie na sprzedaż  
**w WZOROWEJ PRACOWNI FUTER**  
Bydgoszcz, ulica Dworcowa nr. 91, I ptr.

**Sadzonki leśne i drzewa owocowe**  
poleca (25237)  
**Szkółka Leśna Bracia Kunca, Sepólno**  
Stary Rynek 8-9. Tel. 43.  
Cenniki wysyła się bezpłatnie.

**Na raty**  
miesięcznie **EXPRESS 20 zł.**  
  
**Kromczyński, Poznań**  
Aleje Marcinkowskiego 5.  
Agenci do sprzedaży maszyna do szycia potrzebni.

**pianina**  
poleca z gwarancją  
**B. Sommerfeld**  
14080 Bydgoszcz  
ul. Śniadeckich 56.  
**Obelge**  
rzuconą na pana Stanisława i żonę jego panią Marię z Rejterów zamieszkałych w Bydgoszczy, Plac Piastowski 12 z. Zalem cofam i serdecznie przepraszam. (27.23)  
**Franciszka Wesolowska**  
Okolo, Staro Szkoła 13.  
Za zgodność: Gierszewski sędzia polubowy.

**Zywa reklama niezawodny środek**  
Na Pow. W. K. w Poznaniu demonstrował się ten chłopiec, u którego pół twarzy w pigiach, wargach itp., zaś druga połowa odświeżona kremem „Halina“ i zupełnie czysta — żądać w aptekach i drogerjach Perf. — W razie braku 19261  
**„Pharmachemia“**  
Bydgoszcz wskaże adres lub wysłać pocztą zł. 2.50, próbny 1.00 złoty.



**Drzewa owocowe**  
wszelkiego rodzaju, krzewy owocowe, róże, drzewa i krzewy ozdobne, krzewy na żywopłoty, sadzonki truskawek, szparagowe i t. d. poleca (27072)  
**Robert Bübme T. z o. p.**  
Bydgoszcz, ul. Jagiełłowska 59  
Tel. 42.  
Cennik na życzenie.

**Niniejsze kasy kontrolne**  
również stare modele poszukiwane. Oferty z podaniem numeru, ceny oraz dokładnego adresu uprasza się do (27346)  
**Schleuning, Gdańsk**  
Breitgasse 17.



**Wyciągi!**

Szczęście i dobrobyt przez  
**LOSY I. klasy 22. Polskiej Państwowej Loterii Klasowej.**

Główna wygrana **1.000.000 zł**  
oprócz tego 23 premii wygranych po złotych 400.000, 200.000, 100.000, 75.000 itd., ogólnie 105.000 wygranych na **32.000.000 zł.**

Ciągnięcie już dnia 18 i 20 listopada 1930.

1/4 los 10.—      1/2 los 20.—      1/1 los 40.—

Kolektury moje — dzięki wyjątkowemu szczęściu — cieszą się w całej Polsce nadzwyczajnym powodzeniem, więc kup natychmiast losy szczęścia do I. kl. Polskiej Państw. Lot. Kl. w najszybszej Kolekturze

**JULJANA LANGERA, Poznań**      Centrala: Wielka 5. Oddział: Fredry 3.

Telefon 16-37. P. K. O. 212475.  
WARSZAWA, Dworzec główny, GDYŃA, Staromiejska.  
Zamówienia załatwia się odwrotną pocztą. (27507)

W tem miejscu wyciąg:  
**Zamówienie.**

Niniejszem zamawiam do I. kl. 22. Polskiej Loterii Państwowej

..... 1/4 los po 10.— zł  
..... 1/2 los po 20.— zł  
..... 1/1 los po 40.— zł

Należytość uiszczyć natychmiast po otrzymaniu losów blankietem nadawczym P. K. O. 212475 przez firmę załączonym.

Imię i nazwisko .....

Dokładny adres: .....

**Wyciągi!**

**POLECENIA**

**Obrońca**  
prywatny załatwia wszelkie spory procesowe administracyjne, koncesyjne, wekslowe, podatkowe, reklamacyjne, wnioski udziela porady prawnej. I. Wojciechowski, ul. Dworcowa nr. 31 b. tel. 2042. (16028)

**Za darmo**  
u nas nic niema. Ceny nasze natomiast bezkonkurencyjne. Żądajcie cen i kł. „Dobrobyt“ Toruń Franciszkańska 11. 27504

**W całej**  
Bydgoszczy i nawet w okolicy mówią, że obuwie u Smolarka najtaniej kupią. Smolarek przy Wełnianym Rynku pod firmą „Postęp“. (27478)

**Jankowski**  
długoletni krójeży w poważnych firmach, ostatnio w firmie B. Cyrus. Wykonuje pierwszorzędną garderobę damską i męską pod gwarancją dobrego kroju i leżenia po cenach umiarkowanych. Sienkiewicza 11 a, I piętro. 16058

**Krawcowa**  
przyjmuje suknie, płaszcze, kostiumy, przeróbki w domu pod maszyną także na majątki. Jankowska, ul. Mazowiecka 10, I. (27452)

**Prace**  
zdunskie wykonuje tanio. Suchowski, pod Blankami 18, podw. (27263)

**Ostrza**  
brzytwy, nożycki, żyłki. J. Switalski, Poznańska 6. 27459

**SPRZEDAŻE**

**Panów**  
pań natychmiast poszukuję do wykszolenia w doborowej pracy zewnętrznej. Warunek dobra wymowa i odpowiednia prezencja. Wyszukanie bezpłatne, posada stała. Zgł. osobiste z dokumentami w poniedziałek i wtorek od 10—1 i 3—6. Gdańska nr. 124, parter. (16058)

**Dom**  
z ogrodem owocowym w Trzemesznie 8 pokoi 2 kuchnie, bez długu, w głównej ulicy na sprzedaż. 4 pokoje i kuchnia wolne. Cena 14.000 złotych. Zgł. Barylski Gniezno, Rybna 15. 27494

**200 domów**  
w Bydgoszczy, dobrze się rentujących, bardzo okazjnie na sprzedaż poleca Westfalewski, Dworcowa nr. 17, tel. 698. 27487

**400 majątków**  
ziemskich bardzo okazjnie sprzedaje Najpoważniejsza Agentura Dóbr „Polonia“ Bydgoszcz, ul. Dworcowa 17, tel. 698. 27486

**Bacznosc!**

(27483)  
Nadzwyczajna okazja! Sprzedaz 120 morg buraczanej ziemi, w tem 12 morg łąki, śliczny ogród owocowy, budynki murowane, twardo kryte, z żywym i martwym inwentarzem. Cena 29.000, wpłata podług umowy lub wydzierżawie. Do objęcia potrzeba 8.000. 45 morg buraczanej ziemi 4 morgi łąki, budynki murowane i twardo kryte, 2 domy mieszkalne z inwentarzem żywym i martwym. Cena 23.000, wpłaty 11.000 sprzedaje Biuro Wygoda ul. Nakielska 11. Szubin, J. Wróblewski.

**Okazja.**  
W Inowrocławiu 83 morg ziemi ogrodowej z ładnym domem, murowanymi zabudowaniami, cegielnią, kompletny inwentarz korzystnie na sprzedaż w całości lub częściowo na ogrodnictwo i place budowlane. Zgłoszenia do biura „Informator“, Inowrocław, Jakóba 12. Tamże wielki wybór kamienia, wil, interesów handlowych. (27479)

**Młyn**  
z powodu objęcia mego gospodarstwa sprzedam tanio (bez maszyn) oraz pianino. Ul. Kraszewskiego, Okole. 27456

**Skład**  
towarów krótkich dobrze zaprowadzony w Bydgoszczy z mieszkaniem i pokojem i kuchnią jest na sprzedaż, położenie najlepsze, egzystencja zapewniona. Do objęcia potrzeba około 5000 zł gotówki. Pisemne zgłosz. do Dzien. Bydg. pod „Skład Towarów“. 27457

**Kolonjalke** (27460)  
dobrze zaprowadzoną sprzedam. Łokietka 123.

**Skład**  
sprzętów kuchennych z towarem na sprzedaż. Dworcowa 75. (27261)

**Z powodu**  
innego zajęcia sprzedam skład kolonjalny z towarem, 2 pokoje z kuchnią w d. obrem położeniu. Wiad. filja Dz. Bydg. (27509)

**Meble**  
Modna jadalka tanio na sprzedaż. A. Czechowski, Nakielska 10a. (27455)

**Dom**  
skład kolonjalny, w rynku, w mieście powiatowym sprzedam lub zamienię na gospodarstwo lub oberżę z rolą. Oferty do Dzien. Bydg. pod „15“. (27484)

**Zakład**  
fryzjerski na dogodnych warunkach sprzedam. Wiadomość w Dzien. Bydgoskim. 16057

**Motocykl**  
ang. Triumph w dobrym stanie tanio na sprzedaż. Łokietka 119. (27264)

**Piekarnia**

wraz z składem kolonjalnym w pełnym biegu, dobrze zaprowadzonym, przy rynku 3 pokojowym mieszkaniem z powodu choroby jest zaraz na sprzedaż. Cz. Żywiłowski, w Łabiszynie. 27503

**Opny** (27413)  
nowe, za poł ceny, równe rozmiary sprzedam. Nowodworska 13, tel. 2206.

**Samochód**  
osobowy za 500 zł gotowy do jazdy sprzedam. Gdańska 71. (27475)

**Wózek**  
dziecięcy na paskach sprzedam. Ks. Skorupki nr. 14, I ptr. (27257)

**Rasowe** (27508)  
młode wilezki sprzedam tanio. Leszczyńskiego 16.

**KUPNA**

**Motor**  
25—40 konny na gaz kupię. Of. pod „Hille“ do Dz. Bydg. (27269)

**Psa** (16046)  
wilka złego, młodego kupię. Pogoń, Dworcowa 80.

**POSADY WOLNE**

**Dziewczyna**  
uczciwa, wzorowa, młoda znająca wszelką pracę domową potrzebną od l. II. Zgłosz. przedpł. Sienkiewicza 56, II. (27477)

**Fryzjerka**  
manikurzystka, tylko zdolna siła, potrzebna zaraz. Wiśniewski, Chelmsza Rynek 14. (27495)

**Służąca** (27480)  
samodzielną z dobrem gotowaniem i praniem dla jednej pani potrzebna. Pościel własna. Świadectwa wymagane. Zgł. Gdańska 159, III ptr. pr.

**POSADY POSZUKUJĄ**

**Przyjezdna**  
rutynowana krawcowa polecana się poza dom. Of. do filji Dz. „Przyjezdna“. 16040

**DZIERŻAWY**

**Obszerne** (27485)  
ubikacje nadające się na biuro lub składnicę hurtową przy ul. Długiej. Wiad. Jagiellońska 62, II.

**2 składy**  
po 3 pokoje z kuchnią do wydzierżawienia wprost od właściciela. Lewandowski Toruń, Chelmińska - Szosa nr. 46. 27504

**Wydzierżawie**  
dom z trypokojowym mieszkaniem i 4 morgi ziemi korzystnie w Bydgoszczy. Redman, ulica Jasna nr. 19. 27259

**Wyciągi Zachowań!**

# Wezwanie!

Niezliczone choroby włosów, rozmożyły się bardzo silnie, zwłaszcza w ostatnich latach u mężczyzn, kobiet i dzieci i zagrażają często niebezpieczną nie wywołując żadnych bólów, tej najpiękniejszej naturalnej ozdoby człowieka — włosom.

54-letnia praktyka w dziedzinie pielęgnacji włosów zapoznała p. Annę Csillag z tysiącami przypadków, gdzie wskutek nieświadomości lub niedbałości już od dzieciństwa rozpoczyna się powolne obumieranie korzonków włosowych i wówczas wszelkie zabiegi celem odzyskania włosów są spóźnione.

Te przypadki, które należy przeważnie tłumaczyć nieświadomością danych osób o istnieniu choroby skłoniły nas, do bezwarunkowo koniecznego środka zapobiegawczego, a mianowicie:

## zupełnie bezpłatnego badania włosów

w nadziei, że każdy dla własnego dobra i w interesie dobra ogółu, gorąco nas w tem poprze! Jeśli więc kto zauważy w swych włosach symptomy choroby jak:

**łupież, wypadanie włosów, (także miejscowe) rozdwanie i łamanie się włosów, koltonienie, przetłuszczenie lub wysuszenie włosów, powolne lub za cienne odrastanie włosów, przedwczesne siwienie i t. d.**

to wówczas jest jeszcze czas, przeszkodzić dalszemu rozwojowi, tej częstokroć jeszcze nierozwiniętej chorobie i jej zapobiec.

Wszystko co powinniście uczynić, to wypełnić dokładnie zamieszczony poniżej kwestionariusz i przelać go wraz z próbką włosów, do naszego laboratorium. Badanie włosów jakoteż przesłanie wyniku badania jest **bezpłatne i bez zobowiązania.**



# 1000 złotych

Nazwisko .....

Adres .....

Zawód .....

Wiek .....

Czy cierpi pan(i) na wypadanie włosów? .....

Czy ma pan(i) łupież? .....

Czy włos pana(i) jest suchy, czy tłusty? .....

Czy skóra głowy jest wrażliwa? .....

Czy w ostatnim czasie przebył pan(i) jakie choroby? .....

Jeżeli tak, jakie? .....

Czem pielęgnuje pan(i) włosy? .....

Czy ma pan(i) fryzurę chłopięcą, czy długie włosy? .....

Czy włosy pana(i) są rzadkie lub gęste? .....

Czy cierpi pan(i) bóle głowy? .....

(Załączyć 25 gr w znaczkach pocztowych na odpowiedź). 321

daje Anna Csillag temu, który pierwszy udowodni, że musiał zapłacić lub w inny sposób uiścić się za badanie swych włosów. Nie wahajcie się więc w przekonaniu, że to Wam jest niepotrzebne lub że ktoś Was wykorzysta. Każdy musi się upewnić o stanie zdrowia swych włosów, **zanim będzie zapóźno.** Uważajcie z wczesna na włosy Waszych dzieci, bo nie istnieje dziedziczność łysienia, lecz tylko zaniedbanie. Siwizna nie jest nwarunkowana wiekiem: Pani Anna Csillag mając 77 lat, posiada jeszcze swe bujne blond włosy! Ten kwestionariusz lub jego odpis należy sumiennie we wszystkich punktach dokładnie wypełnić i wraz z kilkoma w ostatnich czasach wyczesanymi włosami wysłać, w celu zupełnie bezpłatnego zbadania, przyczem zobowiązuję się do zachowania **zupełnej dyskrecji.**

## ANNA CSILLAG

### KRAKÓW

WIELOPOLE 5/321

27348)

**Ogród**  
4 morgowy owocowo-warzywny mieszkanie przy należne wydzierżawi Plucieński Toruń, Lubicka 28. 275 3

**MIESZKANIA**

**Dwa**  
pokoje z kuchnią do wynajęcia. Kurowska, Nowodworska 40. (27512)

**Wynajem** (27476)  
dwa pokoje z kuchnią z meblami małżeństwa. Łokietka 26, parter prawo.

**Mieszkanie**  
3—4 pokój szukam wprost od gospodarza, czynsz zgóry za rok lub dwa. Zgł. prosię filja Dz. dla „Właściciela domu“. (16062)

**Mieszkanie**  
2 pok. kuchnia odda Donaj Dworcowa 69, od 2—4 po południu. 27488

**Mieszkanie**  
3 do 4 pokojowe z komfortem poszukuję. Czynsz płacę zgóry według umowy. Of. pod „Gotówkę“ do Dz. Bydg. 27488

**Mieszkanie.** (27481)  
Kto wypożyczy 13.000 zł otrzyma wolne utrzymanie na folwarku i wszelkie dogodności, pielęgnacja. Gwarancja zupełna, procent. Łask zgłoszenia „Mieszkanie“ do Dz. Bydg.

**POKOJE**

**Pokój**  
umebl. do wynajęcia. Wysocka nr. 6. 27256

**Pokój**  
umeblow., światło elektr., osobne wejście, dla dwóch panów lub pań do wynajęcia. Art. Grottera 5, II lewo. (27260)

**Duży**  
słoneczny pokój z utrzymaniem lub stancja dla młodzieży. Śniadeckich 52 II p. prawo. (27266)

**Dwa**  
pokoje razem wzgl. pojedynczo do wynajęcia. Dworcowa 18c, III ptr. prawo. 16041

**Pokój** (27268)  
dobrze umebl. wynajem. Kordeckiego 15, parter.

**Pokoju**  
umeblowanego w centrum miasta z niekrepującym wejściem dla inteligentnego pana poszukuję. Zgłoszenia do Dzien. Bydg. pod „C. D.“ 27442

**Pokój**  
dla lepszego pana, ładnie umeblowany do oddania u samotnej starszej pani w śródmieściu. Sienkiewicza 53, II lewo, S. Czechowska. 27258

**Pokój**  
umebl. z użytkowaniem kuchni lub bez oddam. Urogory 21. (27474)

**2 pokoje** (27265)  
duże z oddzielnym wejściem, front I ptr. na biuro ewtl. pojedynczo umebl. zaraz wynajem. Długa 8.

**Dwa**  
pokoje umeblowane z osobnym wejściem do wynajęcia. Sienkiewicza 46, II ptr. prawo. (16030)

**Pokój**  
dobrze umebl. do wynajęcia. Zgł. ul. Florjana 1 II prawo. (27441)

**Pokój**  
Dolina 24, parter. (27272)

**Pokój**  
do wynajęcia. Lubelska 8, I ptr. prawo. 27451

**Stancja** 16023  
dla uczennicy, fortepjan Świętojańska 13, I. lewo.

**RÓŻNE**

**Pani**  
inteligentna, przystojna lat 30 szuka z powodu separacji towarzysza życia w charakterze gosposi i t. p. Filja Dz. Bydg. Toruń, pod „Momento“. 27498

**Poszukuje**  
20 000 zł na I hipotekę. Dajacemu mogę oddać 4 pokojowe mieszkanie położone w centrum miasta. Oferty do Dz. Bydg. pod „Centrum“. 27271

**MATRYMONJALNE**

**Szukam** (27482)  
urodnej, zgrabnej, przystojnej pani, do trzydziestki, celem ożenku, z odpowiednim do jej wymagań majątkiem. Dyskrecje gwarantuję honorem. Oferty do Dzien. Bydg. pod „Kontent“.

**Kawaler**  
lat 26 brunet, rzemieślnik zapozna pnią do lat 22. Of. filja Dz. Bydg. Toruń, pod „Brunet“. 27513

**Ziemiarka** (27262)  
lat 22, jasno blondynka, wysokiego wzrostu, bardzo przystojna, porządna, gospodarna, poszukuje z braku znajomości pana do lat 32, również przystojnego, dobrego charakteru bez nałogów. Panowie na wyższym stanowisku państwowym, lub posiadający własne przedsiębiorstwo. Oferty prosię tylko z fotografią do Dz. Bydg., Grudziądz pod „Posag zapewniony“.



**Kupiec**  
lat 26, posiadający własny sklep, inteligentny, szuka z powodu separacji, towarzyski życia, posiadającej inteligencję, humor, pieniądze i t. p., na dalszą drogę żywota. Of. filja Dz. Bydg. Toruń, pod „Wielkopolanin“. (27497)



# COGNAC BISQUIT DUBOUCHÉ



27361

## POLECENIA

**Defektywno** (15980) wywiadowcze biuro „Argus” Bydgoszcz, Pomorska 67. Wywiady, informacje, obserwacje, materiały procesowy, rozwody i alimentowy. Dyskrecja zapewniona. Podzielanie pisemne.

## MEBLE

Najtańsze źródło zakupu w wielkim wyborze kompletnych pod gwarancją deb.: jadalni, sypialni pokoi męskich, kuchni oraz mebli pojedynczych, także wyściełane solidnego wykonania własnych warsztatów na dogodnych warunkach tylko u **Ignacego Grajnera, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 8, telefon 1921.** 9574

**Futra** najsolidniej, najładniej i najtańiej wykonuje chrześcijanin, popularny w Bydgoszczy fachowiec Stanisław Rudak, Dworcowa 64. 16012

**Najtańiej** zakupisz wszelkie artykuły sportowe, śniegowe damskie, męskie, dziecięce, zabawki, wyroby stalowe. Długa 50, tel. 948. (27430)

**Mebel** w każdej cenie, pokoje męskie, sypialnie, kuchnie, krzesła wiedeńskie. **H. Schmidke, Szpitalna 6.** — Czysta praca, akuratna dostawa, dogodne warunki spłaty. (3294)

**Fotografia** legitymacyjna 1 zł, 12 amerykańskich 4 poży 2 zł, pocztówka 1 zł poleca „Wiol”, Marszałka Focha nr. 40. 16051

**Ważne!** Najbardziej zniszczona garderoba czyści, reperuje starannie, najtańiej „Ekonomia”, Dra Emila Warmińskiego 15. (16027)

## SPRZEDAŻE

**Sprzedam** dom parterowy z oficyną, składem za 22.000, wpłaty 12.000, w tem wolne mieszkanie, skład, dochód miesięczny 220. Oferty do filii Dzien. Bydg. pod „Dom”. (15995)

**Sprzedam** lub zamienię z powodu starości oberżę z kolonjalką, sala, 5 pokoi, masywne zabudowania, w dobrym punkcie na Kujawach na dom w Bydgoszczy. Chetmińska nr. 19a, Pawlak. 27446

**Zakład** dentystyczny, zaprowadzony od 16 lat, na jednej z głównych ulic Bydgoszczy zaraz na sprzedaż. Oferty pod B. F. 100 do filii Dzien. Bydg. (16001)

**Oddam** półdarmo modniarstwo, towar, urządzenie, mieszkanie, lub dzielnej marszantki, która umie prowadzić. Oferty do filii Dzien. Bydg. Grudziąd pod „Modniarstwo”. (27424)

**Kiosk** gazetowy dobrze zaprowadzony na sprzedaż. Wiadomość, Bydgoszcz Dworcowa 1a. (16044)

**Skład** przy ul. Gdańskiej najlepsze położenie nadający się na każdą branżę zaraz na sprzedaż. Oferty pod „Gdańska” do filii Dzien. Bydg. (16038)

**Zamienię** (16063) gospodarstwo 90 morgów, przy mieście, linie na dom, na dzierżawę większą lub interes, wartości 25.000 zł. Krzesińska, Pawłówek - Bydgoszcz.

**Kamienie** komfortowe, gospodarstwa, młyny, cegielnie sprzedam Biuro Centralne Dworcowa 69. (16000)

**Restauracje** z mieszkaniem, śródmieście sprzedam tanio. Adres filii Dzien. Bydg. 16002

**Dom** 7 ubikacji, ogród sprzedam. Gołębia 105. (27398)

**Skład** na Gdańskiej z urządzeniem 1.500 zł. Adr. wskaże filja Dzien. Bydg. (16061)

**Maszyna** (27433) krawiecka tanio na sprzedaż. Komis ul. Wąska.

**Wóz** handlowy sprzedam. Długa 33, Wojtanowski. (27419)

**9 garniturów** noży i wideł, mało używane, nikiel, alpaka tanio na sprzedaż. Przurzeze 9, I piętro. 16013

**Maszyna** do pisania sprzedam okazyjnie. Warmińskiego 5, II piętro. 16011

**Piec** kaflowy „majolika” korzystnie sprzedam. Długa 5, właścicielka. (15912)

**Pończoszarkę** okrągłą Rekord prawie nowa, sprzedam za 300 zł gotówką, Bednarkowa. Chojnice, Gdańska 11. 27292

**Damską** maszynę Singera sprzedam. Długa 8, I piętro. 27253

**Skrzydło** (27254) krótkie na sprzedaż. Michalski, Kordeckiego 15.

**Lustro** sprzedam tanio. Zgł. Kujawska 13a, I p. (16025)

**Wyjątkowa** okazja! Mam na sprzedaż kilka tysięcy drzewek owocowych tj.śliwek różnego gatunku, po cenach konkurencyjnych. Spieszne zgłoszenia dopóki zapas starczy. Spacer, Bydgoszcz, Dąbrowskiego nr. 10. (27397)

**Sprzedam** fortepian, czarny. wiedeński, Sienkiewicza 57, I piętro lewo. 16052

**2 pary** walcy podwójnych, nowych nieużywanych firmy „Iiipkow” sprzedam tanio Makowski, Blewo, poczta Dzwierzno, powiat Wąbrzeźno. 27499

**Na sprzedaż** powózka z koniem. Kwiatowa 2. 16056

**Wielokrajek** (Flaschenzug) sprzedam Nowak, Hetmańska nr. 7. (16035)

**Prosięta** na sprzedaż. Lenartowicza 14. (27428)

**Prosięta** zdrowe sprzedam Winklarz, Bielicka 36. 27435

## KUPNA

**Kupię** plac budowlany 1000 do 1200 m. kw. Zgł. pod „Plac” filja Dzien. Bydg. (15987)

**Kupię** kamienie za gotówkę lub przy wpłacie do 80.000 zł. Warunek: centrum, dochodowa, nowoczesna. Wyczerpujące oferty do filii Dzien. Bydg. pod „Nr. 20”. 15989

**Szukam** motor benzynowy 4 do 6 P.S. E. Sieg, Czerny (Pomorze). (15926)

**Kupię** parcele. Of. do Dzien. Bydg. pod „P. S.” (27443)

**Kupię** (27447) natychmiast używaną kuchnię westfalską. Zgłoszenia Tarkowski, Sw. Florjana 6. (16019)

## POSADY WOLNE

**Do** (26116) działo premjowo-pożyczkowego zaangażuje poważny Bank kilku panów i pań w charakterze zastępców. Wynagrodzenie prowizyjne po okresie próbnym pensja. Fachowość zbyteczna gdyż wszystkich bezpłatnie polecamy. Szybkie zgłoszenia Lwów, skrytka 271.

**Inteligentne** panie wymowne z dobrą reprezentacją, przyjmujemy do łatwego podróżywania na artykuły pierwszej potrzeby. Zdolnym gwarantujemy stałą i dobrą pensję i awans. Wyższe wykształcenie na miejscu. Zgł. w poniedziałek i wtorek od 10-12 i 4-7 z dokumentami, ul. Bernadyńska 10, I p. prawo.

**Pomocnik** ogrodnicy z 2000 zł kaucji do nowego przedsiębiorstwa ogrodniczego jako wspólnik zaraz poszukiwany. Of. pod „Ogrodniczy” filja Dzien. Bydg. (16007)

**50%** 27500 zarobią odsprzedawcy. Zadzajcie cennik „Dobrobyt” Toruń Franciszkańska 11.

**Poszukuje** fryzjera na stałe damskomęskie, dobrego ondulatora żelazkowo-wodnego od 1. XI. 30. Zgł. z podaniem warunków. Łuczkiwicz, Gdynia, Staromiejska. (27282)

**Dzielnicy** stolarzy na budowę karoserji poszukuję. Gdzie? wskaże Dzien. Bydg. (27444)

**Ekspedjentka** do składu rzeźniczego potrzebna od 1. XI. lub 15. XI. L. Słomiński, ul. Dworcowa 7. (16032)

**Bufetowa** z kaucją 1000 zł potrzebna do małej restauracji. Oferty „A. S.” filja Dzien. (15981)

**Potrzebna** prasowaczka. Gdańska 107, u p. Pościńskiej. (27420)

**Elewka** mająca szczerą chęć wyuczenia się wszelkich prac idących w zakres gospodarstwa wiejskiego oraz zdrowotnej kuchni, może się zgłosić. Pierwsz. ma panienka z dobrymi zaświadczeniami szkolnymi. Zgłosz. do filii Dzien. Bydg. pod „Elewka”. 15983

**Potrzebna** od 1-go dziewczyna skromna do wszelkich prac domowych i do dziecka. Zgłoszenia do filii Dzien. Bydg. pod „Dziewczyna”. 16059

**Wyrczycielka** doświadczona w gotowaniu, wypiekaniu, zaprawianiu i prasowaniu potrzebna od 1 listopada br. Oferty z świadectwami i fotografią proszę nadesłać pod „K. S.” do Dzien. 27023

**Uczennice** poszukuje do szycia sukien i płaszczy zaraz. Kujawska 19. (27405)

**Służąca** potrzebna zaraz. Długa 6, Korecka. (16009)

**Młodsze** dziewczynki potrzebne do lekkiej pracy. Kłosiński, Dworcowa 66. (16037)

**Służąca** potrzebna zaraz. Kujawska 126. (27439)

**Dziewczyna** do restauracji potrzebna. Herm. Franko 8. (16003)

**Służąca** do dziecka i prac domowych potrzebna. Zgłoszenia Tarkowski, Sw. Florjana 6. (16019)

**Uczeń** (27250) stolarski potrzebny, ul. Grunwaldzka 142, II p.

**Uczeń** uczciwych rodziców potrzebny. Mistrz kotlarski Hetmańska 7. (16043)

**POSADY POSZUKUJĄ**

**Dziewczyna** która dobrze gotuje poszukuje posady. Zgłoszenia ul. Gdańska 149. Okoniewska. (15990)

**Szukam** nauki w tapicerni. Zgł. do Dzien. Bydg. pod „Przyuczony”. (27406)

**Inwalida** (27440) rentowy, 50 lat, szuka taniej, lekkiej pracy. Do Dzien. Bydg. pod „Samotny”. 16049

**Samodzielna** księżkowa z wykształceniem gimnazjal. i Szkołą Handlową z 7-letnią praktyką władająca językiem polskim i niemieckim w słowie i piśmie z dobrymi referencjami poszukuje posady. Łaskawe zgłoszenia upraszam pod „Samodzielna K” do Dzien. Bydg. (27400)

**Książkowa** (27399) która także pisze na maszynie i zna prace biurowe poszukuje posady Zgłoszenia skierować do Dzien. Bydg. pod „T. B. H”

**Mistrz** piekarski cukiernik poszukuje posady samodzielnej. Oferty do Dzien. Bydg. Toruń pod „Mistrz”. 27502

**Fryzjerka** która pracowała w większych zakładach fryzjerskich poszukuje posady zaraz. Oferty do Dzien. Bydgoskiego pod „M. M.” (27432)

**Poszukuje** posady do interesu, najchętniej rzeźniczego. Of. pod „Sierota 24” do filii Dzien. Bydg. (15992)

**Krawcowa** (16042) poszukuje posady do szycia w składzie albo jako podręczna lub też na majątek. Zgł. do filii Dzien. Bydg. pod „Krawcowa”.

**Pomocnik** handlowy obeznany z wszelką pracą biurową, szuka jakiegokolwiek bądź posady. Wymagania skromne. Oferty pod „Miejscowość obojętna” do filii Dzien. 16008

**Szofer** mechanik, kawaler z 5-letnią praktyką poszukuje posady. Miejscowość obojętna. Łask. oferty do Dzien. Bydg. pod „Szofer”. (27251)

**Dziewczyna** (27442) z lepszej rodziny poszukuje posady zaraz do wszystkiego. Zgł. Dzien. Bydg. pod „Gotowanie”.

**Radjomonter** poszukuje posady, miejscowość obojętna. Zgłoszenia do Dzien. Bydg. pod „Radjomonter”. 27458

**DZIERŻAWY**

**Skład** (16033) z dużym oknem wystawowym, przyległe 3 ubikacje w najruchliwszym miejscu ulicy Dworcowej wprost od gospodarza zaraz do wynajęcia. Zgł. L. Słomiński, Dworcowa 7.

**Skład** z urządzeniem i mieszkaniem w Rynku wydzierżawię, rocznie 700 zł. A. Reinlein, Solec Kujawski Rynek 5. (16015)

**Skład** (27402) kolonialny dobrze zaprowadzony z towarem lub bez na przedmieściu na bardzo dogodnych warunkach z powodu przejęcia większego przedsiębiorstwa zaraz do wydzierżawienia. Oferty do Dzien. Bydg. pod „Skład 29”.

**Ubikacji** małej lub pokoiu w okolicy Zbożowego Rynku na warsztat poszukuję. Oferty do Dzien. Bydg. pod „Małej”. (27434)

**MIESZKANIA**

**Mieszkanie** 2 pokoje z kuchnią poszukuje inteligentne bezdzietne małżeństwo zaraz wprost od gospodarza, czynsz za pół roku zgóry. Zgłoszenia filja Dzien. Bydg. pod „Inteligentne”. (15993)

**Mieszkania** 2 pokoje z kuchnią, 1 pokój z kuchnią oddam, gospodarz. Biuro Pogoń, Dworcowa 80. 16049

**Mieszkanie** 4 pokoje, kuchnia, łazienka, służbowy zaraz do wynajęcia. Wiadomość Sielanka 1. (15985)

**Oddam** 3 pokoje z kuchnią kto pożyczycy 6 tysięcy zł na dogodnych warunkach. Jackowskiego 15, właściciel. (27418)

**Największy** wybór mieszkań „Victoria” Sniadeckich 22. 16054

**Mieszkanie** 3 pokojowe, kuchnia, łazienka, w śródmieściu od gospodarza. Wiadomość filja Dzien. Bydg. (15986)

**Mieszkanie** bez odstępnego. „Przyszłość” Sniadeckich 40. (16021)

**2 pokoje** (27249) z kuchnią korzystnie do wynajęcia. Gołębia 33.

**Mieszkanie** (16031) 5 pokoi duże frontowe III ptr. przy ulicy Dworcowej 57a wprost od gospodarza zaraz do wynajęcia. Zgłoszenia L. Słomiński, Dworcowa nr. 7.

**POKOJE**

**Dwa** umebrowane pokoje, także używane kuchni elektr., obsługa. Bernardyńska 10, II p. prawo. (15982)

**Pokój** ładnie umebrowany, czysty zaraz do wynajęcia. Sniadeckich 41, III lewo. (16018)

**Pokój** z utrzymaniem, wejście osobne. Gdzie wskaże filja Dzien. 16047

**Pokój** (27445) umebrowany, duży, frontowy, kuchnia dla małżeństw, urzędników. Konopna 18.

**Pokój** oddam. Piotra Skargi 6, parter lewo. (16026)

**Pokój** dla 2 osób, można używać kuchnię. Sienkiewicza 57, I p. lewo. (16053)

**Pokój** umebrowany z kuchnią wynajmę. Scieżka 9. (27438)

**Pokoje** umebrowane z gotowaniem lub bez. Toruńska 174. (27267)

**Pokój** umebrowany od 1. XI. Jezuitka 6, II prawo. (16029)

**Pokój** dla 2 panów. Chrobrego nr. 3 I ptr. (16060)

**Pokój** umebrowany z wynajęciem od 1. XI. Kollataja 12, I ptr. prawo. (16039)

**Pokoje** 1-2 umebrowane, oddam pożyczającemu 200 zł. Of. pod „Korzyść” do filii Dzien. Bydg. (27396)

**Pokój** dla 2 panów z dobrem utrzymaniem przy lepszej rodzinie blisko Dz. Bydg. do wynajęcia. Zgł. do Dzien. Bydg. pod „20”. (27407)

**Pokój** umebrowany dla inteligentnego pana zaraz do wynajęcia. Gdańska 134, II piętro lewo. (27408)

**Pokój** umebrowany dla solidnej osoby do wynajęcia. Janicki, Mazowiecka 2. (27403)

**Pokój** duży z osobnym wejściem na parterze od 1. XI. do wynajęcia dla inteligentnego pana. Jackowskiego 37/59. (27404)

**2 pokoje** dobrze umebrowane z urządzeniem kuchni do wynajęcia. Aleje Mickiewicza 1, prawo II piętro. (27429)

**2 pokoje** umebrowane z urządzeniem kuchni. Naruszewicza 1a, parter. 27422

**Tani** pokój dla małżeństwa lub kawalera. Gdańska 117, I ptr. prawo. (27431)

**Pokój** umebrowany na 1-2 osoby osobne wejście. Kościuszki 41, II. prawo. 16010

**Pokój** umebrowany do wynajęcia dla solidnego pana. Bocianowa 46, II ptr. lewo. (16006)

**Pokój** umebrowany do wynajęcia z urządzeniem kuchni lub bez, małżeństwo nie wykluczone. Warszawska 15, Kurkierowicz. 15024

**Pokój** (16034) skromnie umebrowany z osobnym wejściem do wynajęcia. Ul. Paderewskiego 33, wysoki parter.

**Umeblowany** pokój z centr. ogrzewaniem do wynajęcia. Paderewskiego 7, part. I. (16017)

**1-2** (16014) pokoje umebrowane z urządzeniem kuchni do wynajęcia. Chrobrego 19a, III.

**Pokój** umebrowany, frontowy, słoneczny, telefon, łazienka, z utrzymaniem 1 lub 2 panom zaraz lub 1. XI. do wynajęcia. Gdańska 52, I piętro prawo. 16022

**Oddam** (15988) umebrowany jako procent, za wypożyczenie 1.500 zł. Dobre zabezpieczenie, ewentualnie spółka w interesie. Zgł. filja Dzien. pod „1500”.

**2 pokoje** częściowo umebrowane do wynajęcia z urządzeniem kuchni. Promenada 40, II p. lewo. (27316)

**Umeblowany** (27437) pokój z gotowaniem i osobnym wejściem do wynajęcia. Göttele ul. Nowodworska 53a.

**Pokój** wynajmę. Ul. Sw. Trójcy nr. 7, II. lewo. (27322)

**RÓŻNE**

**Obiady** 1.10 zł kolacje od 1.20 polca „Pomorzanka”. Pomorska 47. (15999)

**Obiady** domowe, ceny umiarkowane. Chrobrego 15, parter lewo. (16118)

**Zgubiono** klucze od Jagiellońskiej do Placu Piastowskiego. Oddać w Dzien. Bydg. (16050)

**Zagubiona** książeczkę wojskową na nazwisko Stanisław Włodarka unieważniam. (15927)

**Wypożyczam** samochód ciężarowy. 3 Maja 15, tel. 1185. (16005)

**Wspólnik(czki)** z gotówką około 6.000 zł poszukuję do składu w Bydgoszczy. Ożenek nie wykluczony. Of. upraszam do filii Dzien. Bydg. pod „Argus”. (15997)

**Okazja.** Restauracja hotelowa na prowincji koncesjonowana z powodu rodzinnych stosunków zaraz na sprzedaż lub przyjmę wspólniczkę, gotówka 2.500 zł, reszta dogodne warunki. Zgłosz. pod „Dobrobyt” do Dzien. Bydg. (27392)

**Poszkodowani** wojenni na zdrowiu mogą jeszcze teraz zgłaszać wnioski o rentę inwalidzką. Biuro Porad Wojskow ch, Długa 5. 16015

**Wzywam** p. Ottową do wykupienia swych rzeczy do dnia 1. XI. 30 w przeciwnym razie rzeczy te sprzedam na pokrycie kosztów. J. Wieżowski, Bydgoszcz, Jackowskiego 15/16. (27415)

**Zagubiona** książeczkę wojskową na nazwisko Jan Męczyński unieważniam. (27300)

**Ostrzeżenie!** Ostrzega się przed wynajmowaniem pokoju od p. Bloedow przy ul. Gdańskiej 57 gdyż na to nie zezwalam. Gospodarz. (15991)

**Panią** co wczoraj rano, jechała do Chełmy, złoty włos, czarne oczy, ubrana jasny bercek, jasny płaszcz z szalem wianym na prawem ramieniu, z rozmowy z panem w kurcie skórzanego wyczułem, że jest tancerką, prosiłbym o podanie swego adresu celem bliźszego poznania. Do Dzien. Bydg. pod „Lazynier” (27441)

**MATRYMONJALNE**

**Chcesz** szybko i dobrze wyjść zamaż lub ożenić się? Napisz do najwybitniejszego Biura matrymonjalnego „Przyszłość” w Warszawie, ul. Wspólna 58, m. 1. (26723)

**Wywiady** matrymonjalne przeprowadza dyskretnie w każdej miejscowości biuro „Argus”, Bydgoszcz, Pomorska 67. (15994)

**Kawaler** (27401) lat 29, kat. z majątkiem wartości 100.000 ożeni się z panną posiadającą od 20.000 zł. Oferty pod „K. R.” do Dzien. Bydg.

**Komu** (16020) zależy na szczęśliwym dobrem małżeństwie, zgłoś się „Przyszłość” Sniadeckich 40.

**Niebrzydka** inteligentna, zgrabnej figury, zdrowa, miłego charakteru panna, mająca narazie 3.000 zł wyjdzie zamaż z kawalerem tychemsamych zalet na samodzielnym stanowisku. Zgł. pod „Lat 29” do filii Dzien. Bydg. (15998)

**Kawaler** (15996) lat 35, wysoki blondyn, na dobrem stanowisku i 10.000 zł gotówki, poszukuje panny z własnością lub cokolwiek majątku celem ożenku. Of. z fotografią proszę skierować pod adres: Biuro pośrednicze, Jan Czapiewski, Skórcz, Pomorze.

**Panna** lat 29 z dobrej rodziny posiad



Znawcy kupują

# Pianina Jähnego

Nie należy utożsamiać z wyrobami masowymi. Nagrodzone złotem medalami na każdej wystawie.

Salon wystawowy

Bydgoszcz

ul. Gdańska 149. Tel. 2225

Splawy ratami do 18 miesięcy.

Filija: Poznań, Św. Marcin 43.

## Obronca prywatny

złatwia wszelkie, choćby najtrudniejsze sprawy sądowe, karne, procesowe, spadkowe, hipoteczne, waloryzacyjne, kontraktowe, spółkowe, najmu, podatkowe itd., ściąganie należności i udzielanie porad prawnej.

St. Banaszak,

Bydgoszcz,  
Cieszkowskiego 2. Tel. 1304.  
Długoletnia praktyka.

## POLECENIA

**Biuro**  
Porad w sprawach wojskowych udziela informacji w sprawach poborowych, szkół i kursów wojskowych, w sprawach emerytalnych i innych w związku ze stosunkiem do służby wojskowej. Bydgoszcz, Żduny 21. (15688)

## Meble

wszelkiego rodzaju najtaniej bo z własnych warsztatów i na najdogodniejszych warunkach tylko u  
**Fr. Kasprowicza**  
Długa 66. (27222)

**Obuwie**  
kupuje się najkorzystniej u Gabrielewicza, Plac Piastowski 3. 32922

**Meble**  
wszelkiego rodzaju, kompletne urządzenia, specjalne materace, kanapy i leżanki za gotówkę i na raty po niskich cenach poleca T. Sajakowski, Jeznicka 18. 20571

**Meble**  
apłynie, jadalnie, pokoje męskie, kuchnie. Meble pojedyncze: szafy, lustra, krzesła, łóżka, leżanki, kanapy, garnitury klubowe najtaniej i na raty kupisz tylko u **Andrzeja Nowaka**, Bydgoszcz, Welniany Rynek 5/6, tel. 2143. Specjalność: kompletne urządzenia dla nowożeńców. 19798

**Wózki**  
dziecięce najnowsze modele poleca Fabryka Wozków dziecięcych „Sport” sp. z ogr. odp. Bydgoszcz, 3-go Maja 19. Wykonuje reperacje! Hurt! (15905)

**Juwel** (25615)  
Najlepsze i najsolidniejsze rowery, 2-letnia gwarancja, nośność do 10 cetr. od 175 do 230 zł, za gotówkę. Wytwórnia rowerów, ul. Grunwaldzka 144.

**Garnitury**  
klubowe, kanapy, otomany, leżanki tania poleca Marszałka Focha 52. (27394)

**Reperacje**  
kanap, leżanek, materac tania wykonuje Marszałka Focha 32. (27395)

**Torebki** (27317)  
damskie, walizki, teczki, teki do akt, torby szkolne, parasole, laski, biczyska, półszorki. Również wykonują wszelkie reperacje parasoli i nowo pociągają. Zywert, Poznańska 34.

**Futra**  
wszelkie przerabiamy, reperujemy solidnie, modnie i tania. Kuźnierz, Pomorska nr. 32a. (22230)

**Materace**  
patentowe wykonuje fachowo po cenach fabrycznych Józef Bobkiewicz, Uroczą, wejście Kowalska nr. 5. (24560)

**Meble** (27333)  
przyjmie bezpłatnie na przechowanie Eryka Kock, ul. Gdańska 56.

## SPRZEDAŻE

**Rezydencja**  
250 morg pszenno-buraczanej, dworek 12 pokoi w parku, telefon, elektr., kanalizacja, komunikacja wspaniała, kompletne inwentarze. Cena 180 000; lub zamiana na kamieniec. Biuro Pogoń, Dworcowa nr. 8.

**Gospodarstwa**  
osady parcelacyjne wyborowej ziemi, tania, dogodnie sprzedaje; Paweł generálny plenipotent majątków, Grudziądz, Grobłowa 11. (25705)

**Gospodarstwo**  
22 morgowe, dobry inwentarz sprzedam lub zamienię na małe w miejscie lub na wsi gdzieby się nadawało na szewstwo Adam Woźniak, Tuszyn, Koronowo, powiat Bydgoszcz. (27369)

**Dom** (27390)  
sprzedam, wolne mieszkanie. Czarneckiego 2.

**Dom** (15977)  
czyszczony, składy, ogród, wolne mieszkanie. Do kupna potrzeba 35.000. Zgłoszenia „Korzystna lokata” filija Dzien. Bydg.

**Dom**  
w rynku sprzedam za 12.500. Skład, mieszkanie wolne. Oferty do Dzien. Bydg. pod „Rynek”. (27375)

**Dom**  
piętrowy z wolnym mieszkaniem sprzedam. Kosmała, Lipowa 1. (15704)

**Nieruchomość**  
sprzedam za 12.000. Tuchołka, Św. Florjana 17, między 12—2. (27234)

**8 pokojowa**  
wila na sprzedaż. Sielanka 10, od 13—17. (15974)

**Kamienica**  
80.000 wpłaty 50.000, dochód 9.000 zł. Piekarnia 40, 60.000 i 90.000 wpłaty 50.000 sprzedam Pozwa ul. Żduny 6, II. 15975

**Wulkanizacyjny**  
nowy aparat do opon wraz z małym kotłem 4-6 atm., tania na sprzedaż. Wiadomość w red. Dz. Bydg. Grudziądz. (23857)

**Z powodu** (15818)  
zmiany stosunków rodzinnych jest w Bydgoszczy dobrze prosperująca kawiarnia i restauracja z bilerdem (osobne sale) pod korzystnymi warunkami na sprzedaż. Oferty uprasza się do filii Dz. Bydg. pod „Restauracja 100”.

**Kolonjalke**  
z towarem lub bez, mieszkanie okazynie sprzedam. Wskaże Dziennik. 27215

**Skład**  
kolonialny z towarem w Gdyni przy Szosie Gdańskiej z przyległym mieszkaniem (pokój i kuchnia) natchmiast na sprzedaż za 1500 zł z powodu zmiany interesu. Oferty: Biuro Ogłoszeń Woźniak Gdynia dla „20”. (27344)

**Skład**  
w śródmieściu, w bardzo dobrym położeniu, odstąpię niedrogo zaraz, wraz z przyległymi ubikacjami. Wiadomość w Dzienniku. 27385

**Plac**  
budowlany. Leśna nr. 18, Bielawki. (27370)

**Ubranie**  
kamgarnowe nowe, okazynie na sprzedaż. Główny, Podgórzna 1. (27388)

**Pianino**  
używane, dobry dźwięk sprzedam tania. Majewski, Pomorska 65. (27230)

**Kiosk**  
nowy 3x3 mtr. wielki, z dobrego drzewa budowlany sprzedam natychmiast. Zgłosz. do filii Dziennika Bydg. pod „Kiosk”. (15962)

**Zegar**  
z koncesją do oddania. Wiadomość „Express” przewóz bagażu, Bydgoszcz, Zygm. Aug. 9, tel. 800. (15956)

**Jamniki** (27376)  
rasowe, suczki, dwumiesięczne sprzedam Samplawski, Grabowo, poczta Pałacowo, powiat Starogard.

**Meble**  
stare korzystnie na sprzedaż. Oglądać można od godz. 1—4. Titza, Zamojńskiego 22. III lewo (27258)

**Mam**  
około 1000 cetr. ziemniaków jadalnych „Industria” na sprzedaż. Kopecki, Feliksowo poczta Lipnica pow. Wąbrzeźno. (27367)

**Na sprzedaż**  
łóżko, szafa kuchenna, stół, kucharka gazowa, aparat Wecka, lampy. Zgł. Plac Wolności 4. (15960)

**Okazja.**  
Ki noaparat kompletny do wyświetlania sprzedam z powodu wyjazdu. Soieszne oferty do filii Dzien. Bydg. pod „Kino”. (15963)

**Kinoaparat**  
Ernemann, kompletny, mało używany, sprzedam za bezcen z powodu wyjazdu. Spieszne oferty do filii Dzien. Bydg. pod „1900”. (15973)

**Kanarki**  
(Harzer) samiec i samce na sprzedaż. Neumann Chrobrego 7, II piętro w podwórzu. (15961)

**Wilki**  
psy czujne młode 8 tygodniowe po 10 zł. J. Maj. Janin p. Strzelewo. (27381)

**KUPNA**

**Pianino**  
lub krzyż fortepian kupię za gotówkę. Oferty pod „Pianino” do Dzien. Bydg. Toruń. 25709

**Szukam** (15978)  
kupna domu w śródmieściu, najchętniej z interesami, przy wpłacie 60 do 100.000 zł. Zgłoszenia filija Dzien. pod „B. C. 60”

**Zakład**  
fryzjerski średni kupię za gotówkę. Oferty do Dz. pod „Zakład”. (27381)

**NAUKA**

**Siuchacze**  
Kursów Maturalnych i Samouty! Zadzacie prospektów i katalogów Biljoteki Matematycznej, kursu Literatury Polskiej, Ewangelii, Historji, Geografji, Języków obcych. Wysłać gratis: Wydawnictwo „Pomoc Szkoła” Wajnera, Warszawa, Bielańska 5/66. (25611)

**Korepetycji** (15976)  
udzielam uczniom i eksternistom w zakresie całego gimnazjum. Włostowski, Świętojańska 20.

**Lekcji**  
gry na fortepianie i teorji S. Ziemecka, Sienkiewicza nr. 63, II. (15972)

**POSADY WOLNE**

**Poszukuję** (27350)  
nauczycielki która może udzielać niemieckiego, jak i muzyki na fortepianie, (mandolinie i skrzypcach) z pełnym utrzymaniem. Zgłoszenia Bienkowski, Grudziądz, Toruńska 33.

**Tajemnica**  
powodzenia. Potrzebujesz świadectwa do uzyskania posady, względnie awansu lub stabilizacji — w wojsku, urzędach, zawodach, wpisz się na kurs korespondencyjny metodą „Globus”, wydatek mały, korzyść duża. Prospekty bezpłatnie. Okazowe lekcje na żądanie. Na odpowiedź znaczki. „Studjum”, Kraków, Karłowicka 35. (23595)

**Firma**  
zagraniczna poszukuje do akwizycji dwóch młodych wynnyczych, inteligentnych panów lub pań. Zgłoszenia pod „80” do Dzien. Bydg. (27387)

**Odsprzedawcy**  
zarobią 50%. Zadzacie nasz cennik. „Dobrobyt”, Toruń, Franciszkańska 11. 26434

**Podzastępców**  
poszukuje się celem sprzedaży oszczędzonego użytkowego i bezkonkurencyjnego artykułu. Zgł. pod „Użytkowy” do Dz. Bydg. (27305)

**50 złotych**  
zarobi każdy, kto podejmie się sprzedaż artykułu przynoszącego wielką korzyść konsumentowi. Zgłosz. do Dzien. Bydg. pod „Korzyść”. (27304)

**Pomocnik**  
na wypomóżkę i uczeń fryzjerski potrzebni. Hetmańska 19. (15967)

**Ceglarka**  
poszukuje, młodego, energicznego z kaucją 1 000 zł. Oferty do Pomorskiej Agencji Wydawniczej Grudziądz, ul. Starorynkowa nr. 5, pod „Ceglark”. 27354

**Uczeń**  
starszy, syn uczciwych rodziców, rzetelny i zdolny potrzebny do ożywionego składu kolonialnego. Pierwszeństwo ma z niemieckim. Zgł. pisemne pod „236” do Dziennika Bydg. Toruń. 2734

**Uczeń**  
kupiecki z lepszym wykształceniem/może się zgłosić. Napierała, Fr. skład kolonialny, wina i tytoniu, Śląska 15, tel. 1834. (27386)

**Uczennice**  
do składu 18-letnie mogą się zgłosić. Gdańska 42 lewo. (15919)

**Dziewczyna**  
na cały dzień potrzebna zaraz. Bocianowo 34, Jądłodajnia. (15979)

**POSADY POSZUKUJĄ**

**2000 zł**  
złożyć kaucji, oddam bezpłatnie własną koncesję na wyszynk trunków alkoholowych i przyjmę posadę bufetowego lub tym podobną. Oferty do Dzien. pod „Koncesja”. (27383)

**2—3.000 zł**  
złożyć kaucji lub pożyczę i przyjmę posadę bufetowego, ekspedjenta w magazynie lub tym podobną. Oferty do Dz. Bydg. pod „Magazynier”. (27384)

**Sekretarz**  
adwokacki z kilkuletnią praktyką, w kancelarji adwokackiej i notarialnej władający językiem polskim i niemieckim w mowie i piśmie, poszukuje posady u adwokata lub w przedsiębiorstwie większym do prowadzenia spraw w tym zakresie. Of. do Dz. Bydgoskiego pod „Sekretarz 2”. (27207)

**Dentysta**  
upraw. zmienić od 15 listopada posadę. Of. pod „Samodzielny” filija Dz. Bydg. Dworcowa 2. (15771)

**Szofer**  
mechanik z dłuższą praktyką, obeznany z elektr. instalacją i montażem samochodów i traktorów rolniczych poszukuje posady zaraz lub później. Zgłoszenia pod „Szofer-mechanik” Dzien. (27118)

**Panienska** (15963)  
z lepszej rodziny przyjmie posadę do dzieci lub samotnego państwa lub pani, umie krawieczyzną Chojnacka, Sobieskiego 14.

**Stenotypistka**  
stenografująca w języku polskim i niemieckim, pisząca biegle na maszynie, z praktyką poszukuje posady. Łaskawe zgłoszenia do filii Dzien. Bydg. pod „Pilna”. 15966

**Do wydzierżawienia**  
w dużej wsi kościelnej. 1900 mieszkańców, 100 mtr. od stacji kolej. dwa przedsiębiorstwa: skład drogerji i kolonialny i skład materiałów budowlanych i opałowy z mieszkaniem. Zgł. do Dz. Bydg. pod „Wieś kościelna”. (27295)

**Garaze**  
do wynajęcia. Sienkiewicza nr. 7. 15940

**Lokalu**  
na biura i warszaty poszukuje „Wiol”, Marsz. Focha 40. (15950)

**Składu** (15965)  
rzeźnickiego w dużej wsi kościelnej, lub ruchliwym mieście, najchętniej bez urzędzenia, lub próżnego składu nadającego się na stakowy poszukuje. Czesław Pasternski, Dwidno, poczta Makowarsko.

**Dzierżawa.**  
230 morg dobrej ziemi kompletnymi inwentarzami od właściciela zaraz do oddania, przejęcie 28.000 zł. Wiele innych majątków poleca biuro „Pogon”, Dworcowa 30, tel. 18-13.

**Piekarnię** (27366)  
wydzierżawie, duża wieś kościelna. Jan Patan, Wyłatowo pow. Mogiło.

**Więszka** (15917)  
jasna piwnica do wynajęcia. Garbary 20, kantor.

**Mały**  
warsztat z elektrycznym zapęciem zaraz do wynajęcia. Garbary 20, kantor. 15916

**MIESZKANIA**

**Mieszkanie**  
2 pokoje, kuchnia, elektryczność, remontowane wynajmę. Gospodarz, Gdańska 67 do 5-tej. (15942)

**3 pokoje**  
kuchnia, łazienka, bezdzietnemu małżeństwu wydzierżawie. Zgłoszenia z podaniem zawodu do filii Dzien. Bydg. pod „3 pokoje”. 15915

**Wydzierżawię**  
dwa pokoje kuchnię, z wygodami. Dąbrowskiego 14. 27382

**Mieszkanie**  
5 pokojowe przy przynajmniej ulicy, remont przeprowadzony, od gospodarza do oddania. Zgł. do filii Dz. Bydg. pod „Gospodarz”. (27124)

**Mieszkanie**  
na biuro i ubikację na warsztat malarski, szklarski etc. oddam natychmiast. ul. Łokietka 2. Zgł. u portjerki. (27120)

**POKOJE**

**Pokój** (15954)  
dla pani w zajęciu do wynajęcia. Chrobrego 21, II.

**Niekrapującego**  
pokoju ze światłem elektrycznym, łazienką, porządnie umeblowanego, w śródmieściu, od 1 listopada poszukuje inteligent. Of. do Dz. Bydg. pod „1931”. (27300)

**Ładny**  
pokój. Babiawieś 4d, I piętro lewo obok Toruńskiej. (27229)

**Pokój** (15985)  
umebl. słoneczny z balkonem, światłem elektr. do wynajęcia. Plac Kościuszki, dom kolejarzy, mieszkanie 21, wchód III.

**Umeblowany**  
osobny pokój i kuchnia komplet ul. 20 Stycznia. Of. pod „75” filija Dzien. Bydg. (15911)

**Pokój**  
umebl. do wynajęcia. Długosza 6, I prawo. (27377)

**Pokój** (27372)  
osobne wejście. Jackowskiego 21, parter lewo.

**2 pokoje** (27414)  
umebl. bez lub z urządzeniem kuchni do wynajęcia, ul. Batorego 5, II pr.

**RÓŻNE**

**Nowa**  
ciężarówkę wypożyczam Grunwaldzka 17, telefon nr. 1776. (27389)

**50.000 zł**  
na I hipotekę według stajęcej waluty na 500 morgowy majątek z nowymi budynkami zaraz poszukuje. Of. pod „P. 9376” do Biura Ogłoszeń Wallis Toruń. (27099)

**Administrację**  
domu przyjmę, kaucję złożyć, mieszkanie mam. Zgłoszenia: „Emeryt” Dz. Bydg. (27184)

**Poszukują**  
pożyczki 2 tys. zł. na I hipotekę kamienicy. Wiadomość w Dz. Bydg. (27376)

**Wspólnika**  
od 1000—3 000 zł do wspólnego handlu byłem i świni poszukuje. Fachowość niekonieczna. Adres wskaże filija Dzien. Bydgoskiego. 15994

**Bezpłatnie** (27359)  
Napisz natychmiast imię, rok, miesiąc urodzenia, otrzymasz analizę charakteru, zdolności, przeznaczenia określenie ważniejszych faktów życia — darmo. 75 gr. (znaczkę pocztową) na przesyłkę załącz. Warszawa, Psychografolog, Sztyler-Szkolnik, Nowowiejska 32.

**Najbardziejniejszy**  
sąsiad patrzy za darmo. jak ci świni od Centralny Michałowski szybko rośnie. Centralina dokonuje eudu, świni nie chorują i tuczą się bez trudu. Zadać wszędzie tylko w oryginalnym opakowaniu gładko. Gdzie niema wysła paczkę próbną bezpłatnie. St. Michałowski, Poznań, Dworcowa 9. Wystrzęgać się naśladownictw. (27212)

**Prośba.**  
W sobotę 18. 10. 30. roku między godz. 3—4 popołudniu, w drodze z ul. Pomorskiej do Gdańskiej zgubiono 4 medajki które są drogocennymi pamiątkami. Znalazcę uprasza się oddać za wynagrodzeniem w filij Dzien. Bydg. Dworcowa 2. (27280)

**2 separati**  
blondynka i brunetka przystojne, korpulentne, z pełnym temperamentem, poszukują znajomości panów do lat 55 celem twarzystwa. Oferty do Agencji Dz. Bydg. Nakło pod „Samotne”. 27347

**Z powodu**  
śmierci matki oddam synka 3 tygodniowego na własne. Ugory 41. (27374)

**Niniejszem**  
cofam niebacznie wypowiedziane w dniu 4 października br. słowa obrażające godność pracowników kolejowych i za wyrażoną przykrość bardzo przepraszam. Bydgoszcz, dnia 24 października 30. Stanisław Winkeł. 15971

**Wdowiec**  
bezdzienny, Pomorzanie, lat 55, rzymsko-katolicki dobrego charakteru, średniego wzrostu, właściciel dobrego interesu i majątku zapozna starszą pannę lub wdowę bezdzietną posiadającą majątek lub nieruchomością celem ożenku. Zgłoszenia filija Dzien. Bydg. pod „225 B. T”. (15773)

**Dyskretnie**  
solidnie kojarzy małżeństwa we wszystkich sferach społecznych największe biuro matrymonjalne „Postęp” Warszawa, Senatorska 33. Na żądanie wysyłamy kilkadziesiąt ofert do wyboru. 26204

**Dia**  
wdowca, lat 40, kat., dobrego charakteru, właściciela obrzeży - nieruchomości wartości 50.000 zł. szukam starszą pannę lub wdowę z kapitałem celem ożenku. Dokładne oferty ewtl. z fotografią proszę nadesłać pod „Wdowiec” do filii Dzien. Bydg. (15921)

**Kawaler**  
Pomorzanie, dzierżawa majątku, około 500 morg złoże, mieszkanie mam. Zgłoszenia: „Emeryt” Dz. Bydg. (27184)

**Panna** (15964)  
córka posiadziciela ziemskiego, bardzo przystojna, praktycznie wykształcona, posiadająca 20 tysięcy zł w gotówce, chciałaby się zapoznać z lekarzem, apotekarzem lub profesorem w celu matrymonjalnym. Zgłoszenia do filii Dzien. Bydg. pod „L. K. 25”.

**Panna**  
brunetka lat 25 przystojna, 2000 zł i wyprawa w wydziale zainają tylko za zawodowego podoficera. Oferty do filii Dz. Bydg. pod „L. P. 8”. (15863)

**Wdowiec**  
bezdzienny lat 59, dobrego charakteru, kupiec, posiadający cokolwiek majątku, poszukuje starszej panny lub wdowy bezdzietnej, najchętniej z interesem, celem ożenku. Do Dzien. Bydg. pod „S. N.” 27378

**Pani**  
inteligentna, wdowa majątna, zyczy lepszego starszego, wyższego urzędnika. Naczącieli i wdowiec ma pierwszeństwo, w celu matrymonjalnym. Oferty upraszam do Dz. Bydg. pod „Wdowa”. (27379)

**Kawaler**  
lat 30, rolnik z 15 tys. zł gotówki pragnie zapoznać przystojną i skromną pannę lub wdowę w celu matrymonjalnym, posiadającą gospodarstwo lub stosowny majątek. Uprasza się o załączenie fotografii. Dyskretna zapewniona. Zgłosz. do Dzien. Bydg. pod „Serjo”. (27365)

**NAJLEPSZYM MYDŁEM DO GOLENIA DOBY OBECNEJ JEST**  
**MYDŁO DO GOLENIA** *Pomerania*  
 T. POMERANIA  
 KAZIMIERZ WOLSKI I SYN - GRUDZIĄDZU (POMORZE)  
 ZWRACAMY UWAGĘ NA MARKĘ *Pomerania*



**Dr Jan Szymański**  
 wyjeżdża na czas dłuższy, zastępstwo dla pracowników państwowych obejmie z dniem dzisiejszym  
**Dr Tadeusz Gadomski**  
 ulica Ks. Skorupki nr. 103, (Szwederowo) od godz. 3-5, telefon 421. (16055)

**Wróciłem** (27371)  
**DR DZIEMBOWSKI**

**Podziękowanie.**  
 J. W. Panu Dr. Janowi Królowi w Bydgoszczy, Plac Wolności 5 za troskliwą i pełną poświęceń opiekę oraz zupełne wyleczenie mej żony z bardzo ciężkiej choroby, składam serdeczne **Bóg zapłać!**  
**A. Wudarski, Tczew,**  
 dyrektor banku. (27409)

**PIANINA**  
 piękne w głosie, solidnie wykonane, poleca najtaniej na spłaty do 18 miesięcy  
**O. Majewski, fabr. pianin**  
 Bydgoszcz, ul. Pomorska 65. (27416)

**Szubin!**  
 Nasze autobusy kursują od dnia 27. X. według następującego rozkładu  
**Odjazd do Bydgoszczy**  
 700 915 1115 1315 1645  
**Odjazd z Bydgoszczy przez Szubin do Żnina**  
 830 1045 1400 1800 (1930 tylko do Szubina)  
 Miesięczne i szkolne bilety można nabyć.  
 Właściciele  
**Janeczka i Wichmann.**  
 27466)



Z powodu reorganizacji i złączonej z tem przebudowy mojego magazynu sprzedaje  
**zapasy obuwia luksusowego**  
 z pełną gwarancją po znacznie niższych cenach.  
 W obecnych ciężkich czasach zdecydowałem się otworzyć osobno **oddział taniego, ale pełnowartościowego obuwia**  
 Temu oddziałowi poświęcam obecnie moją główną uwagę i podaję poniżej ceny z którymi nawet zagraniczne firmy mające filje w **Warszawie, Łodzi, Poznaniu i Bydgoszczy** nie są w stanie konkurować.

<b>Dla Pań:</b>	<b>Dla Panów:</b>
<b>18<sup>00</sup></b> Bardzo trwale pantofelki	<b>29<sup>00</sup></b> Czarne półbut. szyte z ciel. skóry
<b>24<sup>00</sup></b> Eleganckie pantofelki kol. i lakierki	<b>36<sup>90</sup></b> Nadzwyczaj trwale i modne półbutki brązowe i czarne wykonanie Goodyer-Welt.

Ceny moje obliczam tak jak swego czasu zrobiłem z śniegowcami, które sprzedawałem dzięki umiejętnej kalkulacji **poniżej cen fabrycznych.**  
**Moje niskie ceny obuwia przekonają każdego, że niepotrzeba kupować zagranicznej tandety tekturowej.**  
**W. Koczorowski**  
 Gdańska nr. 5 Rok zał. 1908 Gdańska nr. 5

**Tylko 120 zł**  
 wynosi cena pełnego 6-cio tygodniowego kursu przedświątecznego szoferskiego jedynie dla zapisujących się do dnia 6 listopada r. b.  
**na Kursa Samochodowe Syndykatu Turystycznego**  
 27358) w Warszawie, Mazowiecka 1.  
 Początek kursu 6 listopada 1930 r.

**Instalacje światła elektrycznego i siły**  
 wykonuje tanio i dobrze (27421)  
**B. JACZKOWSKI**  
 Gdańska 16/17 Telefon 930.  
 Kosztorysy. — Dogodne warunki spłaty.

**Balsam na włosy „Kosmos“**  
 środek przywracający siwym włosom pierwotny kolor.



**Balsam „Kosmos“** nie farbuje włosów powierzchownie, lecz działa na korzeniach włosów, przeto skutek okazuje się powoli, lecz pod gwarancją pewno. But. 4-, 7- i 10- zł.  
 Do nabycia  
**Drogerja „KOSMOS“ Perfumerja**  
 25994) J. Giuma - Bydgoszcz, Dworcowa 19 a.

**Kiper-destylator**  
 z prima referencjami, kilka lat jako kierownik pierw. firm w Poznaniu i na Pomorzu, specjalista w pielęgnowaniu win gronowych i koniaków **przyjmie posadę** od 1. XI. lub 15. XI. br. Łask. zgłoszenia **W. KĘDZIORA, POZNAŃ, św. Marcin 14/III.**

**WYGRAŁEM!...**  
 TAKI OKRZYK SEYSZY SIĘ CZĘSTO Z UST TYCH, KTÓRZY KUPUJĄ LOSY W ZNANEJ KOLEKTURZE PAŃSTWOWEJ LOTERJI  
**W. KAFTALIS-KA**  
 KATOWICE, UL. ŚW. JANA 16  
 Oddziały: **Królewska Huta,** ul. Wolności 26  
**Bielsko,** ul. Wzgórze 21  
**Tarnowskie Góry,** ul. Krakowska 7  
 Konto w P. K. O. nr. 304 761  
 Według nowego zmienionego planu gry główna wygrana w 22 loterii wynosi:  
**zł 1.000.000,-**  
 (milion), przyzem cena losów została ta sama  
 1/4 losu zł 40,- 1/2 losu zł 20,- 1/4 losu zł 10,-  
**Co drugi los wygrywa!**  
 Ciągnięcie 1-ej klasy odbędzie się dnia ... **18** i **20** listopada br.  
**Wielokrotnie padły już u nas główne wygrane!**  
 W tem miejscu wyciąć i przelać pocztą:  
**Do Kolektury W. Kaftali Ska, Katowice, św. Jana 16**  
 Niniejszem zamawiam ..... całych losów po zł 40,- ..... półówek po zł 20,- ..... ćwiartek po zł 10,-. Należność zł ..... uiszczę natychmiast po otrzymaniu losów blankietem nadawczym P. K. O. 304 761 przez firmę załączonym Imię i nazwisko: .....  
 Dokładny adres: .....

Wykonujemy:  
**PRZEŁĄCZENIE** wszelkich elektrycznych urządzeń prądu stałego 110 wzgl. 220 woltów na prąd trójfazowy 380/220 woltów z połączeniem do miejskiej sieci elektr. Bydgoszcz i używamy tylko **PIERWSZORZĘDNE** wyroby krajowe i zagraniczne.  
**PROJEKTY oraz PORADY** bezpłatne, odpowiednie i rzeczowe.  
**Motory, elektromedyczne aparaty pp.** każdego czasu natychmiast, przeważnie z składnie dostarczalne.  
**SIEMENS** Sp. z o. o.  
**BYDGOSZCZ, Dworcowa 61. Tel. 571 i 677.**  
 27393)



**Nowe kursy samochodowe** amatorskie i zawodowe. Do nauki jazdy 4 nowoczesne samochody. Kursy amatorskie odbywają się w godzinach wieczornych. 23160  
**Kursy samochodowe Z. Kochańskiego** w Bydgoszczy 3 Maja 14a, tel. 1185.

**Zawiadomienie!**  
 P. T. Publiczności do łaskawej wiadomości, że otworzyłam dziś w sobotę, dnia 25. 10. przed połud. o godz. 10-tej przy ul. Em. Warmińskiego nr. 12  
**sklep spożywczy.**  
 Staraniem moim będzie szan. Klientelę solidnie i sumiennie obsłużyć i proszę o łaskawe poparcie.  
 Z poważaniem  
**Marja Metelska**  
 27440) Emila Warmińskiego 12, sklep spożywczy.

**Uwaga!**  
 Zastępczyni i Zastępcy losowil Wysyłamy do Was naszego Dyrektora! Prosimy wszystkich, którzy zajmują się sprzedażą obligacji na raty, jak również z tych, którzy zamierzają, by zgłosili się osobiście od godz. 10 do 1 w południe do naszego prokurenta Albina Leszka dnia 29 bm. w Bydgoszczy Hotel pod Orłem, Gdańska 163. (27411)  
 Płacimy wysokie prowizje! Ceny nasze są najniższe!

**Czytajcie Dziennik Bydgoski!**